

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İMAM HATİP LİSELERİNDE SİYER
DERSİNİN ÖĞRETİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bekir YILDIRIM

**Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilim Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Recep KAYMAKCAN

TEMMUZ - 2007

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İMAM HATİP LİSELERİNDE SİYER
DERSİNİN ÖĞRETİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bekir YILDIRIM

**Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi**

Bu tez 02/07/2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

**Prof. Dr. Suat CEBECİ
Jüri Başkanı**

**Doç. Dr. Recep KAYMAKCAN
Jüri Üyesi**

**Yrd. Doç. Dr. Sezai KÜÇÜK
Jüri Üyesi**

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Bekir YILDIRIM

29.05.2007

ÖNSÖZ

İmam Hatip Liselerinde Siyer dersinin öğretimi konusu özellikle İmam Hatip Liselerinin siyasi yönden tartışıldığı bir dönemde İmam Hatip Liselerinde Siyer öğretimi üzerine bir çalışmanın daha faydalı olacağı düşüncesiyle üzerinde durulmaya değer bulunmuştur.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dç. Dr. Recep KAYMAKCAN ve sayın Prof. Dr. Suat CEBECİ'ye teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim. Ayrıca bugüne kadar bana hiçbir zaman desteğini esirgemeyen aileme, araştırma sırasında yardımlarını gördüğüm tüm öğretmen arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Bekir YILDIRIM

29.05.2007

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
TABLO LİSTESİ	viii
ÖZET	xi
SUMMARY	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: SİYER	7
1.1. Siyer	7
1.2. Siyerin Oluşumu	7
1.3. Hz. Muhammed'in Hayatının Müslümanlar açısından önemi	9
1.4. Osmanlı Devletinde Siyercilik	11
1.5. İmam Hatip Liselerinde Siyer Dersinin Tarihçesi	13
1.6. Siyer Tarih İlişkisi.....	13
BÖLÜM 2:TARİH ÖĞRETİMİNDE YENİ YAKLAŞIMLAR	15
2.1. Tarihin Tanımı	15
2.2. Tarihin Konusu	16
2.3. Tarih Öğretiminin Amacı	17
2.4. Günümüzde Tarih Öğretimine Yüklenen Misyonlar.....	18
2.5. Tarih Öğretimi ile Öğrencilere Kazandırılacak Zihinsel Beceriler.....	19
2.6. Tarih Konusundaki Yeni Yaklaşımların Siyere Uygulanması.....	20

2.7. Öğretim Malzemeleri	20
2.8. Tarih Öğretiminde Yöntemler	21
2.9. Anlatım Metodu	22
2.9.1. Anlatım Metodunun İyi Yönleri	22
2.9.2. Anlatım Metodunun Eksikleri ve Kusurlu Yönleri	23
2.9.3. Anlatım Metodunun Daha Etkili Olması İçin Dikkat Edilecek Hususlar	24
2.9.4. Anlatım Metodunun Kullanılacağı Yerler	26
2.9.5. Anlatım Yönteminin Siyer Dersinde Kullanımı	26
2.10. Soru- Cevap Metodu	28
2.10.1 Soru Çeşitleri	28
2.10.2. İyi Bir Soruda Bulunması Gereken Özellikler	29
2.10.3. Soru Sorarken Dikkat Edilecek Hususlar	29
2.10.4. Cevapların Alınmasında Dikkat Edilecek Hususlar	30
2.10.5. Soru- Cevap Yönteminin Faydaları	30
2.10.6. Soru- Cevap Yönteminin Sınırlılıkları	31
2.10.7. Siyer Öğretiminde Soru Cevap Yönteminin Kullanılması	31
2.10. Tartışma Metodu	32
2.11.1. Tartışma Yönteminin Üstünlükleri	33
2.11.2. Tartışma Yönteminin Sınırlılıkları	34
2.11.3. Siyer Öğretiminde Tartışma Yönteminin Kullanılması	34
2.12. Resimlere Dayalı Tarih Öğretimi	35
2.12.1. Resimle Tarih Öğretimi Yapılırken Dikkat Edilecek Hususlar	35
2.12.2. Tarih Derslerinde Kullanılabilecek Resim Çeşitleri	35

2.12.3. Siyer Öğretiminde Resimlere Dayalı Öğretimin Kullanılması	36
2.13. Tarih Öğretimi Ve Drama	36
2.13.1. Tarih Derslerinde Dramanın Faydaları	36
2.13.2. Tarih Derslerinde Drama Yapılabilecek Konular	37
2.13.3. Tarih Derslerinde Drama Araç, Gereç Ve Giysileri.....	37
2.13.4. Drama Uygulamasında Dikkat Edilecek Hususlar.....	37
2.13.5. Dramanın Siyer Dersinde Kullanılması	38
2.14. Örnek Olay Yöntemi	38
2.14.1. Örnek Olayın Faydaları.....	39
2.14.2. Örnek Olayın Sınırlılıkları	39
2.14.3. Örnek Olay Yöntemi Kullanılırken Dikkat Edilecek Hususlar	39
2.14.4. Genel Biçim Olarak Örnek Olaylar.....	40
2.14.5. Örnek Olayın Siyer Öğretiminde Kullanılması.....	40
2.15. Tarih Öğretiminde Müzelerin Kullanımı	41
2.15.1. Müzelerde Öğrencilerin Yaratıcılıklarını Geliştirecek Bazı Tavsiyeler	42
2.15.2. Müzelerin Siyer Öğretiminde Kullanılması.....	42
2.16. Tarihi Alanların Tarih Derslerinde Kullanımı	43
2.16.1. Tarihi Alanların Kullanımının Sınırlılıkları.....	44
2.16.2. Tarihi Alanların Siyer Öğretiminde Kullanılması.....	45
2.17. Tarih Öğretimi Ve Hikâyeler	45
2.17.1. Hikâyelere Dayalı Tarih Öğretiminin Faydaları	45
2.17.2. Hikâye Anlatımında Dikkat Edilecek Hususlar	46
2.17.3. Anlatım Öncesi Dikkat Edilecek Hususlar	46

2.17.4. Hikâye Anlatımı Esnasında Dikkat Edilecek Hususlar.....	46
2.17.5. Hikâye Anlatımı Sonrası Yapılacak Etkinlikler.....	47
2.17.6. Siyer Öğretiminde Hikâyelerin Kullanılması.....	47
2.18. Bilgi Haritaları	48
2.18.1. Bilgi Haritalarının Faydaları	48
2.19. Kavram Haritaları.....	49
2.19.1. Kavram Haritasının Hazırlanması.....	49
2.19.2. Kavram Haritalarının Faydaları	49
2.19.3. Siyer Öğretiminde Kavram Haritalarının Kullanımı.....	50
BÖLÜM 3: PROGRAM VE KİTAPLARIN KARŞILAŞTIRILMASI	51
3.1. Eski, Yeni Programın Karşılaştırılması	51
3.2. Kitapların Genel Değerlendirilmesi	56
3.3. Kitapların Biçim Tasarım Yönünden Karşılaştırılması.....	62
3.4. Kitapların Resim Harita Yönünden Karşılaştırılması	62
3.4.Kitaplardaki Peygamber Modelleri.....	63
BÖLÜM 4: BULGULAR.....	65
4.1. Öğrenci Anket Bulgu Ve Yorumları	65
4.1.1. Demografi İle İlgili Bulgular.....	65
4.1.2. Siyer Dersine İlgili Bulgular.....	68
4.1.3. Dersin Amaçlarıyla İlgili Bulgular.....	70
4.1.4. Siyer Dersi Programıyla İlgili Bulgular	72
4.1.5. Kitapla İlgili Bulgular.....	76

4.1.6. Kaynaklar ve Araç Gereçle İlgili Bulgular	80
4.1.7. Ders İşleme Yöntemiyle İlgili Bulgular	83
4.1.8. Ölçme ve Değerlendirmeye İlgili Bulgular	89
4.1.9. Aktüalite İle İlgili Bulgular	90
4.2. Öğretmen Görüşmesi ve Değerlendirilmesi	93
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	96
KAYNAKLAR.....	101
EKLER	104
ÖZGEÇMİŞ	119

KISALTMALAR

- İHL** : İmam Hatip Lisesi
- YÖK** : Yüksek Öğretim Kurumu
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- TESEV** : Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
- TÜSİAD** : Türk Sanayicileri ve İşadamları derneği
- UNESCO** : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
- s.** : Sayfa
- vb.** : Ve benzeri
- yy.** : Yüzyıl

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Bilgi Haritaları.....	50
---------------------------------------	----

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 : Öğrencilerin cinsiyeti.....	65
Tablo 2 : Öğrencilerin ilköğretim mezuniyet derecesi.....	66
Tablo 3 : Ailelerin eğitim düzeyi	66
Tablo 4 : Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etmede etken olan kişiler	67
Tablo 5 : Öğrencilerin siyer dersine ilgileri	68
Tablo 6 : Siyer dersinin ders saatinin yeterliliği	68
Tablo 7 : Konuların tam olarak anlaşılma durumu	69
Tablo 8 : Derste kazanılan bilgilerle okul öncesi edinilen bilgilerin uyuşma durumu	69
Tablo 9 : Dersin genel amacının kavranma durumu	70
Tablo 10 : Kitabın vermek istediği amacın kavranma durumu.....	71
Tablo 11 : Programda olmadığı halde programda 1. öncelikli olması istenen konular	.72
Tablo 12 : Cinsiyete göre, Siyer dersi programında mevcut olmadığı halde programda öncelikli istenilen konular	73
Tablo 13 : Programda olmadığı halde programda 2. öncelikli olması istenen konular	.73
Tablo 14 : Programda olmadığı halde programda 3. öncelikli olması istenen konular	.74
Tablo 15 : Mevcut programda üzerinde en çok durulması istenen konu	75
Tablo 16 : Siyer ders kitabında kullanılan dilin anlaşılabilirlik durumu	76
Tablo 17 : Kitapta kullanılan harita ve resimlerin konuları anlamaya katkısı	76
Tablo 18 : Cinsiyete göre siyer ders kitabında bulunan resim ve haritaların konuların anlaşılmasına katkısı	77
Tablo 19 : Kitabın içeriğinin Hz. Muhammed'in hayatı hakkındaki tartışmaları çözümlemedeki yeterlilik durumu.....	77

Tablo 20 : Cinsiyete göre kitabın içeriğinin Hz. Muhammed'in hayatı hakkında yapılan tartışmaları çözümlemede yeterliliği	78
Tablo 21 : Ders kitabında Hz. Muhammed'in en çok vurgulanan yönü	78
Tablo 22 : Cinsiyet değişkenine göre ders kitabında Hz. Muhammed'in hangi yönüne en çok vurgu yapıldığı	79
Tablo 23 : Öğrencilerin dersle ilgili kaynaklara ulaşma düşünceleri	80
Tablo 24 : Cinsiyet değişkenine göre Siyer dersi ile ilgili kaynaklara ulaşma durumu ..	81
Tablo 25 : Öğrencilerin ders kitabı dışında faydalandıkları eserler	81
Tablo 26: Cinsiyete göre Siyer derslerinde ders kitabı dışında en çok faydalanılan eserler	82
Tablo 27 : Siyer dersinde araç gereç kullanımı	82
Tablo 28 : Siyer dersinde 1.öncelikli kullanılan yöntemler	83
Tablo 29 : Siyer dersinde 2.öncelikli kullanılan yöntemler	84
Tablo 30 : Cinsiyete göre siyer dersleri 2. öncelikli olarak nasıl işleniyor	85
Tablo 31 : Siyer dersinde 3. öncelikli kullanılan yöntemler	85
Tablo 32: Öğrencilerin siyer dersinin işlenmesi hususunda 1. öncelikli istedikleri yöntemler	86
Tablo 33: Öğrencilerin siyer dersinin işlenmesi hususunda 2. öncelikli istedikleri yöntemler	87
Tablo 34 : Öğrencilerin siyer dersinin işlenmesi hususunda 3. öncelikli istedikleri yöntemler	88
Tablo 35 : Sınavların yapılış şekilleri	89
Tablo 36 : Öğrencilerin istedikleri sınav türleri	89

Tablo 37 : Çağrı filmini izleme durumu	89
Tablo 38 : Ders kitabı dışında Hz. Muhammed'in hayatını anlatan kitap okuma durumu	90
Tablo 39 : Cinsiyete göre ders kitabı dışında Hz. Muhammed'in hayatını anlatan kitap okunma durumu	91
Tablo 40 : Güncel tartışmaların Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili araştırmalara katkı durumu	91
Tablo 41 : Cinsiyete göre Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili güncel tartışmaların bu alanda daha çok araştırma yapılmasına katkısı	92

Tezin Başlığı: ‘İmam Hatip Liselerinde Siyer Dersinin Öğretimi ’	
Tezin Yazarı: Bekir Yıldırım	Danışman: Doç. Dr. Recep KAYMAKCAN
Kabul Tarihi: 29 Mayıs 2007	Sayfa Sayısı: XII (ön kısım) + 103 (tez) + 16(ekler)
Anabilim dalı: Felsefe ve Din Bilimleri	Bilim dalı: Din Eğitimi
<p>İmam Hatip Liselerinin ders programı 1999 yılında değişmiştir. Bu değişikliğe paralel olarak siyer ders programı da değişikliğe uğramış, 2002 yılında da bu programa göre hazırlanan kitap, Talim ve terbiye kurulunca ders kitabı olarak kabul edilmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda eski, yeni program ve kitapların arasındaki farklılıkların, benzerliklerin ortaya konması ve siyer dersi öğretiminin ne durumda olduğunun tespit edilmesi ve tarih öğretimindeki yeni yaklaşımların siyere uygulanma imkânının olup olmadığını ortaya koymak amacıyla bu çalışma yapılmıştır.</p> <p>Bu çalışma İmam Hatip Liselerindeki siyer dersinin öğretimiyle sınırlıdır. Alan araştırması Bolu ilindeki İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrenciler ve bu dersi vermiş ve vermekte olan öğretmenlerle yapılmıştır. Teorik bilgiler için literatür taraması, alan araştırması için ise öğrencilerle anket, öğretmenlerle nicel görüşme yapılarak bilgi toplanmıştır.</p> <p>Bu araştırmanın sonunda şu sonuçlara ulaşılmıştır. Siyer öğretiminde tarih öğretiminde kullanılan yöntem ve yaklaşımlardan yararlanılabileceği bu kapsamda siyer öğretiminde ahlak için tarih öğretimi anlayışının uygulanabileceği, toplumlar arası hoşgörüyü geliştirecek bir anlayışın oluşturulması içinde siyere hoşgörü anlayışının gelişimi için bir misyon yüklenebileceği tespit edilmiştir. Ayrıca tarih öğretiminde kullanılan drama, resim, hikâyeler, örnek olay, müzeler yönteminin siyer dersinde kullanılabileceği tespit edilmiştir.</p> <p>Yeni program ve kitabın eski program ve kitaba göre askeri konulara daha az; Hz. Muhammed’in kişiliği konularına ise daha çok yer verdiği, Hz. Muhammed isminin geçtiği yerlerde sahiplenme ve saygı belirten peygamberimiz ve (sav.) ifadelerini kullanmadığı görülmüştür. Yeni program ve kitabın mucizeden arındırılmış bir peygamber ve din anlayışı oluşturmaya çalıştığı, siyerin kendi terminolojisi yerine Türkçe karşılıklarını kullandığı tespit edilmiştir. Yeni kitap ve program kronolojik tarih öğretimi yerine konu merkezli öğretimi esas almıştır. Yeni kitabın eski kitaba göre içerik yönünden zayıf ancak harita ve resim bakımından zengin olduğu saptanmıştır.</p> <p>Alan araştırmasında ise ders kitabı ve programın yetersiz olduğu, derslerde klasik yöntemlerin kullanıldığı bu dersle ilgili araç gereç kullanımının düşük olduğu, öğrencilerin ders kitabı dışındaki kaynaklara okul kütüphanesi, internet ve evlerindeki kitaplar yoluyla ulaştığı, mevcut programda Hz. Muhammed’in kişiliği konusuna daha çok ilgi duydukları, Hz. Muhammed’in hayatı hakkında ders kitabı dışında en az bir kitap okudukları, Hz. Muhammed’in hayatı hakkında yapılan güncel tartışmaların öğrencileri Hz. Muhammed’in hayatı hakkında daha çok araştırma yapmaya sevk ettiği görülmüştür.</p>	
Anahtar Kelimeler: İmam Hatip Liseleri, Siyer Öğretimi, Tarih Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar, Siyer Programı, Siyer Ders Kitabı	

Title of the Thesis: 'Teaching of Siyer Lesson in İmam Hatip High Schools '	
Author: Bekir Yıldırım	Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Recep KAYMAKCAN
Acceptance Date: 29 Mayıs 2007	Nu. Of pages: XII (pre text) + 103(main body) + 16 (appendices)
Department: Sciences of Philosophy and Religion Subfield: Religion Education	
<p>The curriculum of İmam Hatip High Schools changed in 1999. The curriculum of siyer became different in parallel to this change and the book prepared according to this curriculum in 2002 was accepted as a lesson book by the Board of Education. In accordance to these changes, this study is performed in order to put forward the differences and similarities between the old and the new curriculum and the books, to determine the situation of siyer lesson teaching and to expose whether the new approaches in history teaching have opportunity to be practiced in siyer teaching.</p> <p>This study is limited with the teaching of siyer lesson in İmam Hatip High Schools. Field research is performed with the students taking education in İmam Hatip High Schools in Bolu and with the teachers gave and still giving this lesson.</p> <p>In this study, the information is obtained by literature scan for the theoretical knowledge ,and by questionnaires with the students and quantitative meetings with the teachers</p> <p>At the end of the research, the following results are reached: It is determined that the methods and approaches used in history teaching can be benefited in siyer teaching and in this extent, for morals in siyer teaching, a mission can be loaded to siyer in order to form an understanding suitable to history teaching and will improve the tolerance among the societies. In addition, it is determined that the methods used in history teaching such as drama, picture, story, sample event and museums can be applied in siyer teaching.</p> <p>It is seen that the new curriculum and the book give much place to the subjects of military and Hz. Muhammad's personality compared to the old curriculum and the book, however, when Hz. Muhammad's name is mentioned, they don't use the expressions like our prophet and (sav.) which indicate ownership and respect. It is also determined that the new curriculum and the book try to form a prophet purified from miracles, and religion mind and they use the Turkish meanings instead of the Siyer's own terminology. The new curriculum and the book base on the subject-centered teaching instead of the chronological history teaching. It is determined that the new book is weak in contents but rich in map and picture compared to the old book.</p> <p>In field research, however, it is seen that the lesson book and curriculum are inefficient, classical approaches are used in lessons, the use of materials about this lesson is low, the students reach the materials except from the lesson book by means of school library, internet and the books their houses, they are interested in the subject of Hz. Muhammad's personality in the present curriculum, they read at least one book about Hz. Muhammad's life and the recent arguments made about the Hz. Muhammad's life lead the students to make more research about Hz. Muhammed's life</p>	
Key Words: İmam Hatip High Schools, Siyer Teaching, New Approaches in History Teaching, Siyer Curriculum, Siyer Lesson Book.	

GİRİŞ

3 Mart 1924 yılında çıkarılan 430 sayılı kanun, eğitimin temel kanunu olarak kabul edilmiş ve eğitimle ilgili çıkan bütün kanunlar buna göre şekillenmiştir. Bu kanunun dördüncü maddesi İmam Hatiplerin kurulmasının temel taşını oluşturur. Bu madde şöyledir:

‘Maarif Vekâleti yüksek diniyat mütehassısları yetiştirmek üzere Darülfünun’da bir İlahiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hidemat-ı diniyyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi içinde ayrı mektepler küşad edecektir.’

Bu maddenin gereği olarak 1924 yılında 29 imam hatip okulu açılmış, bunların sayısı 1925’te 26’ya, 1926’da 20’ye, 1928’de 2’ye düşmüş 1930 yılında tamamen kapatılmıştır (Dodurgalı,1999:199).

20 yıl sonra 13.10.1950 tarih ve 601 sayılı müdürler komisyonu kararı ile öğrenim süresi dört yıl olarak öğretime tekrar başlamıştır. İmam hatip okulları, 17 Ekim 1951’de Adana, Ankara, Isparta, İstanbul, Kayseri, Konya, Maraş olmak üzere yedi ilde öğretime açılmıştır. Bu okulların birinci devreleri 1954- 1955 ders yılında mezunlarını verince, ikinci devresi üç yıl olarak açılmış ve böylece yedi yıl öğretim süresi olan İmam Hatip Okulları Türk eğitim sistemindeki yerini almıştır.

Demokrat Parti hükümetleri döneminde öğrenci sayıları artarak büyüyen İmam Hatip Okulları 1960 ihtilalinden sonra iki defa kapatılma tehlikesi yaşadı. 2. Cemal Gürsel hükümeti döneminde (5 Ocak 1961–20 Kasım 1961) Milli Eğitim Planının hazırlığı ile komisyonun bazı üyeleri tarafından İmam Hatip Okullarının kapatılması teklif edilmiş ancak diğer üyeler buna karşı çıkmıştır.

1961 yılında toplanan ‘Din ile İlgili Eğitim ve Öğretim Komitesi Raporu’nda ise mevcut 19 İmam Hatip Okulundan 15 tanesinin kapatılması veya köy din memurları okulları haline getirilmesi teklif edilmiştir. Bu rapor da uygulanmamıştır.

12 Mart 1971 askeri müdahalesinden sonra İmam Hatip Okulları iki önemli değişiklik geçirdi. Bunlardan ilki orta kısımlarının kapatılmasıydı. İkinci önemli değişiklik ise Milli Eğitimin Temel Kanunu ile geldi. 1973 yılında 1739 sayılı yasa olarak tanımlanan yasanın 32. maddesi o güne kadar imam hatip okulu olarak anılan okullara İmam Hatip Lisesi adını verdi. Yasanın 32. Maddesi şu şekildeydi:

Madde 32: İmam Hatip Liseleri, imamlık, hatiplik ve kuran kursu öğreticiliği gibi din hizmetlerinin yerine getirilmesi ile getirilmesi ile görevli elemanlar yetiştirmek üzere Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde hem mesleğe hem yükseköğretime hazırlayıcı programları uygulayan öğretim kurumlarıdır.

Bu kanunla birlikte imam hatip okullarının hem ismi değişmiş hem de öğrencilerine üniversite kapıları açılmış oldu. Yasayla birlikte, İHL mezunları da diğer liselerin edebiyat kolu mezunlarının girdikleri bölümlere girme hakkını kazanmış oldu.

1973- 1980 yılları arasında İmam Hatip Liseleriyle ilgili yeni kanuni düzenlemeler olmasa da sayısında bir artış gözlemlenmektedir. 1973 yılında İmam Hatip Liselerinin sayısı 71 iken 1980 de sayı 249'a ulaşmıştı. 1980 den sonra yeni İmam Hatipler açılmamış ancak 16 Haziran 1983 tarihinde Milli Eğitim Temel Kanununun 31. maddesi değiştirilmiştir. Bu değişiklik İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin üniversite ile ilgili sorunlarını kökten çözmüş, İmam Hatip öğrencilerinin de diğer lise öğrencileriyle aynı konuma gelmelerini sağlamıştır. Kanunun 31. maddesi şu şekilde değişmiştir:

'Lise ve dengi okulu bitirenler, yüksek öğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanır. Hangi yüksek kurumlara, hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri, giriş şartları Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak Yüksek Eğitim Kurulu tarafından tespit edilir'.

İHL'leri tartışmaya açan itirazlardan biri de 1990 yılında TÜSİAD'dan gelmiştir. Dernek tarafından hazırlatılan raporda İmam Hatiplerle ilgili şu ifade yer almıştır. İmam Hatip Liselerinin meslek lisesi statüsüne kavuşturulması imam hatip ihtiyacını karşılayacak kadar İmam Hatip Lisesi bırakılıp geri kalanların genel ya da teknik liselere dönüştürülmesi ve kız öğrencinin kesinlikle alınmaması ifade edilmiştir. Bu rapor kamuoyunda tartışılmış ancak İmam Hatiplere yönelik herhangi bir sınırlama gelmemiştir (Ayhan: 1999:165-367).

16 Ağustos 1997 yılında zorunlu eğitimin kesintisiz sekiz yıla çıkarılması İHL'deki yükseliş trendini tersine çevirmiştir. 30 Temmuz 1998 de YÖK'ün üniversiteye girişte meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin puanlarını 0,3; normal liseleri bitiren öğrencilerin puanlarını 0,8'le çarparak hesaplamaya başlaması İHL'deki öğrenci kaçışını daha da hızlandırmıştır. 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmeden önce

İHL sayısı 601 iken 2003–2004 yılında bu sayı 452’ye gerilemiştir. Öğrenci sayısı 1996–1997 öğretim yılında 192727 iken 2003–2004 öğretim yılında ise 84898’e kadar düşmüştür. Bu düşüşün nedeni sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçişle birlikte İHL’lerin orta kısmının kapanması ve üniversiteye girişte İmam Hatip öğrencilerinin önünü tıkayan katsayı uygulaması olmuştur.

TESEV tarafından hazırlanıp 14 Haziran 2004 tarihinde kamuoyuna sunulan ‘İmam Hatip Liseleri Efsaneler Ve Gerçekler’ isimli rapor İmam Hatip Liselerinin tekrar gündeme gelip tartışılmasına neden oldu. Bu raporda İmam Hatiplerle ilgili belirtilen somut önerileri şöyle özetleyebiliriz:

İHL’nin statüsünün bir an önce netleştirilmesi. Bu belirleme sadece eğitimcilerin katılımı değil ayrıca sosyal bilimcilerin katılımıyla olmalı,

İHL ilgili tartışmaların çoğu öğrenci sayısı ile ilgili olarak çıktı. Öğrenci sayısının fazlalığından rahatsız olanlar azaltmanın yolu olarak kaliteyi düşürmek olarak görüyorlar. Bunun yerine İHL’ye başvuruları bu okulların kalitesini artırarak azaltmanın yolları üzerinde düşünmeli, İHL’ye aşırı yüklenmeyi engellemek için kuran kurslarının yeniden yapılanması gündeme alınmalı v.b. önerilerde bulunmuştur (Çakır ve diğ. , 2006).

İmam Hatip liseleriyle ilgili başka bir çalışma İHL’lerdeki eğitim ve öğretimi masaya yatırmak için Ensar Vakfı tarafından yapılan ‘İmam Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim’ konulu çalışmadır. Bu çalışmanın içeriği öncekiler gibi siyasi değil, İmam Hatip Liselerindeki eğitim ve öğretimi araştırmak ve çözüm önerileri sunmak amacı doğrultusunda yapıcı, nitelikli ve bilimsel bir nitelik taşımaktadır.

1. Araştırmanın Konusu

İmam Hatip Liseleri toplumda güncel siyasetin bir unsuruymuş gibi tartışılmaya devam ederken Din Öğretimi Genel Müdürlüğü 4306 sayılı kanun gereği, zorunlu ilköğretim süresinin sekiz yıla çıkarılması sonucu, İmam Hatip Liseleri’nin lise kısmının bir yılı hazırlık olmak üzere 4 yıl olarak belirlenmesi üzerine yeni düzenlemelere paralel program geliştirme süreci başlatmıştır. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden on iki, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden iki öğretim üyesi ile deneyimli meslek dersleri öğretmenleri, İmam Hatip Liseleri meslek dersleri programlarını

yeniden geliştirmişlerdir. Hazırlanan bu öğretim programları Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 10.05.1999 tarih ve 39 sayılı kararı ile kabul edilmiş, bir kitapçık halinde basılarak okullara 1999–2000 öğretim yılında uygulanmak üzere gönderilmiştir.

Söz konusu bu çalışmalarla, İmam Hatip Liseleri ve Anadolu İmam Hatip Liseleri “Siyer Dersi Programı” dokuzuncu sınıflarda, haftada iki saat okutulmak üzere hazırlanmıştır.

Yeni “Siyer Dersi Programı”na uygun olarak. Nahide Bozkurt tarafından hazırlanan kitap, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 17.05.2002 tarih ve 248 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

Siyer müfredatı ve kitapta yapılan değişikliklerle getirilen yenilikler, bu yeniliklerle eski uygulamalar arasındaki benzerlikler ve farklılıkların incelenmesi, bu bağlamda siyer öğretiminin mevcut durumunu ortaya koyacak bir araştırmanın yapılması ihtiyacı doğmuştur. Bu çalışmanın konusu İmam Hatip Liselerindeki Siyer dersinin öğretimidir.

2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, İmam Hatip Liseleri'ndeki, eski, yeni siyer programı ve eski, yeni kitabın karşılaştırılması, siyer öğretiminin mevcut durumunun tespiti ve siyer öğretiminde farklı öğretim yöntem ve tekniklerin nasıl kullanılabileceğini ortaya koymaktır.

3.Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, yeni siyer dersi programı ve yeni siyer dersi kitabının durumunu tespit etmesi ve bunlar hakkında bir öneri sunması bakımından önemlidir. Ayrıca bu çalışma kendi alanında ilk teşkil etmektedir. Bu alanda yapılacak başka çalışmalar için bir örnek ve öncü niteliğindedir.

4.Araştırmanın Sınırları

Bolu ilindeki İmam Hatip liseleriyle sınırlıdır.

İmam Hatip Liseleri'nde ve Anadolu İmam Hatip Liseleri'nde okutulan “Siyer Dersi Programı”nın, değerlendirilmesi ile sınırlıdır.

Bu araştırma, anket soruları ve nicel görüşme ve katılanların verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

5.Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, konu ile ilgili teorik bilgileri toplamak amacıyla literatür incelemesi, ilgililerin görüşlerinin öğrenilmesi amacıyla ise, alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Alan araştırmasında anket tekniği ve nicel görüşme tekniği uygulanmıştır. Böylece araştırma, kaynak taraması ve anket verileri ve nicel görüşme verilerine dayandırılarak oluşturulmuştur.

Öğrenci ve öğretmenlere bizzat tarafımızdan verilerek gerekli açıklamalar yapılmış ve araştırmanın sağlıklı olması açısından samimi cevapların önemi vurgulanarak uygulanmıştır.

Öğrenci anketi iki bölüm halinde düzenlenmiştir. İlk beş soru demografik sorulardan oluşmaktadır. Bu soruları Siyer dersiyle ilgili dört soru, dersin amaçları ve programla ilgili ikişer soru, kitapla ilgili dört soru, ders kitabı dışında faydalanılan kaynaklarla ilgili iki soru, derste kullanılan araç gereçle ilgili bir soru, derste kullanılan yöntemlerle ilgili iki soru, aktüaliteyi takip ile ilgili üç soru takip etmektedir.

Öğretmen görüşmesi, Bolu il merkez ve ilçelerinde İmam Hatip Liselerinde görev yapan ve siyer dersini vermiş veya vermekte olan 10 öğretmenle nicel görüşme yoluyla yapılmıştır. Öğretmenlerin verdiği cevaplar dördüncü bölümde değerlendirilmiştir. Öğretmenlere şu sorular sorulmuştur.

Meslekteki kıdeminiz nedir? Siyer öğretimi ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyacınızın olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız dersin içeriği mi yoksa öğretim yöntemleri mi? Siyer ders programı hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Derse girmeden önce işleyeceğiniz konuyla ilgili hazırlık yapar mısınız? Faydalandığınız kaynakların isimleri nelerdir? Sizce mevcut ders kitabının içeriği öğrencilerin Hz. Muhammed'in hayatını anlamaları için yeterli mi? Şayet mevcut ders kitabının yetersiz olduğunu düşünüyorsanız bunun sebepleri nelerdir? Mevcut ders kitabı Hz. Muhammed'in hangi yönüne daha çok ağırlık veriyor? Siyer öğretiminde kullandığınız yöntem ve teknikler nelerdir? Siyer öğretiminde kullandığınız araç gereçler nelerdir? Siyer dersi sınavında sorduğunuz soru türleri nelerdir? Siyer dersi programında belirlenen amaçlara

ulaşabilmek için diğer ders öğretmenleriyle işbirliği yapar mısınız? Yapıyorsanız hangi ders öğretmenleriyle işbirliği yapıyorsunuz? Siyer dersine öğrencilerinizin ilgisi nasıldır? Sizce öğrencileriniz daha çok hangi konulara ilgi duyuyorlar? Siz olsaydınız siyer dersiyile ilgili nasıl bir program yapardınız.

5.1. Veri Toplama Teknikleri

Veriler, kaynak taraması, anket, nicel görüşme yoluyla elde edilmiştir. Anket soruları İmam Hatip Liseleri'nde siyer dersi okumuş ve okumakta olan öğrencilere uygulanmıştır. Dersi okutan veya okutmuş meslek dersleri öğretmenleriyle nicel görüşme yöntemiyle veri toplanmıştır.

Öğrenci anketi ile ilgili veriler SPSS programı ile çözümlenmiş ve frekans dağılımı ve yüzdeliğe göre değerlendirilmiştir. Cinsiyet değişkeni x2 testine göre hesaplanmıştır. x2 testine göre 0.05'ten küçük olanlar anlamlı sayıldığı için sadece küçük olanlara yer verilmiştir

5.2. Evren

Bolu ilindeki İmam Hatip Liseleri ve Anadolu İmam Hatip Liseleri'nde siyer dersi okuyan öğrenciler ve bu dersi okutmuş veya okutan öğretmenler

5.3. Örneklem

Araştırmanın evrenini oluşturan Bolu ilindeki İmam Hatip Liselerini temsil edebilmesi için her okuldan 30 öğrencinin seçilmesi ilkesi benimsenmiştir. 849 öğrenci içinden rasgele seçilen 150 öğrenciye anket uygulanmıştır. İmam Hatip Liselerinde siyer dersini okutmuş veya okutmakta olan 10 öğretmenle nicel görüşme yapılmıştır.

Yapılan çalışmada eski ve yeni programların ve bu programlar çerçevesinde hazırlanmış eski ve yeni kitapların karşılaştırılması yapılmış; yapılan inceleme sonucunda yeni program ve kitabın eski program ve kitaba göre yaklaşım yönünden farklı olduğu, konu bakımından da bazı değişiklikler içerdiği görülmüştür.

BÖLÜM 1: SİYER

1.1. Siyer

"Siyer", Arapça "sîre" sözcüğünün çoğulu olup, tutum, davranış, hal tercümesi, biyografi gibi anlamlara gelir.

İslam öncesinde hükümdarların savaş ve barış dönemindeki uygulamaları için kullanılan bu kavram, İslam'la birlikte, daha çok Peygamber 'in hayatını (hal tercümesini) anlatmak için kullanılmıştır. Zaman içinde soy dizini, doğumu, çocukluğu, gençlik yılları, peygamberliği, Mekke ve Medine'de meydana gelen olaylar ve gerçekleşen savaşları da içine alacak şekilde doğumundan ölümüne kadar Hz. Peygamber 'in hayatından söz eden kitaplara "Siyer-i Nebi", "es-Siretü'n-Nebeviyye" veya kısaca "Siyer" adı verilmiştir (Canan,1977:121; MEB. İslam Ansiklopedisi, 1966).

Siyer ile sıkça beraber kullanılan ve savaş, savaş yeri, savaş menkıbesi anlamlarını ihtiva eden "meğâzi" kelimesi vardır. Hz. Muhammed 'in savaşlarının anlatıldığı kitaplara da aynı isim verilmiştir.

Siyer, daha genel, meğâzî ise daha dar anlamı ifade eder. Ancak bu iki isim sık sık karıştırılmış ve birbirini ifade edecek tarzda kullanılmıştır. Bazı meğâzi türü eserler, siyer kaynakları gibi, Hz. Peygamber 'in hayatından bütünüyle bahseder ve yazılan bu tür meğâzi kitapları Siyer-i Nebi türü eserleri andırırlar. Ancak çoğunlukla meğâzî türü eserler, Peygamberimizin savaşlarını asıl olarak ele almışlardır (Hızlı, 1992).

Siyer önceleri hükümdarların hayatının belli bir dönemini anlatan bir kavramken, zamanla sadece Hz. Muhammed'e has ve onun hayatının her alanını kapsayan bir kavram haline dönüştüğü görülmektedir.

1.2. Siyerin Oluşumu

İlk zamanlar yazılı olarak Hz. Peygamber'in hayatı ile bilgiler hadiste rivayet edilen şeylere dâhildi. Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili hadisler, muhaddisin, kendisine ulaşan haberleri belli bir tertip olmaksızın topladığı dönemde dağınık haldeydi. Hadislerin, bablar halinde tertip edilmesiyle birlikte, O'nun hayatıyla ilgili hadisler müstakil bablarda toplandı. Bu babların en meşhuru, "megazi ve siyer" şeklinde isimlendirilen bablardı. Sonra siyer ve megazi babları hadisten ayrıldı ve bu konularda

müstakil kitaplar telif edildi. Fakat hadisçiler, bu konulara kitaplarında yer vermeye devam ettiler. Mesela: Müslim'de "Kitab el-Cihad ve's- Siyer", Buhari'de "Kitab el-Megazi" , imam Ahmed'in "Müsned"inde "Kitab el-Megazi" bölümleri bulunduğu gibi, bunların dışında Hz. Peygamber'in hayatına ilişkin başka bablar vardı (Hızlı, 1992).

Siyer-i Nebi, bir süre şifahî nakil olarak devam ettikten sonra, tedvin edilmeye başlandı. Siyer'i ilk tedvin eden, İbn Şihâb ez-Zühri 'dir. İslam tarihinde siyer türünde ilk eser verenler, Muhammed b.İshak, İbn Hişam , Urve, Ebu Ayyaş ve Zühridir (Hizmetli, 1995: 25).

İbni İshak'tan önceki müellifler Hz. Peygamber'in hayatını münferit bir hadise olarak görürken İbni İshak Hz. Peygamber'in hayatını dünya tarihinin içine yerleştirmiştir. Ondan sonra gelen müelliflerde bu çizgiyi sürdürmüşlerdir (MEB. İslam Ansiklopedisi, 1966).

Siyer'in kaynakları arasında ilk sırayı, Kur'ân-ı Kerim alır. Kaynaklarda ikinci sıra hadis-i şeriflerindir. Özellikle Hz. Peygamber'in Medine'de geçirdiği hayata ait bilgiler, hadislerde bütün ayrıntılarıyla bulunabilir. Bu iki kaynak, İslâmî ilimlerin her dalında olduğu gibi, siyer için de vazgeçilmez kaynaklar durumundadır. Siyerin kaynakları arasında sahabeden gelen rivayetlerin yeri oldukça önemlidir. Hz. Peygamber 'den gördüklerini, duyduklarını kendilerinden sonraki nesle sözlü olarak aktaran sahabelerin anlattıkları, Emeviler devrinden itibaren yazılı belgeler olarak ortaya konmuş ve bunlar ilk siyer ve meğâzi kitaplarına kaynaklık teşkil etmiştir (Hızlı: 1992).

İlk zamanlar siret kitapları birkaç sayfadan oluşurken daha sonraki dönemlerde kalın kitaplar oluşmuştur. Bu bilgilerin çoğunu müellifler herhangi bir tahlile tutmadan kitaplarına aldılar. Daha sonraki gelen müelliflerde bu bilgileri değerlendirmekte zorlandılar. Hadislerde uygulanan cerh ve tahlil yöntemi siyerde pek uygulanmadı. Bu eserler tarihi bir kitap olmadan öte, dokunulmaz bir kitap haline büründüler.

Siyer ve megazi kitaplarına eleştiriler öncelikli olarak hadisçiler tarafından daha sonra ise ciddi eleştiri İbni Haldun'dan gelir. İbni Haldun şöyle der: ‘ Devletlere ve milletlere ait bilgileri kuru rivayetler halinde naklettiler. Sosyal, politik, ekonomik illetlerden soyutladılar. Devlet ve milletlerin yükseliş ve çöküş nedenleri üzerinde durmadılar’.

Mevlana Şibli siret kitaplarını şu şekilde eleştirir: ‘En eski tarih kitaplarında zaferlere, kahramanlıklara, harplere büyük önem veriliyor; devrin sosyal durumları, ya külliye ihmal ediliyor yahut koca eserlerin içinde öteye beriye dağıtılıyordu. O derece ki, bunların dikkati çekmesine imkân kalmıyordu.’ (Hizmetli, 1995: 21–22)

İzzet Derveze’de, K. Kerim merkeze alınarak siret kitaplarının yazılmasını istemektedir. Gerekçe olarak, klasik siret kitaplarında peygamberlik öncesi döneme ait haberlerin zayıf haberlerle dolu olduğunu, bunları eleyebilmenin K. Kerim merkezli siyer yazmakla mümkün olacağını düşünmektedir (Derveze, 1989: 12–13).

Özellikle okullarda okutulacak siyer kitapları hazırlanırken bu kitapların içinde yer alan bilgilerin zayıf haberlerden arındırılması; peygamberimizi sanki bir savaş peygamberi gibi gösterecek savaşlarla dolu bir siyercilik yerine; Peygamberimizin ahlaki yönünü, dünya medeniyetine sağladığı katkıları gündeme getiren bir ders kitabının oluşturulması gerekmektedir.

1.3. Hz. Muhammed’in Hayatının Müslümanlar Açısından Önemi

Müslümanlar ilk asırlardan itibaren peygamberlerinin hayatını öğrenmeye ve öğretmeye önem vermişlerdir. Bu teveccühü, Hz. Muhammed’in 23 yıl gibi kısa sürede yaşadığı toplumda yaptığı toplumsal-siyasal değişime ya da iki büyük imparatorluğun arasında ortaya bir devlet çıkarma başarısıyla izah etmek mümkün değildir. Bu yoğun ilginin gerçek sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

Kuran’da ‘Rasüle’ İtaati Vurgulayan Ayetler

K.Kerim rasüle itaatin Allaha itaat olduğunu vurgular. Konuyla ilgili olarak şu ayetleri belirtebiliriz.

Kim, Allah’a ve Resulüne itaat ederse Allah onu alt tarafından ırmaklar akan cennetlere koyar...(Fetih,17).

Ey iman edenler, Allah’a itaat ediniz, rasulüne itaat ediniz ki yaptığınız amelleri boşa çıkarmayınız.(Muhammed, 33)

Kim, Rasüle itaat ederse Allah’a itaat etmiş olur.(Nisa, 80)

Rasüle itaat ancak onun hayatını bilmekle mümkün olur. Bunun farkında olan sahabe ve onlardan sonra gelen nesiller peygamberimize ait ne varsa onu tespit etmek için o güne kadar tarihte bir eşine daha rastlanmayan bir çalışma başlatmışlardır. Bu çalışmaların neticesinde Hz. Muhammed'in hayatını anlatan binlerce kitap vücut bulmuştur. Bu yoğun çabada muharrik unsur, hem kendilerinin hem de sonra ki nesillerin, Hz. Peygamberi doğru anlamalarına, tanımlarına vesile olmuştur. Çünkü Hz. Peygamberin hayatı dikkate alınmadan İslam'ın anlaşılması mümkün değildir.

İslam'ı Daha İyi Anlamak ve Yaşamak

K.Kerim umumiyetle genel hükümler ihtiva eder; ayrıntıya çok fazla girmez. Genel hükümlerin açıklanmasını, yorumlanmasını, uygulanmasını Allah, Hz. Muhammed'e bırakmıştır. Bir misal verecek olursak Kuran'da inananlardan namaz kılmaları istenmiş ancak nasıl kılınacağı konusunda bilgi verilmemiştir. Namazın nasıl kılınacağını göstermek Hz. Peygambere bırakılmıştır. Kuran'ın hükümlerini uygulayan ve tatbik eden Hz. Muhammed olması hasebiyle onun hayatının her yönüyle öğrenilmesi zorunlu hale gelmektedir. Bu konuyla ilgili şu ayetleri zikredebiliriz.

‘Size ayetlerimizi okuyan, sizi arındıran size kitap ve hikmeti öğreten, bilmediğiniz şeyleri de size öğreten içinizden bir peygamber gönderdik.’ (Bakara, 151)

‘Okuryazar olmayanlardan, kendilerine Allahın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara Kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderen odur. Hâlbuki bundan önce onlar ne yapacaklarını bilmiyorlardı (Cuma, 2).

Yukarıdaki ayetlerden peygamberin dinin açıklayıcısı ve tatbikçisi olduğunu anlıyoruz. Peygamberimiz, Hz. Ayşe'nin ifadesiyle, “yaşayan-yürüyen Kur'andı.” Yani Kur'an O'nun şahsında müşahhaslaşmıştı.

Peygamberi Sevmenin İmandan Kabul Edilmesi

Peygamberi sevmek imanın bir parçası sayılmıştır. Bu sevginin gereği olarak Müslümanlar, peygamberle ilgili ne varsa muhafaza etmeyi bir ödev kabul etmişlerdir. Ona ait olan sakal kılları asırlardır muhafaza edilmiş, Hz. Peygambere sevgiyi canlı tutmak için de mübarek gün ve gecelerde halka gösterilmiştir. Bu sevginin tezahürü

olarak çocuklarına O'nun ismini vermişlerdir. Bu sevgi, Müslümanları, çocuklarına öncelikli olarak Hz. Muhammed'in hayatını öğretmeye sevk etmiştir.

'Sizden biriniz, ben kendisine babasından, çocuğundan ve tüm insanlardan daha sevimli olmadıkça iman etmiş olmaz' (Buhari, İman)

1.4. Osmanlı Devletinde Siyercilik

1915 yılına kadar siyer, Osmanlı devletindeki medreselerde müstakil bir ders olarak görülmemekte ancak 1915 yılında Darül-müallimlerin İptidai kısmında müstakil bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır (Akyüz, 2001: 256).

O tarihe kadar siyer genellikle hadisın bir alt kolu olarak görülmüş hadis dersi içinde okutulmuştur. Peygamberimizin hayatıyla ilgili olan bir başka medrese dersi de "Şemail-i Şerif"tir. Burada Peygamberimizin beden yapısı, günlük yaşayışı incelenmekte ve bu alanda yazılan eserlere de "hilye" denilmektedir.

Yine medreselerde hadisın yan alanlarından "sîret"le ilgili Şeyh Halebî'nin "Sîret'n-Nebeviyye"si ve "şemail" alanında da İmam Muhammet Tirmizî'nin "Şemail-i Şerif" adlı eserleri okutuluyordu. Şafiî âlimi Şeyh Ali b. İbrahim Halebî'nin "İnsânü'l-Uyun fi Sîreti'l-Emîni'l-Me'mûn" adlı eseri "Siyer-i Halebî" veya sadece "Halebî" adıyla meşhur olmuştu. Üç ciltlik bu eser birçok kez şerh edildi ve defalarca Türkçeye çevrildi. Ebubekir Beyhekî'nin "Delâiü'n-Nübüvve" adlı eseri de bu alanda okutulan eserlerdendi (Ergün: 1996).

Osmanlı toplumunda ise manzum ve nesir olarak yazılan siyerle ilgili kitaplar Mevlit, Delailün Nübüvve, Hasaisün Nübüvve, Şemailün Nübüvve, Miracname , Hicretname, Hilyei Şerife, Esmâi Nebi, Nesebi Nebi, Mucizatu Nebi, Gazavatı Nebi, Kısası enbiya kitapları gibi çeşitlilik gösterir.

Osmanlı aydınları Hz. Muhammed hakkında bilgi sahibi olmak için Arapça ve Farsça siyerleri kendi dillerine çevirmişlerdir. Mütercimlerin çoğu çeviriye esas olan kitaplar yerine çağdaşlarının eserlerini çevirmişlerdir. 19. yüzyılın başına kadar Türkçe yazılan siyer sayısı 16, 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar 20 civarındadır. Çeviri yaparken çoğunlukla serbest çeviri yapmışlar, açıklama ihtiyacı hissettikleri yerlerde izah ve ihtisar yoluna gitmişlerdir.

Çevrilen siyerlerin başlıcaları şunlardır:

İbn Hişam, es-Siretünnebeviyye, İmam Tirmizi, Şemail, Kadı İyaz, Kitabüşşifa bi Tarifi Hukukil Mustafa, Saduddin Kazeruni, Siyer el Münteka fi Mevlidi Mustafa, Abdurrahman Molla Cami, Şevahidünnübüvve, Cemaleddin Suyuti, Hasais-i Kübra, Şihabuddin Ahmet el-Kastalani, el-Mevahibul-Ledünniye fi Menahil-Muhammediye, Molla Miskin, Mearicün-Nübüvve fi Medaricil-Fütüvve, İbrahim Halebi, Nazmus-Siretin-Nebeviyye, Ebül-Hasan Ahmet b. Abdillan el-Bekri, Siyretünnebi ,Molla Caminin Şevahidi, Molla Miskinin Mearici, El-Kastalaninin el Mevahibi tasavvufi nitelikli eserlerdir (Erşahin, 2005).

Osmanlı siyerciliğinin özelliklerini şu şekilde açıklayabiliriz

Osmanlı siyer yazıcılığı menkıbe, abartılı haber ve hikâye ağırlıklıdır. Mesleği vaizlik olan ve kitabında çok abartılı haberler içeren Ebul Hasan Elbekri'nin tercüme edilen kitabının uzun yıllar Osmanlı siyer yazıcılığında şekil ve muhtevayı belirlemiş olması bunun açık bir göstergesidir.

Osmanlı siyer yazıcılığı tasavvuf ağırlıklıdır. Kastallani'nin Mevahibi ve Molla Miskinin Mearici gibi tasavvufi nitelikli eserler Osmanlı siyer yazıcılığında siyerin tasavvufi nitelikte olmasına yol açmıştır.

Osmanlı siyer yazıcılığında delail hasaise önem verilmiştir. Tirmizinin Şemali, Caminin Şevahidi, Suyutinin Hasaisi gibi daha çok delail hasais kitapları okuyucuya ulaşmıştır. Muhammediye, Kara Davut, Envarul Aşikin gibi popüler kitaplar Osmanlı toplumunun peygamberlik anlayışını oluşturmuştur. Bu kitapların genel olarak verdikleri peygamber anlayışı, Hz. Muhammed ruhen ve bedenen üstünlüklerle donatılmış, olağanüstü hayat yaşamış bir peygamberdir. Mucizevî bir hayat yaşamış ve pek çok mucize göstermiştir.

Türkçe siyerlerin sayısının az olmasının en önemli sebebi siyerin kolları sayılabilecek Mevlit, Miraciye, Hilye gibi eserlerin halk arasında daha çok okunması ve beğenilmesi bu kitaplara örnek olarak Muhammediye ve Envarul Aşikin gösterilebilir. Genelde bu eserler manzum şekilde yazılmıştır (Erşahin, 2005).

Camilerde ise belirli günlerde Kadı İyaz'ın 'Şifai Şerifi' okunmaktaydı. Fatih Sultan bu kitapların belirli günlerde okunması için ferman çıkarmış; bu geleneği Kanuni ve II. Abdülhamit sürdürmüşlerdir. Bunları okuyan Şifa hanlar ortaya çıkmıştır (İyaz, 1992:3).

1.5. İmam Hatip Liselerinde Siyer Dersinin Tarihçesi

3 Mart 1924 yılında çıkarılan 430 sayılı Tevhidi Tedrisat kanunuyla medreseler kapatılmış yerine İmam Hatip Mektepleri açılmıştır. 1924 yılında açılan İmam Hatip Mekteplerinin ders programında siyer dersinin ismi geçmediği görülmektedir. (Ayhan,1999: 35)

1930 yılında kapatılan ve1951 yılında eğitim ve öğretime tekrar başlayan bu okullarda siyer dersi, Siyer ve İslam ahlakı ismiyle programda yer almıştır. Dört yıllık olan bu okullarda her sınıfta haftada birer saat olarak konmuştur. Bu uygulama 1972 yılına kadar devam etmiştir.

31Temmuz 1972 gün ve 1708 sayılı tebliğler dergisinde yayınlanan yeni ders müfredatında dersin ismi benzer şekilde kalmış, ders sadece birinci sınıfta haftada 2 saat olarak öngörülmüştür.

11.09.1992 tarih ve289 sayılı karar gereğince dersin ismi sadece siyer olarak kalmış, lise birinci sınıfta ders saati yine haftada 2 saat olarak öngörülmüştür (Özüdoğru, 2003: 40-47).

2005 -2006 öğretim yılından itibaren liseler dört yıla çıkarılmıştır. Siyer dersi de lise 1. sınıfta okutulmak yerine lise 2. sınıfta okutulmaya başlamıştır.

1.6. Siyer Tarih İlişkisi

İslam Tarihinin yazımı siyer ve megazi eserlerle başlamıştır. Bu eserler İslam tarihinin ilk yazılı kaynaklarını oluşturmuştur. İbni İshak'la birlikte siyer müstakil bir alan olmaktan çıkarılıp dünya tarihinin içine yerleştirilmiştir (MEB. İslam Ansiklopedisi, 1966).

Siyer yazımına göre ağırlıklı olarak öğretici (pragmatik) tarih yazıcılığı anlayışına girer. Öğretici anlayışa göre, tarihi, kahramanlar oluşturmuştur. Tarihi kişiler oluşturur. (Memiş, 1996: 44) Siyerde de ön plana çıkan Hz. Peygamber olduğu için siyerin yazımına göre ‘öğretici tarih’e girdiğini söyleyebiliriz.

Siyer konusuna göre ise tarihin birçok çeşidini içinde barındırır. O dönemki sosyal ve kültürel hayattan bahsetmesi hasebiyle sosyal tarihe, askeri hadiselerden bahsetmesi nedeniyle askeri tarihe, İslam’ın gelişiminden bahsettiği için dinler tarihine, çoğunlukla Hz. Muhammed’in hayatından bahsettiği için özel tarihe girer.

Bugün siyer okullarda okutulan bir ders olduğu için bu dersin içeriği, öğretiminin nasıl gerçekleştirileceği gündeme gelmektedir. Bu açıdan bu dersin içerik olarak hangi disiplinle ilgili olduğunu tespit etmek önem arz etmektedir. Yukarıdaki bilgilerden hareketle siyerin daha çok tarihle ilgili olduğunu görmekteyiz. Siyer dersi için hazırlanacak programlarda, uygulanacak yöntemlerde, hazırlanacak ders kitaplarında bu noktanın dikkate alınması gereklidir.

Buna bağlı olarak dersin öğrencilere sadece bilgi veren değil onlara bilişsel ve duyuşsal davranışlar kazandıran bir alan haline gelmesi tarih öğretiminde uygulanan yeni yaklaşımların siyere uyarlanması ile sağlanabilir.

BÖLÜM 2: TARİH ÖĞRETİMİNDE YENİ YAKLAŞIMLAR

Dünyamızda yaşanan siyasal, kültürel, ekonomik ve bilimsel gelişmelerden kaçınılmaz olarak tarihçilik ve tarih öğretimi de nasibini almıştır. Siyasi alanda, kişi eksenli yönetim yerine toplumun her kesimini yönetime dâhil eden demokratik sistemler ortaya çıkmış, kültürel alanda ise okuma yazma oranındaki artış insanların sahip oldukları inanç ve değerleri sorgulamalarına neden olmuş, ekonomik alandaki gelişmeler toplumların birbirini öteki olarak algılamaları yerine toplumların birbiriyle iyi ilişki kurmalarını zorunlu kılmıştır. Tarih ve tarih öğretimiyle uğraşan uzmanlar bu gelişmelerin gerisinde kalmamak için tarih ve tarih öğretimi ile ilgili şu yaklaşımları ortaya koymuşlardır. Tarihle ilgili yeni yaklaşımları şu başlıklar halinde sıralayabiliriz:

2.1. Tarihin Tanımı

“Tarih nedir?” sorusuna cevap aradığımızda farklı tanımlamalarla karşılaşmaktayız. Bu soruya verilen cevapları şu şekilde sıralayabiliriz:

19. yy.’a kadar tarih, büyük adamlar ve savaşların hikâyesi olarak görülür (Iggers, 2000).

20. yy.’a gelindiğinde ise Fransa, Belçika, Birleşik Devletler, İskandinavya hatta Almanya’daki tarihçiler toplumsal ve ekonomik etkenleri de hesaba katan bir tarih anlayışının gerektiğini öne sürmeye başlarlar. Tarihçiler tek tek kişiliklerle uğraşmaktan uzaklaşarak bu olay ve kişilerin ortaya çıktığı toplumsal koşullarla ilgilenmeye başlarlar (Iggers, 2000: 5)

I. ve II. Dünya savaşı ve milliyetçilik değerlerinin zirvede olduğu dönemlerde tarih belli bir ulusun kahramanlarını öne çıkaran ve yücelten, kendilerine düşman seçtikleri toplumları aşağılayan bir bilim olarak görülür.

Post Modernizm ise tarihi toplumsal yapılardan ve süreçlerden alıp geniş anlamda gündelik yaşam kültürüne doğru kaydırmıştır. Makro tarih yerine mikro tarihçiliği gündeme getirmiştir.

Dünyanın globalleşmesiyle tarih “ötekini anlamayı” sağlayacak, katkıda bulunacak alan olarak görülmeye başlanmıştır (Tekeli, 2000: 16).

Tarihin tanımındaki farklılıkların nedeni o dönemdeki siyasal ve kültürel gelişmeler, yönetim sistemleri, fikir akımlarından kaynaklandığı göze çarpmaktadır.

Türkiye’de orta öğretim kurumlarında tarih, toplumların sosyal ekonomik, siyasal, kültürel ve dini etkinliklerini bir birleri ile ilişkilerini yer ve zaman belirterek neden sonuç ilişkisi içinde inceleyen bir bilim olarak tarif edilir (Maden ve diğ. , 2006: 2).

Tarihin tanımını belirlemede siyasi ve ekonomik şartların etkili olduğunu görmekteyiz. Krallık idaresinin hâkim olduğu dönemlerde yönetimin birey eksenli olması gibi, tarihin de kahraman eksenli olduğunu; demokratik hayata geçişle birlikte ise tarihin konusuna kültürün, ekonominin, sanatın da girdiğini görmekteyiz.

Daha kuşatıcı bir tanımlamada bulunmaya çalışırsak, tarih; insanlığın mazisine eklenen her şeydir. İnsan hayatına etki eden her şey buna dâhildir. Kısaca, tarih, insanlığın seyir (akış, yürüyüş) defteridir, diyebiliriz. Tarihin kapsam alanı her geçen gün biraz daha genişlediğini dikkate aldığımız da bu tanımın daha doğru olduğu görülebilir.

2.2. Tarihin Konusu

Tarihin konusu 19. yüzyıla kadar genellikle “siyasi ve askeri” konular iken bu yüzyıldan sonra yaşanan siyasi, ekonomik, kültürel değişiklikler tarihin konusunun da değişmesine neden olur. Artık tarih belli bireylere has olmaktan çıkıp toplumların diğer katmanlarını da içine alan bir bilim haline gelmiştir Tarihçiler kültür, ekonomi, sanat konularıyla da ilgilenmeye başlamışlardır.

Akademik çevrelerde tarihin konusu zenginleşmeye başladığı gibi okullarda okutulan tarih derslerinin de içeriği değişmeye başladı. Ders kitaplarının içeriğinin gelişiminde tarihin tanımındaki değişikliklerin etkisi olduğu gibi etkileyen bir diğer faktörde eğitim ve öğretimde yeni görülen pedagojik yaklaşımdır (Tekeli, 2000: 10).

Bu yaklaşım, Piaget’in zihinsel gelişim teorisi ve öğretmen merkezli eğitim yerine; öğrenci merkezli eğitim anlayışıdır. Zihinsel gelişim teorisi, konuları öğrencilerin kavrayabileceği şekilde ele almaktadır. Öğrenci merkezli yaklaşım da konular belirlenirken öğrencilerin ilgisini çekecek ve onların gelişimini sağlayacak bilgilere tarih kitaplarında yer verilmiştir. Kitapların içeriğinin değişmesinde diğer bir etkende UNESCO’dur. UNESCO 1946 yılında ki ilk genel kurulunda tarih kitaplarının

uluslararası düşmanlık yaratmakta kullanıldığını tespit etmesi sonucu UNESCO üye ülkelerden tarih kitaplarındaki düşmanlıkları körükleyen ifadelerin çıkarılmasını istedi. Bunun sonucunda başka toplumları karalayan, düşmanlıkları körükleyen konular kitaplardan ayıklanmaya başladı (Tekeli, 2000: 8).

Tarihin kapsamının çok geniş olduğu açıktır, ihtisas gerektirir. Okul kitaplarının kapsamı ister, istemez belirli konularla sınırlı tutulması gerekir. Çünkü orta öğretim ihtisas dönemi değildir. Dolayısıyla tarihin konusundan bahsederken, tarihin kapsam alanını esas alarak değil, eğitim ve öğretimde ki ihtiyaçlar göz önünde tutularak seçici olunması gerekmektedir.

Günümüzde tarihin konusunu ihtiyaçlar çerçevesinde belirlemeye çalışırken ders kitaplarının hazırlanmasında şu hususlara ağırlık vermemiz gerekir:

Toplumların bir arada yaşamada karşılaştıkları sıkıntılar, uluslar arası düşmanlıklar dünya barışını tehdit eden etkenler arasında yer almaktadır. Dünyanın barış ve istikrar içinde yaşamasını sağlamaya katkıda bulunmak için tarih derslerin de şu konulara ağırlık vermemiz gerekmektedir:

İnsanlığın kökeninin birliğine, medeniyetlerin toplumların birbirlerinden etkilenecek kurulduğuna, inançların kaynağının (genel olarak) semavi olduğuna, ırkçılığın temelsiz bir inanç olduğuna, savaşların siyasi kaynaklı olduğuna vb. noktalara dikkat çekilmesi gerekir.

2.3. Tarih Öğretiminin Amacı

Dünyada mevcut olan toplumlara baktığımızda genellikle tarih öğretiminden temel olarak iki amaç beklenmektedir.

Tarihin gelenekçi bir anlayış doğrultusunda, vatandaşlık ve kimlik aktarımı amacı ile öğretilmesi

Öğrencilere bilimsel bakış açısı ve üst düzey düşünme beceri ve niteliklerinin kazandırılması.

Birinci yaklaşımda öğrenci mensubu bulunduğu toplumun tarihini olduğu gibi kabullenecek herhangi bir sorgulama yapmadan var olan bilgileri kesin doğru kabul

edecek ve benimseyecektir. Öğrencinin herhangi bir yorumlama ve karşılaştırma etkinliği olmayacaktır. Tarih öğrencinin katkı yapabileceği bir alan değildir.

İkinci yaklaşım ise öğrenci merkezli eğitim ve demokratik sistemin ortaya çıkardığı bir anlayıştır. Bu anlayışa göre öğrenci kendisine sunulan bilgileri olduğu gibi kabul etmeyip karşılaştırma sentez yapacak kendisi pasif olmayıp aktif hale gelecektir (Demircioğlu, 2005: 14).

Her toplumun kendi değerlerini benimseyen bireyler yetiştirmesi normaldir. Ancak bu bilgilerin yüzde yüz doğruymuş veya tartışılmaz bir bilgi yığını olarak aktarılması yanlıştır. Tarih öğretiminin amacı belirlenirken bu iki yaklaşımın olumlu yönleri alınarak, tarih öğretiminin amacı yeniden düzenlenmelidir.

2.4. Günümüzde Tarih Öğretimine Yüklenen Misyonlar

Dünyada yaşanan her yeni gelişme, anlayış değişiklikleri hayatın birçok alanını etkilediği gibi tarih öğretiminin misyonunun da sorgulanmasını gündeme getirmiştir.

Önceleri tarih öğretimi genellikle belli bir ideolojinin öğrencilere dikte edilmesi belli kalıp ifadelerin ezberletilmesi iken bugün toplumların birbirlerini daha iyi anlamasına ve toplumlar arası hoşgörüyü geliştirmesine katkı sağlayacak bir misyon yüklenilmeye çalışılmaktadır. Dünyamızda tarih öğretimine yüklenen misyonu şu şekilde sıralayabiliriz:

Ahlaki Gelişim İçin Tarih Öğretimi: Tarihsel olaylardaki ahlaki tema ve konuların öğretilmesi yoluyla öğrencilerin ahlaki gelişimi için yapılan öğretim. (Safran, 1993)

Uygarılıkların, Değerlerin ve Kültürün Nasıl Geliştiğini Öğrenmek İçin Tarih Öğretimi: Medeniyetlerin oluşumunu öğretmek amacıyla yapılır. Kültürler ve toplumların birbiriyle ilişki kurarak nasıl medeniyetler kurduğunu izah eder.

Toplumunu Daha İyi Tanımak İçin Tarih Öğretimi: İçinde yaşadığı toplumun kültürel, siyasi ekonomik yapısının oluşumunu anlamak için yapılan öğretim.

Boş Zamanların Değerlendirilmesi ve Hoş Vakit Geçirilmesi İçin Tarih Öğretimi: Boş zamanların değerlendirilmesi ve bireylere olumlu kişilik kazandırmak için yapılan öğretim.

Milli Kimlik Gelişimi ve İyi Vatandaş Yetiştirmek İçin Tarih Öğretimi: Belli bir milliyet duygusu vermek ve mevcut devletin kurallarına itaat edecek bireyler yetiştirmeyi amaçlar.

Mevcut İdeolojik Yapının Öğrencilere Benimsetilmesi İçin Tarih Öğretimi: Baskıcı rejimlerde görülen tarih öğretimidir. Tek tip insan yetiştirmek amacıyla yapılan tarih öğretimidir. Öğrenci her verilen bilgiyi doğru kabul etmek zorundadır.

Öğrencilerde Hoşgörü Anlayışının Gelişimi İçin Tarih Öğretimi: Toplumlar arasındaki düşmanlıkları azaltmak veya toplumların kaynaşması amacıyla yapılan tarih öğretimidir (Demircioğlu, 2005: 20–23).

2.5. Tarih Öğretimi İle Öğrencilere Kazandırılacak Zihinsel Beceriler

Tarih öğretimi öğrencilere salt bilgi aktarımı yaptığı nedeni ile eleştirilmiş tarihçilerde bunun böyle olmadığını öğrencilerin şu konularda zihinsel becerilerinin gelişebileceğini söylemişlerdir. Bunları aşağıdaki gibi sıralamışlardır.

Çevirme ve Dönüştürme

Öğrenciler tarihteki olayları ve bu olaylar ile ilgili kavramları kendilerine sunulan şekilde değil de kendi düşünce ve cümleleri ile ifade etmektir.

Yorum

Olayların nedenlerini, sebeplerini ve ortaya çıkardığı sonuçları anlamaya çalışırlar.

Uygulama

Öğrencilerin bu etkinliği yapabilmesi için o konu ile ilgili olarak çevirme ve yorum yapabilme düzeyinde olması gerekir.

Değer Biçme

Değer biçme etkinliğinde öğrenciler kendilerine verilen herhangi bir konunun sonunda ne olabileceğini tahmin edebilmeleridir.

Değerlendirme

Bu basamakta öğrenciden beklenen mantıksal doğruluk ve tutarlılık çerçevesinde bir konu ve olay hakkında yargıya varma işlemidir.

Analiz

Bu etkinlik, öğrencilere verilen tarihi konuların belirli öğelere ayrıştırma işlemidir.

Sentez

Farklı bilgilerin bir araya getirilerek yeni bir ürün çıkarma işlemidir (Safran: 94, Demircioğlu, 2005: 26–29).

2.6. Tarihin Konusundaki Yeni Yaklaşımların Siyere Uygulanması

Siyer Hz. Muhammed'in hayatını araştıran bir ilim dalıdır. Hz. Muhammed'in hayatından hangi yönlere ağırlık verileceği yazarın ilgi duyduğu alan veya dönemlerin siyasal, kültürel yapısına göre değiştiği söylenebilir. Kimi yazarlar Peygamberin savaşlarına ağırlık verirken kimileri ahlaki yönüne ağırlık vermiştir. Bunun sonucunda Hz. Peygamberin belirirli yönlerine ağırlık veren kitaplar ortaya çıkmıştır. Misal, Gazvatnameler, Hicretnameler, Mevlitler, Hilyei Şerifler, Şemailler v.b.

Toplumumuzdaki savaş ağırlıklı peygamber imajının fetih hareketlerinin yoğun olduğu dönemlerde herkesi savaşa teşvik etmek amacıyla oluşturulmuş peygamber modelinin bir yansıması kabul edebiliriz. Savaşçı peygamber imajını eski siyer kitabında da görmekteyiz.

Günümüz dünyasında ise toplumlar arası ilişkiler daha çok artmaktadır. Bu ilişkileri daha tutarlı ilişkilere döndürebilmek için Peygamberimizin diğer dinlerden insanlar veya toplumlarla kurduğu ilişkileri öne çıkarırsak siyer dersi de dünya barışına böyle bir katkı sağlayabilir. Siyerin ağırlıklı noktası Hz. Muhammed'in diğer toplum ve dinlerle ilişkisi olabilir.

Dünyada var olan ülkeler, halklar çeşitli alanlarda birbirlerine daha çok muhtaçlar günümüz dünyasında. Teknolojik anlamda güçlü olan ülkeler bile hammadde konusunda diğer ülkelere muhtaçlar. Buradan hareketle toplumlar arası kargaşalar özellikle ekonomik sektörleri daha çok etkileyecektir. Ülkeler arası yaşanacak bir kriz bütün dünyayı etkileyecektir. Dinler arası bir dünya savaşının çıkabileceği ihtimali

gündeme getirilen dünyamızda siyer öğretimine toplumlar arası hoşgörüyü geliştirecek bir misyon yükleyebiliriz. Toplumların kaynaşması ve barış içinde yaşamalarını öğretmek için dinlerin geçmişte birbirleriyle kurdukları olumlu ilişkiler öğrencilere aktarılırsa öğrencilerde hoşgörü anlayışının gelişmesi sağlanacaktır. Siyere de dinler arası hoşgörüyü geliştirecek bir misyon yüklenebilir.

Ülkemizde en çok şikâyet edilen konulardan biride toplumda ahlaki değerlerin yok olup gittiği her geçen gün ahlaki değerlerin yozlaştığı kapkaç, hırsızlık, cinayet vb. olayların hızla arttığı ülkemizde bu sorunların çözümüne katkı sağlamak için siyer dersine ahlaki öğretim misyonunu yükleyerek siyer öğretiminin bu alana katkı yapması sağlanabilir.

Müslümanlar için Hz. Muhammed'in hayatını öğrenmek daha çok dini boyutu olan bir durumdur. Öğrenciler bu dersle duyuşsal davranış kazanırken bilişsel davranışlar da kazanması gerekir. Siyer dersini sadece duyuşsal yönüyle verirsek öğrencilerin çok yönlü gelişimine bu dersin fazla bir katkısı olmayacaktır. Muhtemelen bu dersler öğrencilerin masal dinlediği bir ders gibi olacaktır. Dersin böyle bir görüntü çizmesini engellemek için onların yorum, analiz, sentez v.b. zihinsel becerilerini geliştirecek bir şekilde sunulması gerekir.

2.7. Öğretim Malzemeleri

Tarih öğretiminde bugün ders kitabı geleneksel eğitim materyallerinin dışında bilgisayar, internet ve cdler kullanılmaktadır.

2.8. Tarih Öğretiminde Yöntemler

Pedagoji alanındaki gelişmeler, teknolojinin ortaya çıkardığı yeni fırsatlar tarih öğretiminde de kullanılan yöntemlerin sorgulanmasını, çoğalmasını ve geliştirilmesini sağlamıştır

Geleneksel olarak kullanılan anlatıma dayalı öğretme, tartışma yöntemlerinin dışında ek olarak tarihi müzelerin ve tarih alanlarının kullanımı resimlere dayalı tarih öğretimi, örnek olay yöntemi, drama, bilgi haritaları kavram ve zihin haritaları vb. yöntemler gündeme gelmiş ve eğitimde uygulanmaya başlamıştır.

2.9. Anlatım Metodu

Öğretimde daha çok öğretmenin anlatma ve açıklamasına önem veren, öğrencilerin tartışma, soru sorma ve grupla çalışma teşebbüslerini sınırlayan klasik bir öğretim yöntemidir. (Öcal, 1990: 240)

Eğitim tarihinde ve günümüzde en yaygın ve en çok kullanılan ve aynı zamanda "en eski" niteliğini de taşıyabilecek bir öğretim metodudur.

Eğitimin örgün hale geldiği Antikçağ Yunan okullarında, Ortaçağ medreselerinde ve Hristiyan okullarında, okulda anlatılan konular dolayısıyla, öğretim genelde bu metoda dayanıyordu. Gerek bilim ve toplum felsefesi gerekse dinî konular en iyi şekilde ancak sözle anlatılabiliyordu. Öğrenciler genellikle pasif alıcı durumda idiler ve sadece dinleyerek, not tutuyorlardı.

Bu metot, bugün de genellikle sosyal bilimler alanında ağırlıklı olmak üzere, sözlü anlatım gerektiren hemen bütün eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılmaktadır.

Bilgi düzeyindeki davranışların kazandırılmasında çok etkili olan bu metot, aynı anda çok sayıda kişiye hitap edilebilmesi dolayısıyla da avantajlıdır.

Ancak bu metodun iyi kullanılabilmesi, öğretmenin kişiliğine, bilgisine, ses tonuna, konuşma gücüne (konuşma temposu, melodisi, telaffuzu, süre ayarlama), diyalektik metodu iyi kullanmasına, jest ve mimiklerine bağlıdır. Bu metotla ders anlatılırken drama tekniği, tasvir, açıklama ve hikâye gayet ustalıkla kullanılmalıdır (Ergün ve Özdaş, 1997).

2.9.1. Anlatım Metodunun İyi Yönleri:

Tüm eleştirilere rağmen, anlatım metodunun şu anda eğitim sisteminin her seviye ve dersinde hâlâ en yaygın olarak kullanılan bir ders verme biçimi olması, onun bazı iyi yönlerinin de olduğunu göstermektedir. Bunlar kısaca şöyle sıralanabilir:

Anlatım yoluyla ders verme metodu her şeyden önce ekonomiktir. Bir kürsü, bazen bir kara tahta, bir mikrofona mükemmel bir öğretim yapılabilir. Öğretmenin derse hazırlanması uzun sürmeyebilir.

Her türlü bilgi, gözlem, araştırma ve inceleme bu yolla öğrencilere aktarılabilir. Burada öğretmenin konuyu iyi bilmesi, bilgi ve gözlemlerini akıcı bir dille anlatması, gerektiğinde de bazı ders araç ve gereçlerinden (film, diya pozitif, grafik v.s.) yararlanması mümkündür.

Bu metot, en esnek metotlardan biridir. Her derse, her türlü dinleyici grubuna, her mekâna ve zamana kolaylıkla uydurulabilir. Küçük gruplarla yapıldığında gerektiğinde bir sohbet tekniğine dönüştürülebilir. Grup büyüklüğü 50-60'ı geçince de konferans tekniği ile ders yapılabilir. Bazen yüzlerce resimle anlatılamayacak bir bölge, orayı gezmiş, oralarda yaşamış bir öğretmenin "ağzından bal damlayan" anlatımı ile tekrar oraları geziyormuş, bazı önemli olayların içinde yaşıyormuşçasına öğrenilebilir. Burada öğretmen, gerektiğinde veya ilginin dağıldığını görürse, öğretim plânı üzerinde esnek değişiklikler de yapabilir.

Sınıf ve ders kontrolü burada bütün diğer metotlardan daha kolay sağlanabilir.

Öğretmen veya dersi sunan kişinin öğrencilerle kuracağı duygusal sıcaklık, coşkulu veya mantıklı bir anlatım, öğrencilerle kurulan nezakete dayalı bir diyalog, onların yapıcı olarak derse katılmaları, bazen drama tekniğini kullanarak yapılan bir anlatım sınıfta çok iyi bir "öğrenme atmosferi"nin oluşmasına ve dolayısıyla mükemmel bir öğrenmeye yol açar.

Bu metot, diğer bütün metotlarla birlikte kullanılabilir. Hatta gezi, gözlem, laboratuvar, proje v.s. gibi çalışmaların hemen hepsinde yer yer bu metodun kullanılması zorunlu olmaktadır. Başka bir deyişle, arada bu metodu kullanmadan hiç bir metotla ders yapmak mümkün olmaz.

Bu öğretim metodu sayesinde öğrenciler dikkatlerini uzun süre bir konuşmaya vermeyi, sabırla dinlemeyi, not tutmayı v.s. öğrenirler. Ayrıca dinleyerek öğrenmeye daha yatkın olan tipler için, bu, en verimli öğrenme metodudur (Ergün ve Özdaş, 1997).

2.9.2. Anlatım Metodunun Eksikleri ve Kusurlu Yönleri:

Anlatma yöntemi, çağdaş eğitimciler tarafından genellikle öğrencileri pasif hale getirdiği ve onların yeteneklerini ortaya çıkarmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bu eleştirilerinde haklıdırlar. Aşağıda belirtilen eksikliklerin olduğu görülmektedir.

Anlatma yöntemi daha çok işitme organını kullanmaktadır. Oysa eğitimde ne kadar çok duyu organı kullanılırsa o kadar iyi olur. Görmeye dayalı bilgilerin ve psikomotor davranışların bu metotla öğretilmesi çok zordur.

Öğrenciyi pasif hale getirmektedir. Bütün hazırlıklar öğretmen tarafından yapıldığı için öğrenci tembelliğe alışmaktadır

Eğer öğretmen; bilgisi, ses tonu, vurgulamaları, kullanacağı çeşitli tekniklerle dersi dinlenilebilir bir hale getirmezse, öğrenciler kısa zamanda sıkılır, motivasyonları düşer ve dersten koparlar. Kimi uyuklamaya başlar, kimi resim yapar, kimi etrafındakilerle konuşmaya başlar, kimisi de sınıfta dersi dinliyor gibi gözükmesine rağmen zihnen ve ruhen başka yerlere gzmeye gider. İnsanın ilgi duymadığı konularda dikkatle dinleme süresinin 15–20 dakikayı geçmediği, dikkati canlı tutmak için sık sık jest, mimik, ses tonu, konu değiştirme gibi dikkat çeken teknikleri kullanma gerektiği unutulmamalıdır.

İyi bir öğretim için, öğretmenin karşısındaki öğrencilerin bilgi, ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini tanınması gerekir. Sürekli anlatma yöntemi ile ders yapan bir öğretmen, tanımadığı bir gruba belli bir bilgi sistemini anlatmaya çalışır. Öğrencinin neyi ne kadar öğrendiği o an bilinmemektedir (Aydın, 2004: 89).

Bu metot büyük ölçüde kitabî bilgilere dayandığından, öğrencileri araştırma ve inceleme yapma yerine, kalıp bilgileri ezberlemeye sevk eder. Tarih boyunca da, bu metodun ortaya çıkardığı en çok kullanılan öğrenme tekniğinin ezber olduğu görülmüştür.

Bu metotla yapılan derslerde öğrencilerle sağlıklı iletişim kurulamıyorsa, dersin anlaşılıp anlaşılmadığını ortaya koyacak geri bildirimler alınamaz ve ders kontrolü zayıflar (Ergün ve Özdaş, 1997).

2.9.3. Anlatım Metodunun Daha Etkili Kullanılabilmesi İçin Dikkat Edilecek Hususlar

Eğer aşağıdaki hususlara dikkat edilirse, her öğretmenin kullanmak zorunda olduğu bu metot, daha güçlü hale getirilebilir.

Bu metodun etkili kullanımı için, öğretmenlerin kullandıkları dili çok iyi bilmeleri gerekir. Dili, kuralları ve zengin kelime dağarcığı ile öğrenmek yetmez; aynı zamanda

öğretmenin diksiyonu da mükemmel olmalıdır. Telaffuzu, vurgulamaları, ses tonu gibi özellikleri de mükemmel olmalıdır.

Dilin iyi kullanılabilmesi sadece yukarıda sayılan özellikleriyle olmaz; öte yandan canlı, heyecanlı ve akıcı bir anlatım, gerektiğinde jest ve mimiklerle dilsel anlatıma yardımcı olabilmelidir.

Öğretmen derse başlamadan önce, karşısındaki öğrenci grubunun yaşını, zihinsel seviyesini, bilgi düzeyini, ilgilerini v.s. öğrenmeli; hatta bunun için giriş yoklaması yapmalıdır. Ancak burada bir sınav havası vermeden ve öğrencileri sıkmadan, sadece derse zemin teşkil etmesi için bir kontrol yapıldığı anlatılmalıdır.

Gene derse başlamadan önce öğrencilerin dikkatini, anlatılacak konu üzerine çekecek bir film, fotoğraf, grafik gösterimi; problemler üzerinde duran bir giriş konuşması veya öğrencilere yöneltilecek bazı basit sorularla işe başlanmalıdır. Öğrenme için motivasyon şarttır ve hattâ iyi yapılmış bir motivasyon çoğu kez zekâ kadar önemlidir.

Grup karşısında sadece yere veya havaya bakarak, gözlerini anlamsız bir sabit noktaya dikerek, sürekli notları ile meşgul olarak ders yapılmaz. Öğretmen sürekli grubu kontrol etmeli, dersten kopmalar sınıfı veya dersin akışını rahatsız etmeye başladığı an müdahale etmelidir. Bu müdahale çok nazik, ama kararlı olmalıdır. Eğer sınıfın çoğunluğu dersten kopmuş ve disiplin sağlanamıyorsa, orada zaten ders yapılamaz. Böyle durumlarda öğretmen kendi hatalarını, konuyu veya sınıfın fiziksel atmosferini kontrol etmelidir.

Büyük gruplar karşısında ders yaparken gerek öğretmenin bulunduğu yer gerekse öğrencilerin oturma düzeni de son derece önemlidir.

Anlatım metodu ile yapılan derslerde, öğrencilerle mutlaka güzel diyaloglar kurulmalıdır. Arada sorulacak veya sordurulacak sorularla başlayan diyalog dağılan dikkatleri toplayacak, öğrencilerin derse ısınmalarını ve düşüncelerini aktifleştirmelerini sağlayacaktır. Bu şekilde soru-cevap tekniği, öğrencilerin yanlış anlamalarını da engelleyecek veya yanlış anlaşılabilir konuları düzeltme imkânı sunacaktır. Ayrıca, önemle vurgulanmak istenen yerler birkaç kez tekrar edilmelidir.

Anlatım yoluyla ders yapan öğretmenin genel kültürü de çok geniş olmalıdır. Bu, sınıf atmosferinin bozulduğu zamanlarda sınıfın derlenip toparlanması için veya yeri geldiğinde yapılacak nazik şakalar, fıkralar veya güncel sorunlar üzerinde birkaç dakikayı geçmeyecek sohbetlerle öğrencinin tekrar derse hazır hale getirilmesi sağlanabilir.

Anlatım metodunda bir derste anlatılacak konu iyi seçilmeli ve sınırlandırılmalıdır. Her şeyin bir derste anlatılamayacağı unutulmamalıdır. Uzmanların önerisi, bir derste 5–9 ana nokta üzerinde durulmasıdır.

Her dersin sonunda ya bir değerlendirme konuşması yaparak veya küçük yazılı veya sözlü yoklamalarla konu derlenip toplanmalıdır. Öğrenciler genellikle sınavlara yönelik ders dinledikleri için, anlatılan konunun soru haline getirilmesi dersi daha çekici kılar. Hatta anlatımın içinde bile, o kısımların ilerde nasıl bir soru haline getirileceği bahsi açılırsa, bütün öğrencilerin o kısımları "can kulağı ile" dinledikleri görülecektir (Ergün ve Özdaş, 1997).

2.9.4. Anlatım Metodunun Kullanılacağı Yerler:

Sınıfın o andaki psikolojisine en uygun metodun bu yöntem olduğuna ve başka yöntemlerle işlenemeyeceğine kanaat getirilirse,

Sınıfın kolaylıkla elde edemeyeceği bulgular varsa ve öğretmende bunları öğrencilere etkili olarak ancak takirle vereceğini düşünüyorsa,

Yeni bir konuya başlandığında konunun girişi, sonucu veya özetinin yapılmasında,

Bir tarif veya tanım yapılırken,

Dersin herhangi bir safhasında konu içersindeki bir hususa öğrencilerin yönelmeleri istendiğinde veya konuyla ilgili öğrencilerin ilgisini çekecek hikâye veya olay anlatılmak istendiğinde kullanılır (Öcal, 1990: 242).

2.9.5. Anlatım Yönteminin Siyer Dersinde Kullanımı

Anlatım siyer öğretiminde yaygın olarak kullanılacak bir yöntemdir. Siyer dersi sözel bilgilere dayanan bir derstir. Sözel bilginin aktarılmasında tekrarlar ve özetlemeler önemlidir. Bu tekrarlamalar ve özetlemeler sırasında yararlanılabilecek en

önemli yöntem anlatım yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle derslerin 15–20 dakikasından sonra öğrencilerin dikkatleri dağılmaktadır öğretmen öğrencilerin ilgilerini tekrar sağlamak için konuyla alakalı bir hikâye anekdotun anlatılması öğrencilerin tekrar dikkat ve ilgilerini konuya yönelmelerini sağlar bu hikâye ve anekdotun öğrencilerle paylaşılması esnasında kullanılan yöntemde anlatım yöntemi olacaktır. Siyer öğretimi sırasında soru-cevap veya tartışma tekniği kullanıldıktan ve öğrencilerin konuya ilişkin bilgi ve anlayışları geliştirildikten sonra öğretmen anlatım yöntemini kullanarak verilen bilgileri ve konunun ana hatlarını açıklayıp özetleyebilir. Siyer konuları diğer öğretim yöntemleriyle kolay kolay anlatılamayacak olaylar ve durumlar içermektedir. Örneğin; Hz. Muhammed'e ilk vahyin gelmesinin örnek olay yöntemiyle yeniden canlandırılması, tartışma yöntemiyle münazara edilmesi söz konusu olamazdır. Böyle bir konu için kullanılacak tek öğretim yöntemi anlatım olacaktır. Bütün bunlar doğrultusunda diyebiliriz ki anlatım yöntemi siyer öğretiminde bir ihtiyaç hatta zorunluluktur. Önemli olan bu yöntemin nerede ve nasıl kullanıldığıdır. Siyerde bu yöntemi kullanırken öğretmenler çeşitli araç gereçlerden etkin bir biçimde yararlanabilmelidir haritalar, resimler, konuyla ilgili hikâyeler yerinde ve zamanında kullanıldığında anlatım yönteminin son derece verimli olduğu görülecektir.

Öğrenciler dikkatlerini uzun süre derse veremeyecekleri için onların ilgilerini çekecek noktaları gündeme getirmesi gerekir. Öğrencilere not tutturmalı belli aralıklarla soru sorarak öğrencilerin dinlemesi sağlanmalıdır. Bu yöntemi örnek verme, soru cevap gösteri gibi yöntemlerle desteklemelidir.

Bu yöntemde olumsuz etki yapacak durum ise kısa zaman içinde bazı öğretmenlerin öğrencileri bilgi bombardımanına tutması ve onları sıkmasıdır. Çok bilgi vermek yerine kısa ve öz bilgileri vermek pedagojik açıdan daha uygundur.

Bu yöntem bazı bilgilerin kavranmasında en ekonomik yol olduğu gibi öğrencilerin iyi bir dinleyici olmalarını da sağlar.

Bu yöntemi ünite ve konuların giriş ve özetleme safhalarında, öğrencilerin dikkatlerini çekmek gerektiği durumlarda ve diğer öğretim metotlarının uygun olmadığı zaman kullanılabilir.

2.10. Soru-Cevap Metodu

Soru cevap öğretmenin formüle ettiği soruları öğrencilerin sözel olarak cevaplamalarına dayanan öğretim tekniğidir (Küçükahmet, 1998: 57).

Soru, her zaman öğretimdeki temel iletişim araçlarından biri olmuştur. Soru-cevap metodu, başka metotların içinde ara sıra kullanılan soru-cevap tekniğinden ayrı; dersi baştan sona soru-cevap tarzında işleme demektir (Ergün ve Özdaş, 2006).

Soru sormak her türlü öğrenmenin başıdır. Kafasında herhangi bir konu hakkında soru oluşturan kişi, artık meselenin farkına varmış, onun çözüm yolunu aramaya başlamış demektir. Ona, rasyonel ve bilimsel yolla soruya cevap arama yolu öğretilirse, o problemi güzel bir metotla çözebilecek demektir.

2.10.1. Soru Çeşitleri

Genellikle soru sormak çok kolay bir iş gibi görülür ancak öğrencilerin gelişimini sağlayacak soruların sorulabilmesi için öğretmenin soruları önceden belirlemesi yeri geldikçe kullanması gerekir. Sorular şu şeklide sınıflandırılabilir:

Hatırlama gerektiren sorular: Öğrencinin sahip olduğu bilgileri olduğu gibi hiçbir değişikliğe uğratmadan geri bildirim yapmasını gerektiren sorulardır. Öğrenilenlerin tekrarı ve sözel bilgilerin öğretilmesinde kullanılabilir. Örnek: Osmanlı İmparatorluğu'nu kim kurdu? Hicret kaç tarihinde gerçekleşti?

Bütünleştirici Sorular: Hatırlanan bilgilerin analizini ve bütünleştirilmesini gerektirir. Öğrencilerin bu tip sorulara yanıt verebilmesi için sahip oldukları bilgilerle ya da yeni öğrendiği iki bilgiyi karşılaştırması kavramlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları görmesi neden sonuç ilişkilerinin farkına varması beklenir. Problem çözme ve akıl yürütme gerektiren sorular bu gruba girer. Örnek: Kurtuluş Savaşı neden Samsun'da başladı? Taif Şehri Hz. Muhammed'in davetini niçin kabul etmedi?

Ayrıştırıcı Sorular: Açık uçlu sorulardır. Bu tip soruların yanıtı yaratıcılık ve hayal gücü gerektirir. Bu sorulara farklı doğru cevaplar gelebilir. Örnek: Kurtuluş Savaşını kazanmasak ne olurdu? Bedir Savaşını kaybetseydi Müslümanlar ne olurdu?

Değerlendirme Soruları: Öğrencilerin belli bir olay eylem ya da bilgi ile ilgili yargılarını ölçmeye çalışır. Değerlendirme soruları bir nevi ayrıştırıcı sorulara benzer. Ancak öğrenciden bir hüküm vermesi istenir. Cevaplar kısa olacağı gibi uzun da olabilir. Verilen cevapların mantıklı bir temeli olmalıdır. Örnek: Niçin kötü yakıtlar çevre kirliliğine neden olur? (Erden, ????: 105–107).

2.10.2. İyi Bir Soruda Bulunması Gereken Özellikler:

Soru açık, basit, düzgün bir dille ifade edilmelidir.

Her sorunun belli bir amacı olmalıdır.

Soru öğrencilerin gelişim seviyesine uygun olmalıdır.

Öğrenciyi öğrenmeye karşı güdülenmeli öğrenmeyi sağlamalıdır.

Öğrencileri düşünmeye, araştırmaya yöneltici olmalıdır.

Soru kapsamlı bir cevabı gerektirmelidir. Cevabı evet hayır şeklinde olmamalıdır.

Tek bir soru içerisinde birden fazla cevap istenmemelidir (Erden, ????: 107).

2.10.3. Soru Sorarken Dikkat Edilecek Hususlar:

Sorular sade ve anlaşılır bir dille sınıf ve öğrenci seviyesine uygun olmalıdır.

İşlenen konu ile ilgili sorular sorulmalıdır.

Sorular öğretici nitelikte olmalıdır.

Peş peşe birkaç soru sorulacaksa sorular arasında kopukluk olmamalıdır.

Öğrencileri düşündürmek suretiyle orijinal fikirler üretmelerini sağlayacak sorular sorulmalıdır.

Zaman zaman anlatılan konunun yeterince anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol edici ilave sorular da sorulabilmelidir.

Sorular dersin sadece başında ya da sonunda değil yeri geldiğinde herhangi bir zamanda sorulabilmelidir (Öcal, 1990: 253).

2.10.4. Cevapların Alınmasında Öğretmenin Dikkat Edeceği Hususlar:

Öğrencilere sorular yöneltildikten sonra bir müddet düşünme payı bırakılmalıdır.

Mümkünse her sorudan sonra birkaç öğrenciye söz verilmelidir.

Cevaplar yanlış da olsa öğretmen tarafından sonuna kadar dinlenilmelidir.

Çekingen içine kapalı konuşma özrü olan öğrenciler takdir teşvik sözleriyle konuşmaya alıştırmalıdır.

Öğrenciler cevapları mümkün olduğu kadar düzgün cümleler halinde ifade etmeleri için teşvik edilmelidir (Öcal, 1990: 254–255).

2.10.5. Soru-Cevap Yönteminin Faydaları:

Öğrencinin başkalarını dinlemesini; bunlara karşı kendi fikirlerini üretme ve bunu nazik, mantıklı, etkili bir tarzda söylemesini sağlar. Kişinin ifade etme gücünü geliştirir; öğrenci düşüncelerini belli bir tertip ve düzene göre hür olarak ifade etmeyi öğrenir.

Öğrencinin derse aktif olarak katılmasını sağlar. Öğrenciyi pasif olmaktan kurtarır.

Öğrenciyi güdüler, sosyalleştirir; ona öğrendiklerini uygulama ve yorumlama imkânı verir.

Kişinin kendi kendini değerlendirmesini sağlar.

Öğrencinin hatırlama, yargılama, değerlendirme, karar verme ve yaratıcı düşünmesini sağlar.

Öğrenci, kendisine de her an soru sorulabileceği veya söz düşeceği ihtimali ile dersi veya tartışmayı dikkatle izleme disiplinine alışır. Öğrencinin derse ilgisini artırır.

Öğretmene, sınıf içindeki kişilerin bilgilerini, bir konuyu kavrama, analiz, sentez, değerlendirme ve uygulama güçlerini ölçme imkânı verir. Öğretmen, öğretmeye çalıştıklarının doğru anlaşılıp anlaşılmadığını veya ne kadar öğrenildiğini ancak soru-cevap yöntemi ile öğrenebilir. Bu şekilde dersin öğrenci seviyesine uygun hale getirilmesinde de bu metottan faydalanılır.

Anlatılan konuların tekrar ve pekiştirmelerle daha iyi öğrenilmesi sağlanmış olur. Konunun ana çizgilerinin belirtilmesinde ve önemli yerlerinin vurgulanmasında önemli rol oynar. Ezberlemeyi de bir parça engellemeye çalışır.

Soru-cevap yöntemi, her dersin öğretiminde kullanılabilir. Ayrıca, diğer metotlarla yapılan her öğretim metodunun mükemmel bir tamamlayıcısı olabilir (Dodurgalı,1999: 290).

2.10.6. Soru-Cevap Yönteminin Sınırlılıkları:

Soru, bir konuyu bilen ve anlamış kişiler için bile, sıkıcı bir şeydir. Dolayısıyla, hele sınav soruları tarzında yapılan bir ders, öğrencilerin çoğunluğu için sıkıcı olur. Eğer öğrenci "bilmiyorum"a alışırsa, sınıfın geneli cevap vermezse veya cevaplamaya (tartışmaya) katılım azalırsa, dersin kalitesi düşer. Sınıftaki öğretim atmosferi bozulur.

Sorulara cevap veremeyen öğrencinin kendine güveni azalır. Zamanla öğrenci bildiği konularda bile konuşmamaya başlar. Dolayısıyla sınıfta derse aktif katılanların sayısı düşer; ders de öğretmenin bazı öğrencilerle oynadığı bir tiyatro, sınıfın geneli de seyirci haline gelir.

Yukarıdakine bağlı olarak, eğer sınıftan sürekli yanlış cevaplar gelir veya hiç cevap gelmezse, öğretmenin de kendine güveni azalır.

Sorular iyi ifade edilemez ise, anlaşılmaz, kasıtlı ve yönlendirici olursa öğrencinin serbest düşünmesi engellenmiş olur.

Soru-cevap yönteminin en büyük sakıncalarından biri de, konunun çok fazla dağıtılması, dersin "kaynatılması" ve dolayısıyla programın yetiştirilememesidir (Dodurgalı, 1999: 291).

2.10.7. Siyer Öğretiminde Soru Cevap Yönteminin Kullanılması

Öğretimin amaçlarından biriside öğrencilerin bilişsel davranış kazanmalarını sağlamaktır. Öğrencinin bilişsel davranış kazanmasını sağlayacak faktörlerden biriside sorudur. Sorulan sorular öğrencilerin analiz, sentez, yorumlama becerilerini geliştirecek sorular olması gerekir.

Siyer öğretiminde konular daha çok bilişsel düzeyde olduğundan bunların kalıcılığını sağlamak için soru önemli bir yer tutar. İyi bir öğretim %60 öğrenci %40 öğretmen katılımıyla oluşur. Buda ancak soru yöntemiyle sağlanabilir (Gündoğdu, 2003).

Soru cevap yöntemini siyer öğretiminde hemen her konuda kullanabiliriz. Buna rağmen soru cevap yöntemi siyer öğretiminde kullanılacak tek veya temel yöntem olarak düşünülmemeli bunun yerine diğer öğretim yöntemleriyle birlikte gerektiği ölçüde ve gerektiği kadar kullanılmalıdır. Peygamberin söylediği bir sözün anlamı ortaya koyduğu bir davranışın belli bir olay karşısında takındığı bir tavrın anlaşılabilir yorumlanabilmesi yine peygamberin hayatını oluşturan olayların kişilerin tanınip öğrenilebilmesi dersin akışı içerisinde doğru soruların sorulabilmesine ve öğrencilerin doğru cevaplara yönlendirilmesinde gösterilecek başarıyla doğrudan ilgilidir. Soru sorarken öğrencilerin anlama, analiz, sentez, yorumlama gibi bilişsel becerilerini geliştirecek nitelikte sorular sorulmalıdır. Örnek olarak veda hutbesinin içeriğiyle ilgili bir soru sorduğumuzda alacağımız cevap öğrencinin peygamberin veda hutbesinde söylediklerine dair bildikleri olacaktır. Bu soruyu veda hutbesinin insan hakları evrensel beyannameyle ilişkisi açısından sorduğumuzda öğrencinin sadece veda hutbesine dair bilgilerini değil bu bilgileri işleyerek ortaya çıkardığı yorumları karşılaştırma ve analizleri de öğrenmiş oluruz.

Sorular sadece öğrenilenlerin tekrarını amaçlayan unsurlar değil aynı zamanda öğrencinin düşünmesini sağlayan araçlar olmalıdır. Böylece öğrencinin bilimsel düşünmesi sağlanır

2.11. Tartışma Metodu

Tartışma, iki veya daha çok kimsenin herhangi bir konuyu karşılıklı konuşarak, birbirini dinleyerek, eleştirerek, gerektiğinde sorular sorarak incelemesine dayanan bir öğretim yöntemidir (Erden, ????: 98).

Tartışma öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımlarını etkili iletişim kurma becerilerini olayları gözden geçirip birlikte sonuca ulaşmalarını sağlayan bir yöntemdir. Tartışan öğrenciler konuşmayı, soru sormayı, eleştirmeyi, eleştirilere katlanmayı, hoşgörüyü, eksikliklerini tamamlayıp bilgi ve yeteneklerini geliştirmeyi öğrenirler (Aydın, 2004: 113).

Günlük hayatta da tartışma tezahür etmektedir. Ancak bu tartışmaların belli bir hedef ve amacı olmadığı için çok faydası görülmemektedir. Bir öğretim metodu olarak ise tartışma, öğrenciye davranış kazandırmak için düzenlenen planlı bir eğitim etkinliğidir.

Günümüzde ise, gerek eğitim içinde öğrencinin faaliyetlerine ve görüşlerine yer verilmesini isteyen akımlar gerekse toplumsal yönetim alanında çoğulcu demokratik yapılar egemen olduğu için, çocukların daha okulda iken tartışma yoluyla görüşlerini karşı tarafa kabul ettirmeye alıştırılması önem kazanmıştır.

Tartışmanın soru-cevap metodundan farkı, soru-cevap metodunda öğretmen ile öğrenci arasında sınırlı konularda ve kısa süreli bir bilgi aktarımı olurken, tartışmada çok daha geniş katılımla eşit düzeydeki kişilerin belli konuları geniş olarak konuşması söz konusudur. Bu açıdan tartışma metodu soru-cevaptan daha hür ve kapsamlıdır. Karşılıklı açıklamalar, çözüm önerileri v.s. ile daha eğitseldir. Tartışma metodunda soru-cevap gene vardır, ama değişik bir tarzda. Buradaki soruların da -aynı soru-cevap metodunda olduğu gibi- çok iyi bir şekilde ortaya konması ve cevapların da net ve güzel olması sağlanmalıdır (Ergün ve Özdaş, 1997).

2.11.1 Tartışma Yönteminin Üstünlükleri

Tartışma yöntemi öğrencilerin liderlik, yöneticilik kabiliyetlerinin geliştirilmesine yardımcı olabilir. Tartışmanın yönetimini öğrenciler üstlenirlerse ileride iş kollarındaki toplantı, oturum ve grupları rahatlıkla yönetebilme becerisi kazanırlar. Tartışmaya katılan öğrenciler rahat konuşma, görüş ve düşüncelerini ifade edebilme yeteneklerini geliştirirler. Kendi içlerinden birinin lider olması sınıf içinde “Biz” duygusunun oluşmasını sağlar (Öcal, 1990: 254-255).

Öğrenciler tartışma esnasında kendi fikirlerini söylemeyi, başkalarının fikirlerini dinlemeyi, başkalarının fikirleri kendilerinininkine uymasa bile hoşgörülü olmayı öğrenirler. Tartışma yoluyla öğrenciler kendi görüşlerini test ettirmiş ve düşüncelerinin geçerliliğini ölçmüş olurlar. Tartışma öğrencilerin bireysel öğrenme gücünü geliştirir. Grup tartışmaları sayesinde öğretmen öğrencileri daha iyi tanıyarak onların tutum ve davranışları hakkında fikir sahibi olur. Genellikle kalabalık sınıflarda öğretmenler öğrencileri tek tek tanıma imkânı bulamazlar. Tartışma yöntemi sayesinde, öğretmen öğrencilerin duygusal gelişimi, güven duygusu ve bağımsızlık gibi yönlerden hangi

basamakta bulunduğu konusunda fikir sahibi olabilirler (Bilgin ve Selçuk, 1997:139-140).

2.11.2. Tartışma Yönteminin Sınırlılıkları

Tartışma yönteminin eksik yönlerinin başında fazla zaman alması gelmektedir. Bu yöntem programların hedeflendiği şekilde gerçekleştirilmesini güçleştirebilir.

Her konuda tartışma yapılamaz. Bu yöntem tarihi olayların, olguların öğretimine uygun değildir.

Dikkatli kullanılmazsa sınıfta gürültüye ve kargaşaya sebep olur.

Tartışmalar bazen birkaç öğrencinin katılımıyla gerçekleşirse diğer öğrenciler dersten kopabilir. Öğretmen bu durumu engellemek için dikkatli olmalı, tüm sınıfın derse katılımını sağlamaya çalışmalıdır.

Tartışmanın hedefi, amacı önceden belirlenmezse konunun amacından sapma ihtimali vardır. Bu da tartışmadan istenilen faydanın elde edilememesi sonucunu doğurabilir (Aydın, 2004: 115).

2.11.3. Siyer Öğretiminde Tartışma Yönteminin Kullanılması

Tartışma oldukça etkili ve verimli bir öğretim yöntemi olduğu halde ancak siyer öğretiminde Müslümanlar açısından kutsal olan bir kişinin hayatı tartışma konusu olduğu için daha dikkatli ve özen gösterilerek yapılmalıdır. Hz. Muhammed'in peygamberliği, insanlara dini ulaştırmada izlediği yöntem, hicret olayı, örnek kişiliği katıldığı savaşlar, yaptığı antlaşmalar v.b konular bazıları tarihsel bir gerçeklik bazıları ise İslam inancındaki peygamber anlayışından kaynaklanan bilgi ve kabuller olduğundan tartışılmaz. Örneğin sıradan bir insanın yardımseverliği sorgulanarak altında herhangi bir çıkar kaygısıyla mı yoksa inancı nedeniyle mi yaptığı tartışılabilir. Peygamberin eylemleri onu kabul edenlerce tam bir itimada sahiptir. Siyer konularına ilişkin felsefi tartışmalar olabilir. Mesela Hz. Muhammed, Savaşçı yönü ağır basan bir peygamber mi değil mi?

2.12. Resimlere Dayalı Tarih Öğretimi

Tarih öğretimi genellikle uzun bir süre önce cereyan etmiş olayları soyut bir şekilde öğrencilere sunum şeklinde olduğu için öğrencilerin anlama ve öğrenmede sıkıntılar yaşamasına neden olmaktadır. Resimler geçmişte öğrencilerin gözünde basit ve anlaşılır bir hale getirilmesine yardımcı olur. Resimlerin tarih öğretimine yaptığı katkıların bir kısmı şu şekilde sıralanabilir.

Tarihi olayları incelerken hayal gücünü kullanmaya yardımcı olma

Öğrencinin geçmişteki olayları daha rahat tasvir etmesine yardımcı olma

Zor kavramların öğrenilmesinden yardımcı olma

Soyutu somutlaştırma

Motivasyonu arttırma

Kalıcı öğrenme sağlama

Tarihsel süreç içinde meydana gelen değişimi gösterme

2.12.1. Resimlere Dayalı Tarih Öğretimi Yapılırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Tarih derslerinde kullanılacak resimlerin seçimi işlenecek ünite ve dersin hedefleri doğrultusunda olmalıdır.

Tarih öğretmenleri derslerinde resim kullanmaya başlamadan evvel öğrencilere resimlerin nasıl yorumlanması ve okunması gerektiğini öğretmelidirler.

Öğrenciler, resmin okunması ve yorumlanması neticesinde elde ettikleri sonuçlara nasıl ulaştıklarını çok net bir biçimde ifade etmelidirler.

Konuyla ilgili değişik bakış açısı kazandırabilecek resimler varsa ise onlarda sunulmalıdır.

2.12.2. Tarih Derslerinde Kullanılabilecek Resim Çeşitleri

Tarihi değeri olan resimler

Öğretmenin Hazırladığı resimler

Ders kitaplarındaki resimler

Duvar Resimleri

Film şeritleri ve slâytlar

Öğrencilerin yaptığı resimler

Çalışma kartları şeklinde oluşturulacak resimler (Demircioğlu, 2005: 118–124).

2.12.3. Siyer Öğretiminde Resimlere Dayalı Öğretimin Kullanılması

Bu yöntem Hz. Muhammed'in resmi dışında kullanılabilir bir yöntemdir. İslam öncesi Mekke toplumunun resimleri, Savaşların geçtiği yerler, önemli mekânlar v.b. Bu yöntem sayesinde öğrencilere soyut kalan birçok olgu somut hale gelebilir. Derslerin belli bölümlerinde de konuyla alakalı resimler kullanılabilir.

2.13. Tarih Öğretimi ve Drama

Drama, bir olayı, oyunu yaşantıyı tiyatro tekniklerinden yararlanarak canlandırmaktır. Tarih derslerinde geçmişi bugüne getirip öğrencileri aktif hale getirecek bizzat onu tarihin içinde yaşatacak yöntemlerden biride drama yöntemidir.

Tarih derslerinin konusu geçmişte yaşanan konulardan oluştuğu için öğrenciler bazı konuları anlamakta zorlanacaktır. Drama öğrencilerin teorik olarak anlamakta zorlandıkları konuları bizzat yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlayacaktır.

Bunun sonucunda kalıcı öğrenmeler gerçekleşecektir.

2.13.1. Tarih Derslerinde Dramanın Faydaları

Geçmiş yaşamın pek çok yönleri öğrencilere sunulabilir.

Öğrencilerin ilgisini belli noktaya çeker ve öğrencileri motive eder.

Tarihsel Kavram, karakter, olay ve dönemler daha kolay öğrenilir.

Öğrenciye grup bilincini kazandırır.

Hayal gücünü geliştirir.

Bağımsız düşünebilmeyi sağlar.

Kendini başkalarının yerine koyarak düşünebilme yeteneğini geliştirir.

Öğrenmede, farklı duyu organlarını kullanmaya yardım eder.

2.13.2. Tarih Derslerinde Drama Etkinliği Yapılabilecek Bazı Konular

Belli bir dönemdeki ekonomik, sosyal ve kültürel yaşam

Belli dönemlerdeki elbiseler ve giyim şekilleri

Belli dönemlerdeki oda, mutfak, mobilyalar ve bunların kullanılışı

Belli dönemlerdeki dükkânlar ve alış veriş şekli

Herhangi bir tarihsel figürün yaşamı ve dünya görüşü

2.13.3. Tarih Derslerinde Drama Araç, Gereç ve Giysileri

Etkinliklerde aslına uygun araç, gereç ve giysilerin kullanılması bu etkinliklerden istenilen verimin alınması açısından önemlidir. Geçmişe ait giysi ve kullanılması öğrencilerin geçmişten günümüze nasıl bir değişim yaşandığını göstermesi açısından önemlidir. Her okulun bu araç gereçlerden bulundurmasında fayda vardır. Okullarda yoksa Tarih öğretmenleri ve öğrenciler kendileri bizzat üretebilirler. Bu üretim aşaması öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesine yardımcı olur.

2.13.4. Drama Uygulamalarında Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Drama etkinliğinin, dersin amaçlarına uygun olup olmadığına karar verilir.

Dramanın, sınıf ortamında nasıl uygulanacağı detaylı bir biçimde planlanır.

Formal drama yapılacaksa konu hakkında gerekli araştırma yapılır.

Öğretmen dramanın, tarihsel kanıtlar üzerine dayalı olduğuna emin olmalıdır.

Öğrenciler karar verirken onların farklı düşüncelerine yardımcı olunmalıdır (Demircioğlu, 2005: 164–173).

2.13.5. Dramanın Siyer Dersinde Kullanılması

Drama yöntemi siyer dersinde çok kullanılabilir yöntemlerden biridir. Siyer dersinde drama yapılabilecek birçok konu mevcuttur. Devlet başkanlarına gönderilen mektuplar, Müşriklerin Müslümanlara yaptığı eziyetler, İslam öncesi Mekke toplumunun dini yaşantısı, İslam'ın temel düsturlarını özetleyen Cafer bin Tayyarın, Necaşiye yaptığı konuşma v.b.

Bu yöntem siyer dersini daha verimli hale getirecektir. Bu yöntemle öğrencilerin konuşma, düşünme, değerlendirme yetenekleri gelişir. Bu yöntemde yapma, söyleme vardır. Yapılan araştırmalar insanların kendilerinin yapıp söyledikleri bir şeyin %90'nı hatırladıklarını göstermiştir (Tosun ve diğ, 2001).

Her derste uygulamak imkânsız olsa da dersler öğrenci açısından daha zevkli ve öğrencinin gelişimine katkı sağlar hale gelir.

2.14. Örnek Olay Yöntemi

Gerçek hayatta karşılaşılan durumların, problemlerin sınıfa getirilip sınıfa getirilip tartışılması ve çözülmesi yoluyla öğrenmenin sağlanmasıdır. Örnek olay aracılığıyla öğrenciler, tarih derslerinde öğrenmiş oldukları olgu, kavram ve genellemelerin ışığı altında geçmişte yaşanmış problemler hakkında fikir yürütürler çözüm üretmeye çalışırlar. Örnek olay bir durumla alakalıysa, o olay hakkındaki düşünceler ve olayın gerçekleşmesiyle ilgili görüşler gerekçeleriyle ortaya konur. Eğer örnek, bir problem ise, problemin sebepleri ve sonuçları üzerinde öğrenciler görüş ve fikirlerini ortaya koyarlar. Bu yöntemin öğrencilerin gelişimine sağlayacağı katkı mantıklı düşünme, tahlil yapma, karar verme yeteneklerini geliştirir.

2.14.1. Örnek Olayın Faydaları

Öğrencileri güncel hayatla yüz yüze getirir.

Bağımsız düşünme, orijinal fikir üretme ve bu fikri ortaya koyma ve tartışma özellikleri gelişir

Öğrenciler, sorunları tartışarak çözme yeteneği geliştirirler.

Öğrenciyi pasiflikten çıkararak etkin öğrenen haline getirir.

Öğrencilerin görüş ve fikirlerini de sunmalarına olanak sağlar.

Öğrencileri, problem çözme ve karar verme yaşantılarıyla karşı karşıya getirir.

Öğrencilerin ilgi, güdü ve dikkatlerini yüksek tutar.

Tüm öğrencilerin tartışmalara katılması sağlanır.

2.14.2. Örnek Olayın Sınırlılıkları

Tarih derslerinde kullanılacak örnek olaylar, iyi seçilmez veya iyi ortaya konmaz ise, olaydaki çatışma ve tartışmalar sınıfa da aktarılabilir.

Örnek olaylar, öğrenci seviyesine uygun seçilmez ise, çalışmaya katılan öğrenciler sağlıklı fikir üretmezler ve tartışamazlar.

Öğrenciler, yeterli bilgi ve tecrübelerine sahip değilse, katılım az olabilir ve değişik fikirler ortaya konamaz.

Örnek olay uygulamaları uzun zaman alabilir.

Öğretmenin, önceden çok iyi hazırlanmaması durumunda karışıklık olabilir.

Kalabalık sınıflarda uygulanması zordur.

İncelenmesi düşünülen olaya tam olarak uyan bir örnek yazmak zordur.

Öğrenciler, yeterli bilgi, beceri ve ön bilgilere sahip değilse, yöntemin öğrenme, öğretme hedeflerini gerçekleştirme mümkün değildir.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin yapacağı etkinliklerin, önceden çok iyi hazırlanmaması durumunda istenilen verim alınmayabilir (Küçükahmet, 98: 70).

2.14.3. Örnek Olayı Yöntemi Kullanılırken Dikkat Edilecek Hususlar

Öğrencilerin seviyelerine, gelişimlerine uygun bir örnek olay oluşturabilme

Olayın istenilen yönde tartışılmasına yarayacak kilit sorular sorma

Olayın tüm olarak değerlendirilmesini sağlama

Olaya ilişkin yeterli materyallerin ve kaynakların sağlandığından emin olma

Öğrencilerin yanlış çözümlere gitmelerini önleme

Bu yöntemle birlikte diğer yöntemlerden drama, soru cevap tekniklerinin kullanılmasına özen gösterme

2.14.4. Genel Biçim Olarak Örnek Olaylar

Tüm Metin

Bu tür örnek olay öğrencinin gereksinim duyacağı tüm bilgileri içerir. Öğrencinin diğer kaynaklara başvurmasına gerek yoktur.

Kısaltılmış Örnek Olay

Bu tür örnek olaylarda metin bir paragrafla veya birkaç sayfa arasında değişebilir. Bu durumda kapsamda daralır.

Düzensiz Örnek Olay

Öğrencilere gereksinim duydukları tüm bilgiler bu tür örnek olaylarla verilebilir. Burada bilgiler belli bir sistematik ya da düzen içinde değildir. Öğrencilerin örnek olayı anlamlı ve düzenli hale getirmeleri beklenir.

Eksik Metin

Burada öğrencilere çok sınırlı bilgi verilir. Öğrenci sorunun çözümü için gerekli bilgileri öğretmenden istemelidir. Eğer bilgi istemezlerse öğretmen hiçbir açıklama yapmamalıdır. Eksik metin türü; öğrencilerin analiz yapmalarını, sorunu çözmelerini, doğru soru sormalarını sağlamak için kullanılmalıdır (Demircioğlu, 2005: 154–155).

2.14.5. Örnek Olayın Siyer Öğretiminde Kullanılması

Siyer öğretiminde kullanacağımız örnek olay materyallerini, İslam Tarihi kitaplarından, siyer kitaplarından çok miktarda bulabiliriz. Uhut savaşı anlatılırken öğrencilerin savaşın sonucunu etkileyen durumu daha iyi anlamaları için bu savaşla ilgili bir olayı öğrencilerin değerlendirilmesine sunulması konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Örnek olay seçiminde önemli olan belirlenen hedefe uygun olmasıdır.

Uhut savaşının kaybedilmesinde okçuların verilen emre itaat etmemeleri öğrencilere kavratılmak istenen hedefse bu konuyla ilgili şu örnek olay verilebilir.

‘ Hz. Muhammed Uhut dağının karşısındaki tepeye okçuları yerleştirdi. Bu okçulara İslam ordusu üstünlük elde etse dahi ikinci bir emre kadar yerlerinden ayrılmamalarını emretti. Okçular düşmanın bozulduğunu görünce ganimetten geri kalmamak için yerlerini terk ettiler. Bunu gören Halid Bin arkadan baskın yaptı. Bunu gören Kureyş ordusu toplanarak Müslümanlara saldırdı. Önden ve arkadan saldırıya uğrayan Müslümanlar paniğe kapıldı ve savaş düzenleri bozuldu’(Sarıçam, 2004: 173).

Bu olay öğrenciler verildikten sonra onların bir miktar düşünmeleri istenir. Değerlendirmeleri sorulur. Uhut savaşının kaybedilmesinin en önemli sebebi nedir? Emre itaat etmemenin sonuçları nelerdir? İyi bir asker nasıl olmalı gibi sorular sorularak istenilen hedefin öğrencilere kavratılması sağlanır.

Örnek olay yöntemiyle öğrencilere tahlil etme, sebep sonuç ilişkisi kurma gibi yetenekler kazandırılabilir.

2.15. Tarih Öğretiminde Müzelerin Kullanımı

Müzeler, tarihi çevreye ait pek çok materyali saklayan, koruyan sergileyen, toplumların sosyal, kültürel, ekonomik geçmişlerine ışık tutan yerlerdir.

Öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri gerektiğini savunan bilim adamları, özellikle sosyal bilimler için müzelerin aktif öğrenmeye en uygun yöntem olduğunu savunurlar.

Bunun sonucunda müze pedagojisi doğmuştur. Müzelerin eğitimde daha verimli kullanılmasının yollarını ortaya koyar. Yeni anlayış müzeleri gezip hoşça vakit geçirilen alanlar olmaktan çıkarıp buraları tarih derslerinde aktif öğrenmeye sağlayacak yerler haline getirmiştir.

Yapılacak müze ziyaretleri; öğrencilere sorgulama, problem çözme, analitik ve eleştirel düşünebilme, geçmişle günümüz arasında bağlantı kurabilme, kendi kültürü ve farklı kültürleri tanıma, tarihi ve kültürel mirası koruma gibi davranışlar kazanır.

2.15.1. Müzelerde Öğrencilerin Yaratıcılıklarını Geliştirecek Bazı Tavsiyeler

Dikkat ve ilgi Çeken Nesnelere Üzerinde Odaklanın: Öğrencilerin düşünme yeteneklerini geliştirmek için öğrenciyi düşündürecek ve meraklandıracak materyaller üzerinde odaklanılmalıdır.

Öğrencilere Müzede Her Şeyi Göstermek Duygusuna Kapılmayın: Ziyaret esnasında, belirli nesnelere üzerinde odaklanın. Bütün nesnelere incelenmesi halinde çok zaman harcanabilir ve ortaya konan hedeflere ulaşılmayabilir.

Müze Ziyaretlerinde Öğrenciler Bireysel Veya Grup Halinde Çalışabilir: Öğrenciler bireysel veya grup halinde gezip değerlendirme yapabilirler.

Önce Etiket Okumaktan Kaçının: İlk aşamada, müzede bulunan nesnelere hakkında var olan bilgileri öğrencileri dikte etmeyin. Öğrencilere, nesnelere etkileşime geçmeden önce verilecek bilgi yaratıcılığı engelleyecektir. İlk aşamada öğrenciler materyallerle ilgili fikirlerini kendi algılayışlarına göre oluşturmalıdırlar.

Çocukları Zihinsel Risklere Almaya Cesaretlendirin: Öğrencilerin ortaya koyduğu fikirler asla eleştirilmemelidir. Materyallerin yorumlanması için onlar cesaretlendirilmelidir.

Nesneler Hakkında Ortak Yargılardan Bulunmaktan Uzak Durulmalıdır: İlk aşamada, öğrencilerin ortaya koyduğu fikirler hakkında yargıda bulunulmamalıdır. Öğrencilerin ortaya koymuş olduğu görüşlerle ilgili yargıda bulunulması onların yeni fikirler üretmesini engeller (Demircioğlu,2005: 97).

2.15.2. Müzelerin Siyer Öğretiminde Kullanılması

Ülkemizde siyer öğretiminde kullanabileceğimiz tek müze Topkapı sarayıdır. Bu müzenin kutsal emanetler bölümü siyer dersi için kullanılabilir. Her ne kadar ziyaret her okul için kolay olmasa bile siyer dersi alan öğrencilerin ziyaret etmesi derslerde verilemeyen duyuşsal ve bilişsel birçok bilgiyi kazandıracaktır. Öğrencilere soyut kalan bazı bilgiler somut hale gelecektir.

2.16 Tarihi Alanların Tarih Derslerinde Kullanımı

Geçmişten gelen ve çevremizde bulunan her şey olarak tanımlanır. Tarihi alan şunlardan oluşur: Binalar, açık alanda bulunan mekânlar ve taşınabilir materyallerden oluşur.

Öğrencilerin belli bir bölümü tarih derslerine gerekli ilgiyi göstermemekteler. Bu ilgisizliğin nedeni olarak güncel yaşamdan kopuk ve öğretmen merkezli olmasıdır. Bu mekânlar hem öğrencilere soyut gelen konuların bir kısmını somutlaştıracak hem de öğrencilerin yaparak, yaşayarak ve sorgulayarak öğrenmelerini sağlayacaktır.

Tarihi alanların kullanılmasıyla öğrencilere sağlanacak katkıları şu şekilde sıralayabiliriz:

Tarihsel Bilgi: Tarih derslerinde öğrenciler kitaplardan çok bilgi öğrenmekteler. Ancak bu eserler tarihi çevrede bulunan birçok bilgiyi barındırmamaktadır. Tarihi alanların gezimi derslerde öğrenilmeyen birçok bilginin öğrenildiği yer olarak karşımıza çıkar. Bu geziler kitaplardaki bilgilerin de sorgulanmasını sağlar.

Öğretimi Yapılan Konuların Daha İyi Öğrenilmesi: Bilişsel öğrenme kuramcılarının göre, yeni öğrenilecek bilgiler eski bilgilerle ilişkilendirilmesi gerekir. Tarihi alan gezileriyle öğrenciler, daha önce öğrenmiş oldukları bilgileri tarihsel çevredeki materyallere dokunarak ve görerek daha iyi ve kalıcı öğrenmeye çevirirler.

Sınıfta Öğretimi Yapılmayan Konuların Öğretimi: Tarihi alanlar sınıfa getirilmesi mümkün olmayan pek çok tarihsel materyali içinde barındırırlar. Alan gezileri aracılığıyla öğrenciler sınıfa getirilemeyen pek çok materyali görecekler ve sorgulama şansına sahip olacaklardır. Bu öğrencilerin daha kalıcı öğrenme gerçekleştirmelerini sağlayacaktır.

Empati: Bu gezilerle öğrenciler, günümüzden çok uzak zamanda yaşamış olan tarihsel şahsiyetlerin hal ve davranışlarını anlamaya çalışacaklardır. Alan gezileri aracılığıyla, tarihsel şahsiyetlerin yaşadıkları alanlarda yapılacak empati etkinliklerinden daha fazla verim alınabilir (Demircioğlu, 2005: 98).

Yukarıda açıklanan faydaların dışında tarihi alan gezilerinin ek olarak şu faydalarını da sıralayabiliriz:

Öğrencilerin gözlem, değerlendirme ve sınıflama becerileri gelişir.

Dinleme soru sorma hipotez kurma ve iletişim becerileri gelişir.

Öğrencilerin grup halinde çalışma becerileri gelişir.

Öğrencide tarih terminolojisinin gelişmesini sağlar.

Öğrenciler yazılı ve yazılı olmayan kaynakları karşılaştırarak görsel kanıtı değerlendirmeyi öğrenir.

Öğrenciler, geçmişte yaşamış insanların günlük yaşantılarıyla ilgili bilgi sahibi olacak bunu kendi yaşam koşullarıyla karşılaştıracak ve bunun sonucunda değişim ve sürekliliği kavrayacaktır.

Kültürel mirasa karşı sorumluluk duyacak (Safran ve Ata:98).

Öğrencilerde zaman ve kronoloji anlayışının gelişmesine yardımcı olacaktır.

Öğrencilerde çevre bilinci gelişecek

Öğrencilerin duyuşsal yönünün gelişimine yardımcı olacak (Demircioğlu, 2005:100).

2.16.1. Tarihi Alanların Kullanımının Sınırlılıkları

Dikkatli planlama gerektirdiği için zaman alıcıdır.

Ulaşım ve barınma ücretlerinin yüksekliği nedeniyle her zaman uygulanması zordur.

Kalabalık sınıflarla yapmak zordur.

Öğrencilerin ders programlarının aksamasına neden olur (Safran, Ata: 98).

Alan gezisinin araştırma ve problem çözmeye dayalı olarak yürütülmemesi halinde istenilen verim alınmayabilir.

Öğrencilerin ziyaret edilecek mekâna ve uygulanacak etkinliğe hazırlığı yoksa problemler yaşanabilir (Demircioğlu, 2005: 101).

2.16.2. Tarihi Alanların Siyer Öğretiminde Kullanılması

Ülkemizde siyer dersiyle ilgili tarihi alan yok denecek kadar azdır. Bununla birlikte Peygamberimize ev sahipliği yapan Eyüp El Ensari'nin türbesi ve Emeviler zamanında İstanbul'a yapılan seferde şehit düşen sahabe kabirleri İstanbul da bulunmaktadır. Bunların dışında Peygamberimizin övgüsüne mazhar olmuş Veysel Karani'ninde kabri Siirt ilimizin Ziyaret beldesinde bulunmaktadır. Taşınabilir materyal olarak ise Topkapı sarayındaki kutsal emanetleri sayabiliriz. Günümüzde çeşitli nedenlerden dolayı siyerin konusunun geçtiği yerlere gidilmesi çok zor olsa da belki de ilerleyen yıllarda bunlar mümkün olacak ve bazı okullar umre benzeri bir seyahatle buraları görebileceklerdir.

Bu yöntem, öğrencilere duyuşsal davranışın yanında yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlayacaktır.

2.17. Tarih Öğretimi ve Hikâyeler

Eğitim ve öğretim açısından düşünüldüğünde hikâyeler yeni nesillere bir takım ahlaki ilkeleri öğretmek veya toplumların sahip olduğu toplumsal ve kültürel değerlerin aktarılması için kullanılır.

Hikâyelere dayalı öğretimden istenilen sonucu almak için hikâyeleri kullanan öğretmenlerin hikâyelerin kullanımı tarih için faydaları nasıl kullanılacağını bilmeleri gerekir.

2.17.1 Hikâyelere Dayalı Tarih Öğretiminin Faydaları

Derslerde kullanılan hikâyeler yoluyla öğrencilere bilişsel ve duyuşsal yönden davranış değişiklikleri kazandırabiliriz. Hikâyelerin tarih eğitimine katkısının bir kısmını şu şekilde sıralayabiliriz.

Öğrenciler kendi çağlarından farklı zamanda yaşamış kişileri tanırlar. Olaylardan haberdar olurlar

Öğrencilerin geçmişe yönelik merakları artar.

Hikâyeleri anlatan öğrencilerin, grup önünde konuşma becerileri gelişir.

Ahlaki ve kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılmasına yardımcı olur.

Hikâyeler geçmişi günümüze getirir.

Öğrencilerin okumaya ilgisini artırır.

Uzak geçmişin daha kolay öğretilmesine katkı sağlar.

Geçmişin birden fazla varyantının olabileceğini öğretir.

Tarihsel kelimelerin anlaşılmasını kolaylaştırır.

Öğrenci ve öğretmen arasında tarihsel deneyimin paylaşılmasına zemin hazırlar
(Demircioğlu, 2005: 134-140)

2.17.2. Hikâye Anlatımında Dikkat Edilecek Hususlar

Hikâyelere dayalı öğretimden istenilen katkıyı sağlamak için öğretmenlerin hikâye anlatım öncesi, hikâye anlatım esnasında ve hikâyenin bitiminden sonra bir dizi kurallara dikkat etmelidirler.

2.17.3. Anlatım Öncesi Dikkat Edilecek Hususlar

Öğretimi yapılan konuyla ilgili hedef ve davranışların belirlenmesi

Kazandırılması planlanan hedef ve davranışlara uygun hikâyelerin seçimi

İlgi çekebilecek, anlaşılır bir hikâyenin belirlenmesi

Öğrencilerin, anlatımı yapılacak hikâyeden haberdar edilmeleri

Öğrencileri sıkacak türden hikâye olmamalı

Hikâyenin çok karmaşık olmamasına dikkat edilmeli

Hikâyenin ne kadarının anlatılıp anlatılmayacağına karar verilmeli

Hikâyenin anlatımı ve sonrasında uygulanacak öğretim yöntemleri belirlenmeli

Hikâye anlatımı esnasında kullanılacak materyaller belirlenmeli. Anlatım esnasında hazır olmalı (Demircioğlu,2005:134-140)

2.17.4. Hikâye Anlatımı Esnasında Dikkat Edilecek Hususlar

Öğrencilerin dikkatini çekecek şekilde giriş yapılmalı.

Öğrenciler hikâyeye karşı önceden motive edilmeli.

Öğrencileri heyecanlandırmalı.

Hikâyedeki temel karakterler belirtilmeli.

Belirli temel kavramlar vurgulanmalı.

Hikâyede detaya ve mizaha yer vermeli.

Hikâyeyi anlatan farklı şekillere girmeli.

Dinleyicilere soru sorma imkânı tanınmalı.

Meydana gelmesi istenilen davranışlara vurgu yapılmalı ve değişik örnekler verilmeli

2.17.5. Hikâye Anlatımı Sonrası Yapılacak Etkinlikler

İstenilen davranış değişikliğinin oluşup oluşmadığını görmek için davranış değişikliğine yönelik sorular sorulmalı.

Anlatımı yapılmış olan hikâyeler öğrencilere tekrar ettirilmeli.

Hikâyede geçen karakterlerin öğrenciler tarafından canlandırılması istenmeli.

Hikâyenin bazı bölümleri tamamlanmamışsa öğrencilere tamamlattırılmalı.

Anlatımı yapılan hikâyenin, ahlaki, düşünsel ve empatik değerlendirilmesi yapılabilir (Demircioğlu, 2005:140–143).

2.17.6. Siyer Öğretiminde Hikâyelerin Kullanılması

Hikâyeler yoluyla siyer dersinde verilmek istenen bilişsel ve duyuşsal davranışlar daha rahat verilebilir. Çünkü siyer dersinde birçok bilişsel bilgi ve kazandırılması gereken duyuşsal davranış vardır. Öğrencilere ahlaki erdemler bu yolla daha rahat verilebilir.

Mesela İslam gelmeden önce Mekkelilerin yanlış inancının insanları ne kadar tehlikeli yollara götürdüğünü anlatmak için Hz. Ömer'in 'hayatımda bir olay vardır hatırladığımda ağlar; başka bir olayda vardır hatırladığımda gülerim' anısı hikâyeye şeklinde anlatıldığında yanlış inancın tehlikesi kavratılacak Öğrenciler yanlış inançlara karşı duyuşsal davranış kazanacaktır.

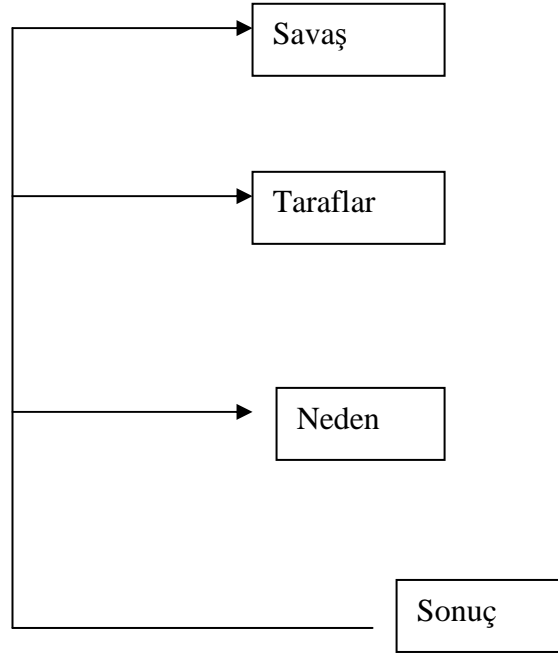
Siyer dersi için siyer ve İslam tarihi kitaplarından birçok konulara uygun olarak hikâyeler bulunabilir

2.18. Bilgi Haritaları

Bilgi haritaları iki boyutlu grafik gösterimleridir. Bilgi haritasının hazırlanmasında birçok teknik vardır. Ancak tüm tekniklerin ortak noktası temel fikirlerin ve bu fikirler arasındaki ilişkinin gösterilmesidir.

Tarih konusunda savaşlar önemli bir yer tutar. Savaşları bu yöntemle göre şu şekilde gösterilir

Şekil 1. Bilgi Haritası

Kaynak: Erden (????:98).

Bu yöntemi siyer dersinde savaşlar ve anlaşmalarda kullanabiliriz. Bu yöntem öğrencilerin bilgileri sistematik hale getirmesine yardımcı olacaktır (Erden, ????: 98).

2.18.1. Bilgi Haritalarının Faydaları

Öğrenciler kazandırılmak istenen bilgiler arasındaki ilişkiyi görürler.

Dersin başında öğrencilerin dersle ilgili bilişsel yapı oluşturmalarını sağlar.

Dersin sonunda kazanılan davranışların tekrarını sağlar (Erden, ????: 91).

2.19. Kavram Haritaları

Bireyin zihninde sahip olduğu bilgi birikiminin Őekle dđnüşürülmesine kavram haritaları denir. Kavramların birbiriyle ilişkisi kavram haritasıyla gösterilir.

Öğrenme öğrencilerin yaptıkları inŐacı eylemdir. Öğrenciler aktif öğrenenlerdir. Öğretmenlerin görevi öğrencilerin bilgiyi özümsemelerini ve elde etmelerine yardımcı olmaktır. Kavram haritaları da bu konuda öğrencilerin bilişsel öğrenmelerine katkı sağlamaktadır.

Kavram haritasını oluşturan dört temel öge vardır.

Ana kavram

İlişkili kavram

Kavramlar arası ilişkiyi ifade eden kavramlar

İlişki yönü

2.19.1. Kavram Haritasının Hazırlanması

Kavram haritası yapılacak konu belirlenmeli

Bu soru tarafından yönlendirilen soruya uygun kavramların belirlenip sıralanması (Aydın, 2004: 316).

Kavram haritaları öğretilirken tahtaya çizileceği gibi büyük bir kâğıda çizilerek duvara asılabilir. Ünite bitene kadar asılı kalabilir. Çünkü kavramlar ünitelerin özeti gibidir (Erden, 1998: 91).

2.19.2. Kavram Haritalarının Faydaları

Bilgi sistemli hale gelir.

Bireyin gelişimine olumlu katkı yapar.

Problem çözme becerisi geliştirir.

Bireyin kültürlenmesini sağlar.

Tarih derslerinde ise kavram haritalarını dönemin siyasi, askeri, ekonomik durumları göstermek için kullanılabilir (Demircioğlu, 2005: 45).

2.19.3. Siyer Öğretiminde Kavram Haritalarının Kullanımı

Siyer dersinde Mekke döneminin önemli olayları, Medine dönemindeki önemli olaylar, İslam öncesi Mekke toplumunun yapısı, Mekkelilerle yapılan savaşlar v.b. konular kavram haritasıyla gösterilebilir.

BÖLÜM 3: PROGRAMLAR VE KİTAPLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1999 yılına kadar uygulanan İmam Hatip Lisesi programları Talim ve Terbiye kurulunun 2.9.1983 gün ve 145 sayılı kararı ve 11.10.1983 gün ve 177 sayılı kararı ile kabul edilmiş, 1984–1985 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur.

Yeni program ise İmam Hatip Liseleri'nin orta kısımlarının kapanması ve lise kısmının bir yılı hazırlık olmak üzere 4 yıl olarak belirlenmesi üzerine Din Öğretimi Genel Müdürlüğü de yeni düzenlemelere paralel program geliştirme süreci başlatmıştır. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden on iki, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden iki öğretim üyesi ile deneyimli meslek dersleri öğretmenleri, İmam Hatip Liseleri meslek dersleri programlarını yeniden geliştirmişlerdir. Hazırlanan bu öğretim programları Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 10.05.1999 tarih ve 39 sayılı kararı ile kabul edilmiş, bir kitapçık halinde basılarak okullara 1999–2000 öğretim yılında uygulanmak üzere gönderilmiştir.

İmam Hatip Liselerinde siyer ders kitabı olarak 2002 yılına kadar eski programa göre hazırlanmış, İsmail Yiğit, Raşit Küçük tarafından hazırlanan 'Siyer 1–2' kitabı kullanılmıştır.

2002–2003 eğitim öğretim yılından itibaren ise Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 17.05.2002 gün ve 248 sayılı kararıyla siyer ders kitabı olarak. Nahide Bozkurt tarafından hazırlanan Siyer (Hz. Muhammed'in Hayatı) adlı kitap ders kitabı olarak kabul edilmiştir. Halen ders kitabı olarak okullarda okutulmaya devam etmektedir.

3.1. Eski, Yeni Programın Karşılaştırılması

1999 yılına kadar takip edilen program için eski siyer programı; 1999 yılından itibaren kullanılan siyer programı için ise yeni siyer programı ifadesini kullanacağız. İki programı karşılaştırdığımızda hem yaklaşım hem de konu bakımından farklılıkların olduğu görülmektedir. İki program arasında şu farklılıkların olduğunu söyleyebiliriz.

Eski siyer programının, savunmacı veya taraflı din öğretimi yaklaşımını temel alarak hazırlandığını söyleyebiliriz. Savunmacı din öğretimi yaklaşımında, inanılan bir dinin

doğruları ve bakış açısı esas alınarak diğer dinlerin öğretimi yapılmaktadır (Kaymakcan, 2005: 335)

Eski programı incelediğimizde birinci ünitenin isminin şu şekilde olduğu görülmektedir. ‘İslam’dan önce Arabistan yarımadası ve cahiliye devri’ program ‘cahiliye devri’ tabirini kullanmakla bir nevi öğrencilere herhangi bir değerlendirme, karşılaştırma yaptırmaksızın onların bir yargıya varmalarına neden olduğu görülmektedir.

Yeni siyer programı ise objektif din öğretimi yaklaşımına göre hazırlandığı söylenebilir. Objektif din öğretiminde, dinlerin inanç, ibadet, ahlak vb. yönlerinin herhangi bir değerlendirilmeye tabi tutulmaksızın öğretimi yapılmaktadır (Kaymakcan, 2005: 335).

Yeni program İslam öncesi Mekke toplumunun yaşantısını ‘cahiliye dönemi ‘ olarak nitelemeyip bu konuda karar vermeyi öğrencilerin takdirine bırakıp kendisi önceden herhangi bir hüküm telakkisinde bulunmamıştır.

Eski program, konu isimlerinde geçen kelime ve kavramları siyerin kendine ait terminoloji ile vermesine rağmen yeni programın Türkçe karşılıklarını verip parantez içinde orijinal halini verdiği görülmektedir. Siyere ait özgün kavramları kullanmak yerine siyerin kendi terminolojisi yerine başka bir dil kullandığı görülmektedir. Örnek verirse yeni programda konu isimleri şu şekilde verilmiştir. Siyah Taşın (Hacerulesvet) yerine konulmasındaki rolü, Medine’ye göç (Hicret), Gece yolculuğu (İsra), Medinelilerle görüşme ve Akabe antlaşmaları, Peygamber mescidi. Mevcut programın siyere ait bazı kavramları verirken Türkçe karşılığıyla verdiği görülmektedir. Bu durum bir noktada kavramların daha iyi anlaşılması için olumlu olarak görülebilir. Ancak bu Türkçe karşılıklar bu kavramları tam olarak karşılayamamaktadır. Bir örnekle açıklayacak olursak Hicret kavramı daha çok dinsel içerikli bir kavramdır. Hâlbuki göç kelimesi ise her türlü mekân değiştirip yerleşme için kullanılır. Yine İsra kavramını gece yolculuğu olarak çevirdiği görülmektedir. İsra olayı Hz. Muhammed’e has bir kavramken gece yolculuğu diye çevrilmesi halinde gece yolculuğu yapan herkes İsra yapmış gibi bir anlayış oluşturmaktadır.

Hız. Muhammed'in peygamberlikten önce Hira mağarasına çekilmesi dinsel bilincin uyanışı' konusu için kullanılan dilde uygun değildir. Bu ifade sanki Hız. Muhammed kendisine peygamberliğe hazırlıyor ve peygamberliğin insanların kendi gayretleriyle oluşabileceği gibi bir imaj oluşturmaktadır. Hâlbuki bu anlayış İslam'ın peygamberlik anlayışına uymayan bir ifadedir. İslam inancına göre kimse peygamber olacağını bilemez.

Eski siyer programında Hız. Muhammed isminin geçtiği konu başlıklarında 'peygamberimiz', 'Hız. Muhammed (sav.)' gibi peygamberi öven sahiplenen ifadeler kullanılmıştır. Örnekler, Peygamberimizin hastalanması, Peygamberimizin Hız. Ayşe ile evlenmesi, Hız. Muhammed(sav.) doğumu...

Mevcut program ise Hız. Muhammed isminin geçtiği konu başlıklarında 'Hız. Muhammed' ifadesini kullanmıştır. Örnekler: Hız. Muhammed'e yöneltilen eleştiriler, Veda Haccı ve Hız. Muhammed'in Vefatı

Programı hazırlayanlar konu isimlerinde Hız. Muhammed için böyle bir ifade kullanarak tarafsız gibi davrandıklarını göstermeye çalışsalar da bu yöntem doğru değildir. Çünkü Hız. Muhammed Müslümanların nezdinde diğer tarih kahramanları gibi sıradan bir insan değildir. Onu öven, metheden kelimelerin kullanılması gerekir. Diğer taraftan bu dersi alan öğrencilerin İslam dinini benimsemiş kişiler ve bu okulların din eğitimi veren okullar olduğu hesaba katıldığında peygamberle ilgili ifadelerinde bu çerçevede ele alınması gerekmektedir.

Eski programın daha çok askeri konulara ağırlık verdiği görülmektedir. Programda yer alan askeri konular şunlardır. İlk gazalar, Batını Nahle vakası, Bedir gazası, Uhud gazası, Hendek gazası, Beni Kureyza gazası, Müreysi gazası, Hayberin fethi, Mute savaşı, Bazı Seriyeler, Mekkenin Fethi, Huneyn gazası ve Evtas savaşı, Taif muhasarası, Tebük seferi.

Yeni programın askeri konuları oldukça azalttığı görülmektedir. Yeni programda geçen askeri konular şunlardır. Bedir savaşı, Uhud savaşı, Hendek savaşı, Mekke'nin Fethi, Huneyn savaşı ve Taif kuşatması

Eski programın askeri konulara 14 konuyla yer verdiği yeni programın ise 5 konuyla yer verdiği görülmektedir. Eski programın geleneksel tarih anlayışına göre konuları

belirlediği söylenebilir. Geleneksel tarih anlayışında konuların çoğunlukla askeri konulardan olduğu görülmektedir. Yeni program ise askeri konuları eskiye göre oldukça azalttığı görülmektedir. Yeni programın tarihin konusunu belirlemede yeni yaklaşıma göre hareket ettiğini söyleyebiliriz. Yeni yaklaşımda askeri konulardan daha çok, kültürel, ekonomik ve sanat konuları yer alır.

Eski siyer programı siyer konularını Hz. Muhammed'in vefatıyla sona erdirmeyip siyer konularına Hz. Ebu Bekir'in halife seçilmesini de eklemiştir.

Yeni siyer programı ise siyer konularını Hz. Muhammed'in vefatıyla bitirmiştir. Programı hazırlayanların siyer konularını belirlerken tartışmalı konulara yer vermemesi ilkesine göre hareket ettiği söylenebilir. Çünkü hilafet konusuna Alevi ekol Sünni ekol gibi bakmamaktadır. Alevi ekol ilk halifenin Hz. Ali olduğu görüşünü benimsemiştir. Programı hazırlayanlarda bu farklı düşünceleri dikkate alarak hilafet konusuna yer vermediği söylenebilir.

Hilafet konusu farklı düşüncelerin görüşlerine yer vermek suretiyle öğrencilere sunulabilirdi. Çünkü burada okuyan çocuklar ileride imam olacaklar ve toplumun farklı katmanlarında görev yapacaklardır. Toplumu doğru bilgilendirebilmeleri için önce öğrencilerin iyi bir şekilde yetiştirilmeleri gerekir. Tartışmalı konuları yer vermeyerek bu öğrenciler yetiştirilemez.

Eski program konuları kronolojik sıraya göre ele almıştır. Misal verecek olursak; hicretin 8. yıl olayları:

Mute Savaşı, Bazı Seriyeler, Mekke'nin Fethi, Huneyn Gazası, Taif Muhasarası.

Yeni program ise kronolojik sıralama yerine konuyu merkeze almış, buna göre sıralama yapmıştır. Misal verecek olursak; Mekkeli müşriklerle yapılan savaşlar, müşriklerle ilişkiler başlığı altında vermiştir. Bedir Savaşı, Uhut Savaşı, Hendek Savaşı, Mekke'nin Fethi.

Yeni programın bu yöntemle öğrencilerin sentez yapmalarını kolaylaştırdığını eski programın ise kronolojik yöntemle öğrencilerin konular arasında ilişki kurmalarını zorlaştırdığını söyleyebiliriz. Çünkü yeni program birbiriyle ilişkili konuları belli ana

başlıklar altında toplarken; eski program ise konuların birbiriyle ilişkili olmasından ziyade oluş sırasına göre ele almıştır.

Eski program miraç konusuna yer verirken yeni programın yer vermediği görülmektedir. Yeni programın bu konuya yer vermemesinin gerekçesi olarak bu konunun oluşumu hakkında tartışmalı olması veya mucizevî yönü olmayan bir peygamber anlayışı oluşturmak için yapıldığı söylenebilir.

Yeni program Hz. Muhammed'in kişiliği konularına bir ünite yer verirken eski program ise VI. Ünite de hicretin on birinci yılı olayları konusunun alt başlığı içerisinde 'Hz. Muhammed (s.a.v)'in yüksek ahlakı' olarak sadece bir konu olarak yer vermiştir. Yeni programın Hz. Muhammed'in ahlaki yönüne eski programa göre daha çok yer verdiğini ve yeni programın siyere belli oranda ahlaki öğretim misyonunu yüklediğini söyleyebiliriz.

Eski program 6 üniteden oluşmakta; yeni program ise 5 üniteden oluşmaktadır. Eski siyer programında olup yeni siyer programında olmayan konular şunlardır: Siyer-i Nebi, Hz. Hamza ile Hz. Ömer'in Müslüman olması, Miraç olayı, hicreti hazırlayan sebepler ve önemi, Peygamberimizin Hz. Ayşe ile evlenmesi, ezan şeklinin tespiti, cihada izin verilmesi ve ilk gazalar, kıblenin değişmesi, Bat-ı Nahle Vakası, Reci Vakası, Bir-i Maune Faciası, Müreysi Gazası, Hayberin Fethi, Kabeyi tavaf, Mute Savaşı, bazı Seriyeler, Tebük Seferi, Hz. Ebubekir'in halife seçilmesi.

Yeni programda yer alıp eski programda yer almayan konular: İçer dönüş, Hira günleri ve dinsel bilincin uyanması, K. Kerim çerçevesinde Hz. Muhammed'in vahiy öncesi bilgi kültür ve ahlak düzeyi, Hz. Muhammed'e yöneltilen eleştiriler ve Kur'anı Kerimin cevabı konusunun alt başlıkları olarak verilen şu konular eski kitapta mevcut değildir:

Mecnun, kâhin, sihirbaz ve şair olduğu iddiaları, söylediklerinin insan ürünü olduğu iddiası, vahiy alacak özelliklerde görülmemesi, inanmayanların mucize istekleri, Hz. Muhammed'in kişiliği ile ilgili ünite de geçen üstün ahlaki özellikleri, liderlik özellikleri, aile bireyleriyle olan iletişimi, arkadaşlarıyla olan iletişimi, Hz. Muhammed'in eğitim ve öğretime verdiği önem, Hz. Muhammed'in Eğitim ve Öğretimde Kullandığı Yöntemler konusunun alt başlıkları olan şu konular: anlatım

yöntemi, soru – cevap yöntemi, örnek olay yöntemi, tartışma yöntemi yaparak, yaşayarak öğrenme- öğretme yöntemi.

Eski programla yeni programı karşılaştırdığımızda hem konu hem de yaklaşım bakımından bazı farklılıkların olduğunu görmekteyiz. Yukarıda belirtmeye çalıştığımız bu farklılıkların, temelde birbirinden bağımsız olmayıp programın ana hatlarını belirleyen yeni siyer öğretimi anlayışının bir sonucu olarak bazı konular dar çerçevede ele alınırken, diğer konulara geniş yer verilmesi, bazı yeni konuların programa dâhil edilmesi ve bazı konuların siyer programından çıkarılması biçiminde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda yeni siyer programında yukarıda eleştirilen bazı noktalardaki yaklaşımının düzeltilmesi ve aşağıda belirtilen konuların programa dâhil edilmesiyle programın daha iyi olabileceği düşünülebilir. Bu konuları şu şekilde sıralayabiliriz:

Hz. Muhammed'in ahlakı, Hz. Muhammed'in aile hayatı, Hz. Muhammed'in çevreyle ilişkileri, Hz. Muhammed'in liderliği.

3.2. Kitapların Genel Değerlendirilmesi

Kitapları karşılaştırırken bundan sonra gelecek bölümlerde kitapların ismini zikretmeyip Siyer 1-2 kitabı için eski ders kitabı; Siyer(Hz. Muhammed'in Hayatı) isimli kitap için yeni ders kitabı ifadesini kullanacağız.

Eski ve yeni siyer ders kitabını genel bir değerlendirmeye tabi tuttuğumuzda, anlayış açısından önemli farklılıkların olduğu görülmektedir. Eski ve yeni kitap arasındaki farklılıklar şu şekilde sıralanabilir:

Eski kitap, konuların açıklanmasında bir yandan Kuran'da ki ayetlerden yararlanırken diğer yandan Kuranda geçmeyen, üzerinde İslam düşünürlerince uzlaşma sağlanamamış (özellikle Peygamberin büyüklüğünü anlatmak amacıyla aktarılan nasıl ve hangi şartlarda gerçekleştiği tam olarak anlaşılamayan) bilgilere yer verdiği görülmektedir. Mesela: Rahip Bahira olayı, Hz. Muhammed'in göğsünün yarılması ve Miraç olayı...

Yeni kitabın yukarıda örneğini verdiğimiz konulara Kuranda yer almadıkları için değinmemesi sebebiyle Kur'an'ı merkeze alan bir anlayışla yazıldığı düşünülebilir.

Ancak bazı yerlerde yazarın bu anlayışla çeliştiği görülmektedir. Yazarın, Kuranda müstakil bir sure ile anlatılan Fil vakasına yer vermemesi, Bedir savaşında Müslümanların kazandığı zaferin nedenleri arasında sayılan ilahi yardımı göstermek için Ali İmran suresinin 123 ayetinin mealine yer verip dipnotta gösterilen ve meleklerin yardımını anlatan 124. ayetin mealine yer vermemiş olması yine Huneyn savaşında ilahi yardımdan bahseden Tövbe suresinin 25. ayetinin mealini verip görülemeyen askerlerden bahseden 26. ayetin mealini vermediği görülmektedir.

Bu bilgilerden hareketle Kur'anı merkez alan bir siyercilikten ziyade tarihsel bilgileri Kuran da ki bilgilerle doğrulamaya çalışan bir anlayışa sahip olduğu biçiminde yorumlanabilir. Yazar, siyere pozitivist, rasyonalist bir yaklaşımda bulunmuştur. Yazarın bu yaklaşımı Kur'an'ın ğaybi birtakım bilgileri içerdiğini göz ardı etmesine sebebiyet vermiştir. Hâlbuki Kur'an akla hitap etmekle birlikte insanın algısını aşan bir takım olgulara da dikkat çekmiştir. Çünkü Kur'an'ın ilgi alanı olay ve olguların zahiriyle sınırlı değildir; ğaybe ait bir kısım bilgileri de içermektedir. Kuran peygamberlere verilen birçok mucizeden ve onlara bahşedilen birtakım ilahi yardımlardan bahsetmektedir. Dolayısıyla ne Kur'an, ne de Hz. Peygamber'in hayatı pozitivistin dar kalıplarına sığar.

Eski ders kitabında verilen bazı bilgiler, herkes tarafından kabul görmemiş güncel tartışmalara da konu olmuştur. Bu konuları şöyle sıralayabiliriz:

Hz. Muhammed'in sütanesi Halime'nin yanında iken başından geçen harikulade olay kitabın 19. sayfasında şöyle anlatılır.

'Kır gezilerinden birinde yanına gelen iki melek tarafından göğsü açılarak kalbi dışarı çıkarıldı; yıkanıp temizlendikten sonra tekrar yerine konuldu. Onda görülen bu tür fevkalade haller sebebiyle sütanesi ve kocası onun başına bir tehlikenin gelmesinden korktular.'

Bu olayın maddi değil manevi olarak anlaşılmasını savunanlar vardır. Olağanüstü olayların peygamberin çocukluğundan beri onun hayatında mevcut olduğunu ispatlamak için anlatılmış olabilir (Sarıçam, 2004: 64).

Hz Muhammed'in son peygamber olacağını Rahip Bahira'nın, Ebu Talibe haber verdiğine dair olay kitabın 21. sayfasında şöyle anlatılır.

‘- Şam’a gitmeyiniz. Orada Yahudiler çoktur. Bu çocuğun Peygamber olacağını anlarırsa canına kıyabilirler. O’nu geri götür. Bu çocukta önemli bir hal var, dedi.’

Bazı Müslüman âlimler, Bahira olayına ait bilgilerin doğru olmadığını, olayı nakleden raviler içinde hiçbirinin hadiseyi görmediğini söyleyerek bu bilginin yanlış olduğunu söylemişlerdir (Sarıçam, 2004: 66).

Miraç konusunda kitabın 41. sayfasında şu bilgi verilmektedir.

‘ Yolculuğu anında peygamberlerden bazıları ile karşılaştı. Cennet ve Cehennem kendisine gösterildi. Allahu Teala’nın aracısız vahyine mazhar oldu. Tekrar yattığı yere getirildi.’

Bazı âlimler ise miraç olayının bedensel değil rüya ile gerçekleştiğini söylemişlerdir (Berki ve Keskioglu: 1993). Eski kitap ise rüya yoluyla değil bedensel vuku bulunduğunu ifade etmiştir.

Eski kitabın tartışmalı bilgilere yer vermesi normaldir. Burada yanlış olan tartışmalı bilgilerin tek tip olarak verilmesi, özellikle ileriki yıllarda gençlerin farklı rivayetlerle karşılaşmaları, hem okulda verilen eğitime güvenlerinin sarsılmasına sebep olacağı gibi hem de din konusunda da bir takım şüphelere sebep olacaktır. Bu olumsuzluğu engellemek için siyer öğretiminin en başında, Kur’an’ın muhafaza edilmesi ile tarihi olayların zapti arasında ki farka dikkat çekmek gerekir. Bir farka daha dikkat çekmek gerekir, o da, Hz. Peygamber’in hayatının risalet öncesi ve sonrası ayrımına. Çünkü risaletle birlikte Hz. Peygamber toplumun gündeminin merkezine oturmuştur. Hz. Peygamber’in risaleti öncesine dair bilgilerin risalet sonrasına göre daha az olmasının sebeplerinden biride budur. Bir başka sebep ise risaletle birlikte O’nun (sav.) hayatının Müslümanlar için bağlayıcı bir model olmasıdır.

Mevcut ders kitabında farklı kesimler tarafından eleştirilen tartışmalı konular yer almamaktadır. Tartışmalı konuların yer almamasının, bilgilerin K.Kerim merkezli değerlendirilmesinden kaynaklandığını ifade edemeyiz. Çünkü Kuranda olmasına rağmen Fil vakasına yer vermemesi bunun bir göstergesidir. Yazarın bu şekilde davranmasının nedeni olarak siyeri pozitivist bir tarih anlayışına göre değerlendirmesinden kaynaklanmış olabilir. Yazar tartışmalardan kaçarak öğrencilerin farklı düşünceleri ve görüşleri öğrenmesine engel olmakta öğrencilerin bu alandaki

eksikliğini okulda gidermek yerine öğrencilerin bu eksikliği başka kanallardan doldurmasına sebep olduğu söylenebilir. Bu durum daha tehlikeli bir durumdur. Öğrencilere okullarda daha doğru bilgi öğretme imkânı varken yazarın bunu yapmayarak öğrencilerin yanlış bilgi edinmelerine de zemin hazırladığı söylenebilir.

Eski ders kitabında Hz. Muhammed’le ilgili ‘peygamberimiz’, ‘Hz. Muhammed (sav.)’ gibi peygamberi öven sahiplenen ifadeler kullanılmıştır.

Mevcut kitapta ise Hz. Muhammed’le ilgili ‘Hz. Peygamber’, ‘Hz. Muhammed’ gibi anlatıcının tarafsızlığını vurgulayan ifadeler kullanılmıştır.

Yazar böyle bir ifade kullanarak tarafsız gibi davranmaya çalıştığını gösterse de bu yöntem doğru değildir. Bu okullar din eğitimi veren ve buralarda okuyan çocuklar ise Müslüman çocuklardır. Onu öven, metheden, sahiplenen kelimelerin kullanılması gerekir. Diğer taraftan bu dersi alan öğrenciler İslam dinini benimsemiş kişiler olduğuna göre peygamberleriyle ilgili ifadelerinde onların beklentilerine göre kullanılması gerekir. Siyer dersini alan öğrencilerin neredeyse tamamının Müslüman olmasından hareketle ‘Hz. Muhammed, Hz. Peygamber’ gibi ifadelerin kullanılması öğrencilerin kitaba olumsuz bakmalarına sebep olabilir.

Eski kitapta ise peygamberimiz, Muhammed(sav.) ifadesinin sık sık kullanıldığını görmekteyiz. Bu üslup ise öğrenciye mensubiyet hissi verir. Bir dine inanmak mensubiyet duygusunu da beraberinde getirir. Nesnellik rivayetlerin sahih olup, olmadığı ile alakalıdır; iman noktasında mensubiyet duygusu kendini göstermeye başlar.

Eski kitap, Siyerde geçen kelime ve kavramları orijinal haliyle vermesine rağmen yeni kitabın Türkçe karşılıklarını da verdiği görülmektedir. Örnek verirsek eski kitabın ismi ‘Siyer 1-2 ‘ yeni kitabın ismi ‘Siyer (Hz. Muhammed’in Hayatı) dir. Mevcut kitap bazı kavramları verirken Türkçe karşılığıyla verdiği görülmektedir. Örnek verecek olursak Hacerül Esvet, siyah taş; Habeşistan’a hicret, Habeşistan’a göç; Akabe Biatı, Akabe Antlaşması; İsrâ, gece yolculuğu diye çevrilmiştir. Bu durum ilk bakışta kavramların daha iyi anlaşılması için olumlu görülebilir. Fakat Türkçe karşılıkları, bu kavramları tam olarak karşılayamaz. Çünkü dil bir kültür içinde gelişir ve o kültürün izleri o dilden silinemez. Bir başka ifade ile dil, kültürün ifadesidir. Dolayısıyla bir

kültüre ait kavram başka bir kültürde tam karşılığını bulamayabilir. Bu sebeple bazı kelime ve deyimlerin mümkün olduğu kadar orijinalliğinin korunması gerekir. Bir örnekle açıklayacak olursak Hicret kavramı daha çok dinsel içerikli bir kavramdır. Hâlbuki göç kelimesi ise her türlü mekân değiştirip yerleşme için kullanılır. Yine 'İsra' kelimesi, 'gece yolculuğu' şeklinde çevrilmiştir. Hâlbuki bu kavram, özel bir hadiseyi ifade etmektedir. Hz. Muhammed'in Mekke'den Kudüs'e (bize keyfiyeti meçhul olan) bir gece yolculuğu için kullanılmış, Kur'an da geçen bir kavramdır. Biz bunu 'gece yolculuğu' diye çevirirsek gece yolculuğu yapan herkes sanki İsra yapmış gibi olur. Dolayısıyla 'İsra' kavramının çağrıştırdığı özel olayı 'gece yolculuğu' ifadesi çağrıştırmamaktadır.

Eski kitap bir taraftan Hz. Muhammed'in hayatını öğretirken diğer taraftan Kuran'ın nüzul sürecinin anlaşılmasına da yardımcı olduğu görülmektedir. Misal verecek olursak; beş vakit namazın farz kılınması, oruç, zekât, bayram namazı, kiblenin değişmesi, teyemmüm, ifk hadisesi, Hz. Muhammed'in kölesinin hanımıyla evlenmesi, içki ve kumarın haram kılınmasında ki tedriciliği anlatarak Kuran'ın nüzul sırasının ve bunda ki hikmetlerin anlaşılması sağlanmıştır. Dolayısıyla Kur'an ile Hz. Peygamberin hayatı arasında paralellik kurma imkânı hâsıl olmuştur.

Yeni kitap ise böyle bir imkânın hâsıl olmasına yardımcı olma noktasında zayıf kalmaktadır. Bu açıdan eski kitabın yaklaşımının daha faydalı olduğu söylenebilir. Siyer dersine müfredatta yer verilmesinin sebebi, hem Hz. Muhammed'in hayatını öğretmek, hem de İslam'ın gelişim sürecini kavratmaktır.

Eski kitapta peygamberin kişiliğiyle ilgili konulara fazla yer vermemiştir. Hicretin on birinci yılı olayları konusu içerisinde peygamberin mirası başlığı altında sadece iki sayfa olarak yer verilmiştir. Yeni kitapta ise Hz. Muhammed'in kişiliği isimli üniteye bu konuya 15 sayfa yer verilmiştir. Yeni kitabın Hz. Muhammed'in askeri yönünü azaltıp ahlaki kişilik yönünü öne çıkardığı söylenebilir.

Eski kitap, yeni kitapta yer verilen; Bedir, Uhud, Hendek savaşı, Huneyn ve Taif seferi ve Mekke'nin fethi konularına 20 sayfa yer verirken, yeni kitap benzer konulara 10 sayfa yer verilmiştir. Yeni kitapta askeri konulardan ziyade sosyal konulara daha çok yer verilmiştir. Yeni kitabın askeri tarihten sosyal tarihe geçiş yaptığı; belli ilmi çevrelerden tasvip görmeyen bilgileri terk ettiği içinde rasyonel tarih yazıcılığına

girdiği söylenebilir. Yeni kitap Hristiyanlarla ilişkiler, Yahudilerle ilişkiler konularında Müslümanlarla bu toplumlar arasındaki ilişkileri savaştan ibaret gibi anlatmaktadır. Hristiyanlarla ilişkileri Mute savaşı ve Tebük seferiyle anlattığı; Yahudilerle ilişkileri ise Yahudilerin Beni Nadir ve Beni Kurayza Kabileleriyle yapılan savaşlarla anlatmaktadır.

Yeni kitapta konularla ilgili çok sayıda harita ve resim olmasına rağmen eski kitapta yok denecek kadar az olduğu görölmektedir. Bu öğrencilere soyut gelen bazı konuların somut hale gelmesini sağlamıştır. Eski kitabın klasik anlayışa; yeni kitabın ise tarih öğretimindeki yeni yaklaşımları dikkate alarak hazırlandığını söyleyebiliriz.

Eski kitapta yine kaynakça ve sözlük bölümü bulunmamaktadır. Bu da ders kitabının klasik usullere göre yazılmasından kaynaklanmaktadır.

Ders kitabı olarak okutulan bir önceki kitabın şu an ders kitabı olarak okutulan kitaba göre içerik olarak daha kapsamlı ve geniş olduğunu görmekteyiz.

Eski kitap programda olmamasına rağmen Mekke ve Kâbe'nin idaresi konusunda Fil vakasına yer vermiştir. Yeni kitapta Fil vakasına yer verilmemiştir.

Eski kitap ilk vahyin gelişi ve vahyin geliş şekilleri hakkında bilgi verirken, Yeni Kitap bu bilgileri vermeden direk Hz. Muhammed'in ilk vahye muhatap oluşuyla başlamıştır.

Eski kitapta Habeşistan'a hicret konusunda İslam'ın özünü anlatan Cafer bin Tayyar'ın Habeş kralı Necaşi'ye hitaben yaptığı konuşmaya yer verilirken, yeni kitap bu noktaya yer vermemiştir.

Eski kitap programda sadece Miraç konusu olmasına rağmen Miraç konusunun alt yapısını hazırlayan İsrâ konusuna yer verdiği görölmektedir. Yeni kitap ise sadece İsrâ konusuna değinmiştir. Eski kitap Akabe biatlerinin muhtevasını verirken yeni kitapta buna yer verilmemiştir.

Yeni kitabın, eski kitabın aksine İslam'da cihad, seriye, gazve gibi kavramlarını açıklamadan doğrudan savaşların anlatımına girdiği görölmüştür. Bu kavramları açıklığa kavuşturmadan savaş konularına geçilmesi öğrencilerin kafalarında

Müslümanların yaptıkları savaşların, diğer toplumların savaşlarından pek farklı olmadığı düşüncesini oluşturulabilir.

Veda Haccından bahsederken Veda hutbesinin muhtevasına yeni kitapta yer verilmemesi önemli bir eksiklik. Veda Hutbesinde ifade edilen hakikatler bir bakıma Hz. Peygamberin mücadelesinin özetidir. Öğretimin amaçlarından birisi de geçmişin günümüzle ilişkilendirilmesi olduğundan, Veda Hutbesinin İnsan Hakları Beyannamesiyle karşılaştırılmalı olarak verilmesi daha uygun olurdu.

Yeni kitabın, yukarıda örneklerini verdiğimiz konuların anlaşılmasında temel rol oynayacak bilgileri vermemesi öğrencilerin o konuları çok fazla anlamadan, kavramadan öğretim yapmalarına neden olduğu söylenebilir. Alan araştırmasında da görüldüğü gibi bazı öğrencilerin ders kitabı dışında başka herhangi bir kaynaktan faydalanmadıkları görülmektedir. Bu noktayı da hesaba katarsak ders kitabının ne kadar önemli olduğu aşikârdır.

Eski kitap müşriklerin kötülükleri ve Habeşistan'a hicret konularına 5 sayfa, Medine'ye hicret konusuna 4,5 sayfa; yeni kitap Müşriklerin kötülükleri ve Habeşistan'a hicret konusuna 2,5 sayfa, Medine'ye hicret konusuna 2 sayfa yer vermiştir. Yukarıda verilen örneklerden hareketle yeni kitabın içerik yönünden eski kitaba göre zayıf kaldığını söyleyebiliriz.

3.3. Kitapların Biçim Tasarım Yönünden İncelenmesi

Yeni kitap birinci hamur kâğıda; diğeri gazete kâğıdına basılmıştır. Birinci hamur kâğıda basılması kitaba daha güzel görüntü vermesine rağmen kitabın ebadının geniş olması kitabın görüntüsünü biraz bozmuştur.

Yeni kitapta, konunun önemli yerleri için ayrıca bir bölüm düzenlenmiş ve renkli bölüm olarak tasarlanmıştır. Bu tasarım, kitabı eline alanın dikkatinin o bölüme yönelmesini sağlar. Mevcut ders kitabı eski kitaba göre biçim ve tasarım yönünden daha başarılıdır.

3.4. Kitapların Resim ve Harita Yönünden İncelenmesi

Eski kitapta harita ve resim yok denecek kadar az olmasına rağmen; yeni kitapta ise harita ve resimlerin çokluğu dikkat çekmektedir. Mevcut kitapta harita ve resmin çok

olması kitabın yeni sisteme göre hazırlanmasından kaynaklanmaktadır. Resim ve haritaların çokluğu öğrencilerin soyut konuları somut hale getirmesinde yardımcı olmaktadır.

3.5. Kitaplardaki Peygamber Modelleri

Eski kitabın özellikle peygamberlik öncesi konuları anlatırken ‘mucizevî peygamber’ tasavvurunu öne çıkardığını görürüz. Bu düşüncemizi destekleyen örnekler şunlardır:

Hız. Muhammed’in sütanneye verilmesinden bahsedilirken şu bilgiler verilir:

‘Sütkardeşleriyle kırlara çıkardı. Kır gezilerinden birinde yanına gelen iki melek tarafından göğsü açılarak kalbi dışarı çıkarıldı; yıkanıp temizlendikten sonra tekrar yerine konuldu. Onda görülen fevkalade haller sebebiyle sütanesi ve kocası başına bir tehlike gelmesinden korktular (s. 20).

Diğer bir örnek: ‘Miraç gecesinde vahiy meleği Cebrail, Peygamberimize geldi. Onun göğsünü yarıp kalbini çıkardı. Zemzemle yıkayıp iman ve hikmetle doldurduktan sonra tekrar yerine koydu... Mescidi Haramdan Mescidi Aksaya götürüldü. Burada toplanmış peygamberlere imamlık yaparak namaz kıldırıldı’ (s. 41).

Yine kitabın yarısının peygamberimizin savaşlarına ayrılması sebebiyle savaşçı peygamber tasavvuru ön planda tutulmuştur. Bu yaklaşım türü, tarihin doğru anlaşılmasını engellemektedir. Çünkü tarih, sadece savaş ve barışların toplamından ibaret değildir. Hız. Peygamber mevzubahis olduğunda ise O’nun hayatının değişik cepheleri eşit ağırlıkta ele alınması zaruridir. Aksi takdirde Kur’an da ‘en güzel örnek’ olarak tanıtılan Peygamber, sanki dünyaya savaşmak için gönderilmiş, hayatı sürekli savaşmakla geçmiş gibi anlaşılabilir. Bu anlayışta özellikle İslam’ı, kılıç dini gibi göstermeye çalışanların ekmeğine yağ sürmüş olur.

Yeni Kitap ‘Mucizevî yönü olmayan peygamber tasavvurunu’ vermeye çalışıyor. Örnek: Diğer kitapta anlatılan Rahip Bahira, Miraç hadisesine yer vermemesi, savaşlarda Müslümanlara gönderilen ilahi yardımın içeriği hakkında bilgi vermemesi. Bu örneklerden hareketle kitabın mucizevî yönü olmayan peygamber tasavvurunu esas aldığı söylenebilir.

K. Kerim başka peygamberlere ait mucizelerden bahsetmektedir. Hz. Musa'nın asasının yılan olması, Hz. İsa'nın ölüleri Allahın izniyle diriltmesi, Hz. İbrahim'in ateşe atılıp yanmaması. Her ne kadar Hz. Peygambere atfedilen bazı mucizeler Kuranda geçmese de peygamberlerin mucizevi yönünün olduğunu Kurandan bilmekteyiz. Buradan hareketle yeni kitabın bu yaklaşımının yanlış olduğu görülmektedir.

Eski ders kitabını incelediğimizde, savaşlara ayrılan yer 45 sayfadır. İslamiyet öncesi Arabistan yarımadası isimli ünite 7 sayfa, Hz. Peygamberin peygamberlikten önceki hayatı isimli ünite 5 sayfa, Peygamberliğin ilk yılları 14 sayfa, Hicret ve Medine devrinin ilk yılları isimli ünite 10 sayfa, peygamberimizin mirası ve yüksek ahlakı isimli konu 2 sayfadan müteşekkildir. Yukarıdaki bilgilerden hareketle bu kitabın daha çok peygamberin savaşçı yönüne daha çok vurgu yaptığını söyleyebiliriz. Böyle bir peygamber anlayışının fetih hareketleri sırasında herkesi cihada katmak için oluşturulmuş peygamber anlayışı olduğu ve kitabında bu anlayışı sürdürdüğü söylenebilir.

Mevcut ders kitabını incelediğimizde İslamiyet öncesi Arabistan Konulu ünite 13 sayfa, Peygamberlik öncesi Hz. Muhammed isimli ünite 8 sayfa; Hz. Muhammed'in çağrısı Mekke dönemi isimli ünite 14 sayfa; Medine dönemi isimli ünite, savaşlar konularıyla birlikte 25 sayfa bunun 15 sayfası savaşlardan oluşmaktadır. Hz. Muhammed'in kişiliği isimli ünite 15 sayfadır. Bu bilgilerden hareketle eski kitaba göre savaşçı yönünün oldukça azaltılıp ahlaki yönü ön plana çıkarılmaya çalışıldığı söylenebilir. Ancak ünitelerin dağılımına baktığımızda konulara ayrılan bölüm aşağı yukarı eşittir. Hz. Peygamberin hayatının eşit ağırlıkta ele alınmasının daha doğru bir yaklaşım olduğunun gerekçesini yukarıda izah etmiştik. Yeni kitapta en çok vurgulanan nokta mucizeden arındırılmış bir peygamber yönü görmekteyiz. Gerekçe olarak Kuranda geçmesine rağmen Fil Vakiası'nın geçmemesi, İsra ve Miraç olayını İsra konusuyla geçiştirilmesi, Bedir savaşında Allahın yardımı ile ilgili ayet dipnotta (Ali İmran 123,124.) ayet olarak verilirken sadece 123. ayetin mealinin verilmesi. Meleklerin yardıma geldiğini belirten 124. ayetin mealinin verilmemesi nedeniyle böyle bir görüşü dile getirebiliriz

BÖLÜM 4: BULGULAR

4.1. Öğrenci Anket Bulgu ve Yorumları

Araştırma Bolu il merkezinde bulunan Bolu İmam Hatip Lisesi, Gerede ilçesinde bulunan Gerede İmam Hatip Lisesi, Mengen ilçesinde bulunan Mengen İmam Hatip Lisesi, Göynük ilçesinde bulunan Akşemsettin İmam Hatip Lisesinde öğrenim görmekte olan toplam 849 öğrenci arasından siyer dersini almış veya almakta olan ve rasgele seçilen 150 öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

Bazı sorular cinsiyet değişkenine göre değerlendirilmiştir. χ^2 testinde anlamlı farkın olması için sonucun 0.05'den küçük olması gerekmektedir. Anlamlı fark olan soruların, cinsiyete göre sonuçlarına yer verilmiştir. Anlamlı fark olmayan soruların sonuçlarına ise yer verilmemiştir.

4.1.1. Demografi İle İlgili Bulgular

Bu bölümde öğrencilere cinsiyetleri, ilköğretim mezuniyet dereceleri, anne ve babalarının eğitim durumu, imam hatip liselerini tercih etmelerinde etkili olmuş faktörler sorulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin cinsiyeti

Cinsiyetiniz nedir?	Frekans	%
Erkek	97	64,7
Kız	53	35,3
Toplam	150	100

Öğrenci anketinin 1. Sorusunda Cinsiyetiniz nedir sorusu sorulmuş, öğrencilerin 64,7 si erkek, % 35,3 ü kız diye cevaplamışlardır. Bu sonuca göre Bolu'daki imam hatip liselerinde erkek öğrencilerin ağırlıklı oldukları görülmektedir

Tablo 2. Öğrencilerin ilköğretim mezuniyet derecesi

İlköğretim okulu mezuniyet dereceniz nedir?	Frekans	%
İyi	68	45,9
Pekiyi	59	39,9
Orta	21	14,2
Toplam	148	100

Öğrencilerin % 45, 9'u mezuniyet derecelerinin iyi; 39, 9'nun pekiyi; %14, 2'nin orta olduğu görülmektedir. Mezuniyet dereceleri iyi ve orta olanları birleştirdiğimizde öğrencilerin % 60'nın başarılı öğrencilerden oluşmadığı göze çarpmaktadır.

Tablo 3. Ailelerin eğitim düzeyi

Anne ve babanızın tahsil durumu nedir?	Baba		Anne	
	F	%	F	%
Okuryazar değil	4	2,7	10	6,7
Okuryazar	3	2,0	3	2,0
İlkokul mezunu	69	46,0	114	46,0
Ortaokul mezunu	21	14,0	14	9,3
Lise mezunu	30	20,0	9	6,0
Yükseköğretim mezunu	23	5,3		
Toplam	150		150	

Ailelerin eğitim seviyesine bakıldığında özellikle annelerin eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğu dikkati çekmektedir. Ankete katılan öğrencilerin %76'sı ilkokul mezunu %2 si okuryazar, % 6,7 si ise annelerinin okuryazar olmadığını ifade etmişlerdir. Babalarda ise annelere göre durum biraz daha iyi olmakla birlikte yine de ankete katılan öğrencilerin babalarının %46 sı ilkokul mezunu, okuryazar % 2, okuryazar olmayan %2,7, yarısının orta öğretim yüksek eğitim imkânlarından yararlanamamış oldukları anlaşılmaktadır. Bu sonuç, velilerin büyük bir çoğunluğunun eğitim

seviyesinin düşük olduğunu göstermektedir. Bu durumda, velilerin çocuklarına akademik konularda yeterince yardım edemeyecekleri savunulabilir. İlköğretim mezuniyet notlarının %60'nın çok iyi olmaması da savımızı destekleyen öğelerden biridir. Yine bu sonuçlar arasında dikkat çeken diğer bir hususta anne ve babaların eğitim seviyeleri arasındaki farkın çok yüksek olmasıdır.

Tablo 4. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etmede etken olan kişiler

İmam Hatip Lisesine gelmenizden en etkili ne olmuştur?	Frekans	%
Kendi isteğim	96	65,3
Ailemin isteği	40	27,2
Öğretmenlerin teşviki	6	4,1
Arkadaşların teşviki	5	3,4
Toplam	147	100

Öğrencilerin %65,3'ü kendi isteği, % 27,2 si ailelerinin isteğiyle İmam Hatip Liselerini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin kendi istekleriyle İmam Hatip Liselerini tercih etmelerinde, lise diplomasıyla imam olarak kısa sürede bir mesleğe sahip olabilmeye imkânı, öğrencilerin önceden edinmiş oldukları dini bilgilerini artırarak dini eğitim almak istemeleri, düşük sosyo-ekonomik toplum tabakalarından gelen çocuklar için İmam Hatip Liselerinde sağlanan imkân ve fırsatlar etkili olmuştur diyebiliriz. Aileler, çocuklarını İmam Hatip Lisesine gönderirken çocuğun dinini öğrenmesi düşüncesiyle hareket etmiş olabilirler. Bunun yanı sıra İmam Hatip Liselerinden mezun olanların çocuklarını yine bu liselerde okuttukları da bilinmektedir. Ekonomik durumu çocuklarını okutabilecek kadar iyi olmayan yoksul aileler, çocuklarını barınma hizmeti veren ve öğrencileri giysi ve kırtasiye bakımından destekleyen İmam Hatip okullarında okutmayı seçmiş olabilirler.

4.1.2. Siyer Dersine İlgiyle İlgili Bulgular

Tablo 5. Öğrencilerin siyer dersine ilgileri

Siyer dersine karşı ilginiz nedir?	Frekans	%
İlgiliyim	82	55,4
Çok ilgiliyim	64	43,2
Az ilgiliyim	2	1,4
Toplam	148	100

Öğrencilerin %54,4'ü siyer dersine karşı ilgili olduklarını, %43,2'si çok ilgili olduklarını belirtmişlerdir. Siyer dersine devam eden öğrencilerin neredeyse tamamının Müslüman olduğu düşünüldüğünde, İslam dininin peygamberinin hayatını konu alan siyer dersine karşı ilginin yetersiz olduğu sonucuna varılabilir. Çünkü Hz. Muhammed Müslümanların gözünde en kıymetli ve en saygın kişidir. Bu denli önemli bir insanın hayatının anlatıldığı bir derse karşı öğrencilerin sadece %43,2'sinin çok ilgili olduklarını ifade etmeleri bizi siyer dersi konularının öğrencilerin ilgisini çekebilecek şekilde hazırlanmadığı veya öğretmenlerin dersi öğrenciler açısından daha ilginç bir şekilde sunmayı başaramadıkları sonucuna götürebilir.

Tablo 6. Siyer dersinin ders saatinin yeterliliği

Siyer dersinin ders saati sizce yeterli mi?	Frekans	%
Hayır	99	67,3
Evet	48	32,7
Toplam	147	100

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu siyer dersi için ayrılan süreyi yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin derse karşı ilgisini değerlendirirken çok ilgiliyim seçeneğiyle birlikte ilgiliyim seçeneğinin de derse karşı ilginin mevcut olduğu noktasında dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır. Ankete katılan imam hatip lisesi öğrencilerinin ilgi çekmeyen, sıkıcı ve kendi beklentilerini karşılayamayan bir dersin süresinin artırılmasını istemeleri başka şekilde kolayca açıklanabilecek bir husus değildir.

Tablo 7. Konuların tam olarak anlaşılma durumu

Siyer dersi konularını tam olarak anlayabiliyor musunuz?	Frekans	%
Evet anlıyorum	107	71,3
Kısmen anlıyorum	34	22,7
Hayır anlamıyorum	9	6,0
Toplam	150	100

Öğrencilerin % 71,3 ü tam anladığını, % 22,7 si kısmen anladığını, % 6 sı ise anlamadığını belirtmiştir. Bu sonuca göre öğrencilerin büyük bir kısmının siyer dersi konularını tam olarak anladıkları görülmektedir. Öğrencilerin siyer dersi konularını anlayabilmelerindeki en önemli faktörler arasında öğrencilerin siyer dersine karşı sahip oldukları olumlu tutum ve Hz. Peygamberin hayatıyla ilgili bazı bilgilere önceden sahip olmaları sayılabilir. Öğrencilerin siyer dersinde anlatılan bilgilere günlük hayatlarında sık sık maruz kalmaları, radyo ve televizyon aracılığıyla yayınlanan çeşitli öğretici programları takip etmeleri, çeşitli vesilelerle cami vb ortamlarda bu konuların konuşulması, tartışılması ve anlatılması da öğrencilerin siyer konularına karşı aşinalık kazanmalarına ve siyer konularını daha iyi ve kolaylıkla anlayabilmelerine yardımcı olduğu söylenebilir.

Tablo 8. Derste kazanılan bilgilerle okul öncesi edinilen bilgilerin uyuşma durumu

Siyer dersinde öğrendiklerinizle, önceden Hz. Muhammed'in hayatı hakkında bildikleriniz arasında bir uyumsuzluk oluyor mu?	Frekans	%
Hayır	125	84,5
Evet	12	8,1
Kısmen	11	7,4
Toplam	142	100

%84,5 gibi büyük bir çoğunluk olmadığını belirtmiş. Evet veya kısmen oluyor diyenler ise önceki bilgilere ilaveten yeni bilgiler öğrendiklerini yazmıştır. Öğrencilerin soruyu

doğru anlamadıklarını söyleyebiliriz. Çatışma olmamasının nedeni olarak çocukların eskisi gibi yaşlı sohbetlerinden peygamberi tanımaları değil okullardan ve televizyonlardan tanımaları olabileceği gibi dersi anlatan öğretmenlerin çocukların önceki bilgilerine benzer şekilde öğretmenlerin anlatmalarından kaynaklanabilir.

4.1.3. Dersin Amaçlarıyla İlgili Bulgular

Tablo 9. Dersin genel amacının kavranma durumu

Hz. Muhammed'i örnek almak demek günümüzde de onun gibi giyinmek değildir.	Frekans	%
Katılıyorum	69	47,3
Kısmen katılıyorum	52	35,6
Katılmıyorum	25	17,1
Toplam	146	100

Katılıyorum % 47,3, kısmen katılıyorum %35,6, katılmıyorum %17,1'dir. Katılmıyorum ve kısmen katılıyorum seçeneklerini birlikte değerlendirdiğimizde ankete katılan öğrencilerin 52,7 sinin dersin amaçlarında belirtilen Hz. Muhammed'in İslâmiyet'i insanlara ulaştırmada izlediği yöntemleri tarihsel bağlamı içerisinde kavrama amacını tam olarak gerçekleştiremediği görülmektedir. Bu durum öğrencilerin peygamberin hayatıyla ilgili, okul dışında öğrendikleri bilgilerin etkisinin hala devam ettiğini ve öğrencilerin peygamberi anlarken toplumda var olan peygamber anlayışıyla olaya yaklaştıklarını, okulda öğretilenlerin öğrenci üzerinde fazla bir tesir yapmadığını, okul dışında öğrenilenlerin öğrenciler üzerinde daha çok tesir yaptığını ve bu etkinin kolaylıkla değiştirilemeyeceğini ortaya koyduğunu söyleyebiliriz. Bazı okullarda bu derse giren öğretmenlerin siyer öğretiminin amaçlarından biri olan 'Hz. Muhammed'in İslamiyet'i insanlara ulaştırmada tarihsel bağlamı içerisinde kavrama' anlayışı yerine öğrencilere Hz. Muhammedi kuru bir taklit etme anlayışıyla bir siyer öğretimi sunmalarından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Tablo 10. Kitabın vermek istediği amacın kavranma durumu

Hz. Muhammed akli kullanmaktan daha çok mucizelerle İslam'ı yaymıştır.	Frekans	%
Katılmıyorum	84	57,5
Kısmen katılıyorum	37	25,3
Katılıyorum	25	17,1
Toplam	146	100

Öğrencilerin %57,5'i katılmıyorum, % 25,3 'ü kısmen katılıyorum, % 17,1'i katılıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir. Kısmen ve katılıyorum seçenekleri birleştirildiğinde % 42,4'nün siyer programı ve kitabın vermek istediği peygamber modelini yanlış anladıkları ortaya çıkmıştır. Mevcut program ve ders kitabına baktığımızda neredeyse peygamberin mucizevî yönüne ait bir bilgi yokken böyle bir anlayışın oluşmasının nedenlerini başka etkenlerde aramamız gerekmektedir. Başka nedenler olarak şunları söyleyebiliriz. Vaazlarda, sohbetlerde Hz. Muhammed'in başarıları anlatılırken daha çok mucizevî olaylarla başarı yakalandığını anlatan örneklerin verildiğini ve bu noktanın üzerinde hatiplerin insanları daha çok etkilemek için bu şekilde sunum yaptıklarını çoğumuz bilmektedir. Bu kültür içinde yetişen insanların bu anlayıştan etkilenmemeleri kaçınılmazdır. Diğer noktadan bakarsak yarısının toplumdaki genel anlayışın dışına çıktığını da söyleyebiliriz. Dersi sunan öğretmenlerin de, Hz. Muhammed'in mücadelesini başarılarını anlatırken peygamberin hayatındaki mucizelere vurgu yaparak anlattıkları düşünülebilir.

4.1.4. Siyer Dersi Programıyla İlgili Bulgular

Tablo 11. Programda olmadığı halde programda 1. öncelikli olması istenen konular

Siyer dersi programında mevcut olmadığı halde sizin programda 1.öncelikli istediğiniz konu nedir	Frekans	%
H.z. Muhammed'in Evlilik ve Aile Hayatı	49	34,5
H.z. Muhammed ve Bilim	37	26,1
H.z. Muhammed'in Şekli ve Şemali	29	20,4
H.z. Muhammed'in gençler ve çocuklarla iletişimi	27	19,0
Toplam	142	100

Öğrencilerin %34,5'i H.z. Muhammed'in evlilik ve aile hayatının siyer dersi programına dâhil edilmesini istediklerini belirtmişlerdir. H.z. Muhammed'in evlilik hayatının gençlerin ilgisini çekmesinin nedenleri arasında yazılı ve görsel medyada sık sık tartışmalara konu olan ve üzerinde farklı görüşler ifade edilen İslam dinine göre çok eşli evlilik konusunun merak ve ilgi uyandırması, yine peygamberin aile hayatının gençler için model teşkil edebilecek bir rehber olarak algılanması veya gençlerin aile ve evlilik konularına karşı belirgin ölçüde artan ilgilerinin siyer ve H.z. Muhammed'in hayatı bağlamında peygamberin aile hayatına yönelmesi sayılabilir.

Öğrencilerin %26,1'i H.z. Muhammed ve bilim konusunu işaretlemişlerdir. Bu konuyu istemelerinin gerekçesi İslam dünyasının şuan bilimde geri olması ve peygamberin bu konudaki çalışmalarını merak etmeleri olabilir. Öte yandan, bu sonucu, siyer ders kitaplarında hazreti Muhammed ve bilim konusunun yer almasını isteyen öğrencilerin İslam'ın bilime bakışını ve din ve bilim arasındaki ilişkiyi anlama arzusunun bir ifadesi olarak değerlendirmek de yanlış olmayacaktır.

Öğrencilerin %20,4'ü H.z. Muhammed'in Şekli ve Şemal konusunu programda görmek istediklerini belirtmişlerdir. Mükemmel bir insan olarak tasvir edilen H.z. Muhammed'in üstün manevi niteliklerinin yanı sıra fiziksel özellikleri de gençlerin ilgi ve merakını uyandırmaktadır. Bu merakı cevap verebilecek H.z. Muhammed'e ait resim ve heykel görsel ve biçimsel canlandırmaların çeşitli nedenlerle olmayışı bu merakı

daha da artırmaktadır. Her ne kadar Hz. Muhammed'e ait görsel ve biçimsel canlandırmalar bu konu siyer öğretiminde yer alsa bile ders kitabı ya da siyer dersinde kullanılan diğer materyal içerisinde verilemeyecek olsa da Hz. Muhammed'in fiziksel özellikleri hakkında yapılacak tasvirler ve açıklamalar öğrencilerin merakını bir ölçüde azaltarak onların zihninde vücut bulan peygamber imgesini tamamlayabilir.

Tablo 12. Cinsiyete göre, Siyer dersi programında mevcut olmadığı halde programda öncelikli istenilen konular

Denekler	Hz. Muhammed ve bilim		Hz. Muhammed'in Evlilik ve Aile Hayatı		Gençler ve Çocuklarla İletişimi		Hz. Muhammed'in şekli ve şemali		Toplam
	F	%	F	%	F	%	F	%	
Erkek	27	28,4	36	37,9	19	20,	13	13,7	95
Kız	10	21,3	13	27,7	8	17,	16	34,0	47
Toplam	37	26,1	49	34,5	27	19,	29	19,	142

Asym sig: ,044Asym sig< 0.05

Programda mevcut olmadığı halde programda olmasını istedikleri konularda erkekler daha çok Hz. Muhammed ve evlilik hayatı, Hz. Muhammed ve bilim; kızlar ise Hz. Muhammed'in şekli şemali konusunu tercih etmişlerdir.

Tablo 13. Programda olmadığı halde programda 2. öncelikli olması istenen konular

Siyer dersi programında mevcut olmadığı halde sizin programda 2. öncelikli istediğiniz konu nedir	Frekans	%
Hz. Muhammed'in gençler ve çocuklarla iletişimi	62	43,7
Hz. Muhammed'in Evlilik ve Aile Hayatı	32	22,5
Hz. Muhammed ve bilim	30	21,1
Hz. Muhammed'in Şekli ve Şemali	18	12,7
Toplam	142	100

Ankete katılan öğrencilerin %43,7'si, siyer dersi programında peygamberimizin gençlerle ve çocuklarla iletişimi konusunun yer almasını istediklerini belirtmişlerdir. Kuşkusuz bu isteğin sebeplerini, bu öğrencilerin, peygamberin hayatını, içinde buldukları gelişimsel dönemin doğal bir sonucu olarak aileleriyle ve öğretmenleriyle yaşadıkları iletişim sorunlarına ve büyükleri tarafından anlaşılabilmeyle duydukları ihtiyaca bir çözüm veya alternatif olarak görmelerinde arayabiliriz.

Tablo 14. Programda olmadığı halde programda 3. öncelikli olması istenen konular

Siyer dersi programında mevcut olmadığı halde sizin programda 3. öncelikli istediğiniz konu nedir	Frekans	%
Hız. Muhammed'in gençler ve çocuklarla iletişimi	37	27,8
Hız. Muhammed ve Bilim	33	24,8
Hız. Muhammed'in Evlilik ve Aile Hayatı	32	24,1
Hız. Muhammed'in Şekli ve Şemali	31	23,3
Toplam	133	100

Bu soruya da %27,8'i gençlerle iletişimi, %24,8'i Hız. Muhammed ve bilim % 24'1'i Hız. Muhammed'in evlilik ve aile hayatı % 23,3'ü Hız. Muhammed'in şekli ve şemalini tercih etmişlerdir. Siyer dersi programında olmadığı halde olmasını istedikleri konuları sıralamada birinci, ikinci, üçüncü öncelikli sıralamaya baktığımızda üçünün ortalamasını aldığımızda birinci sırada Hız. Muhammed'in gençler ve çocuklarla iletişimi, ikinci sırada Hız. Muhammed'in evlilik ve aile hayatı, üçüncü sırada Hız. Muhammed ve bilim, dördüncü sırada Hız. Muhammed'in şekli şemalini tercih etmişlerdir. Oranlar aşağı yukarı aynıdır. Konulara benzer ilgi olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 15. Mevcut programda üzerinde en çok durulması istenen konu

Mevcut siyer dersi programında en çok üzerinde durulmasını istediğiniz konu hangisidir?	Frekans	%
Hız. Muhammed'in kişiliği	83	56,8
Hız. Muhammed'in çağrısı ve Mekke dönemi	35	24,0
Hız. Muhammed'in çocukluğu ve gençliği	19	13,0
Hız. Muhammed'in diğer toplumlarla ilişkisi	6	4,1
Hız. Muhammed'in katıldığı savaşlar	3	2,1
Toplam	146	100

Bu soruya %56,8'i Hız. Muhammed'in kişiliği cevabını vermiştir. Bu ilginin nedeni olarak diğer konuları kendi hayatlarında uygulayamamaları ve taklit edememeleri olabilir. Hız. Muhammed'in örnek kişiliği insani ve ahlaki bakımlardan sahip olduğu üstün vasıflar gelişim içerisinde bulunan ve yetişkinliğe adım atmaya hazırlanan gençlerin ilgisini çekmektedir. Onlar kendi hayatları için ve kendi kişilikleri için istedikleri ve arzu ettikleri üstün nitelikleri ve faziletleri Hız. Muhammed'in hayatında ve şahsiyetinde görerek tanıma ve anlama çabası içerisinde girmektedirler. Hız. Muhammed İslam dinine inanan her insan için güzel bir örnek ve seçkin bir modeldir.

Öğrencilerin %24'ü ise Mekke dönemi konusu üzerinde durulmasını istediklerini belirtmişlerdir. Mekke döneminde Müslümanlar büyük sıkıntılar çekmiş, her yönden kendilerinden daha güçlü olan müşriklerin zulümlerine maruz kalmışlardır. Bütün bu baskı ve zulümlere rağmen yolundan dönmeyen, pes etmeyen peygamber ve arkadaşlarının çilesi, mücadelesi ve sonunda dimdik ayakta kalabilmeleri öğrencileri etkilemiş ve onlar üzerinde hayranlık, saygı gibi duygular oluşturarak onları yedinci asırda Mekke'de yaşanan olayların içerisinde çekmiştir demek çokta yanlış olmayacaktır.

Öğrencilerin %13'ü Hız. Muhammed'in çocukluğu ve gençliği konusuna ağırlık vermesini istediklerini belirtmişlerdir. Hız. Muhammed gibi tarihe mal olmuş büyük bir insanın, bir peygamberin çocukluğunun ve gençliğinin 14-15 yaşlarındaki öğrencilerin ilgisini çekmesi normaldir. Büyük bir şahsiyetin kendileri ile aynı yaşlarda iken

yaptıkları, düşündükleri ve söyledikleri gençler için ilgi çekici ve merak uyandırıcı olabilir.

4.1.5. Kitapla İlgili Bulgular

Tablo 16. Siyer ders kitabında kullanılan dilin anlaşılabilirlik durumu

Siyer ders kitabında kullanılan dille ilgili görüşünüz nedir?	Frekans	%
Anlaşılır bir dil kullanılmıştır.	107	72,3
Kısmen anlaşılır bir dil kullanılmıştır.	35	23,6
Ağır bir dil kullanılmıştır.	6	4,1
Toplam	148	100

%72,3'ü anlaşılır bir dil kullanılmış, % 23'6'sı kısmen anlaşılır bir dil kullanılmış, % 4,1'i ağır bir dil kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu veriler ışığında, kitabın okunmasında ve anlaşılmasında genel olarak bir güçlükle karşılaşmadığı; Bu yönüyle kitabın öğrencilerin seviyelerine uygun, kullanılan dilin yapısal ve anlamsal özellikleri bakımından yeterli bir ders kitabı olduğu sonucu çıkarılabilir. Çoğunluk kitabın dilinin anlaşıldığı fikrini belirtmişler. Bu sonuç kitap için olumlu bir durumdur.

Tablo 17. Kitapta kullanılan harita ve resimlerin konuları anlamaya katkısı

Siyer ders kitabında bulunan resim ve haritaların konuları anlamaya ne kadar katkısı oluyor?	Frekans	%
Katkısı oluyor.	67	45,0
Kısmen oluyor	63	42,3
Katkısı olmuyor	19	12,7
Toplam	149	100

Öğrencilerin % 45,0 katkısı oluyor, % 42,3 kısmen oluyor, 12,7 katkısı olmuyor seçeneklerini işaretlemişlerdir. Öğrencilerin yarısına yakını kitaptaki resim ve haritaların dersi anlamalarına katkısı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu resim ve haritaların dersi anlamalarına katkısı olmadığını ifade eden az sayıda öğrencinin ortaya koyduğu olumsuz değerlendirme siyer öğretiminde halen kullanılmakta olan klasik yöntemlerin

resim ve harita gibi malzemeyi kısmen göz ardı etmesinde arayabiliriz. Anlatıma ve ezbere dayalı öğretim öğrencinin kitapta yer alan resim ve haritalardan yeterince yararlanamaması sonucunu doğurmaktadır. Resim ve haritalardan fayda görmediklerini ifade eden öğrencilerin gerek sayı gerek oran olarak az olması siyer öğretiminde geleneksel yöntemlerin yanı sıra çağdaş öğreti metotlarının da artan bir yoğunlukla kullanılmaya başlandığını göstermesi bakımından önemlidir.

Tablo 18. Cinsiyete göre siyer ders kitabında bulunan resim ve haritaların konuların anlaşılmasına katkısı

Denekler	Katkısı		Kısmen oluyor		Katkısı oluyor		Toplam
	F	%	F	%	F	%	
Erkek	5	5,	40	41,2	52	53,6	97
Kız	14	26	23	44,2	15	28,8	52
Toplam	19	12,7	63	42,3	67	45,0	149

Asym sig: ,000Asym sig< 0.05

Kızlar kitapta bulunan resim ve haritaların konuları anlamaya katkısının çok fazla olduğunu düşünmemekteler.

Tablo 19. Kitabın içeriğinin Hz. Muhammed'in hayatı hakkındaki tartışmaları çözümlemedeki yeterlilik durumu

Kitabın içeriği Hz. Muhammed'in hayatı hakkında yapılan tartışmaları çözümlemenizde yeterli mi?	Frekans	%
Kısmen yeterli	59	40,1
Yetersiz	57	38,8
Yeterli	31	21,1
Toplam	147	100

Öğrencilerin % 21,1'i yeterli, % 38,8'i yetersiz, %40,1'i kısmen yeterli seçeneğini işaretlemişlerdir. Yetersiz ve kısmen yeterli diyenleri seçeneklerini birlikte değerlendirdiğimizde kitabın içeriğinin yetersiz olduğunu düşünenlerin oranı %79 olmaktadır. Kitabın içeriğini incelediğimizde peygamberin hayatındaki bazı olayların

ve bazı dönemlerin yüzeysel bilgilerle aktarıldığı önemli kabul edilebilecek ayrıntıların atlandığı veya çok az anlatıldığı görülmektedir. Sık sık tartışma konusu olan İslam'da savaş veya cihat konusunda kitabın bir altyapı oluşturmadan direkt savaş konularına girdiği görülmektedir. Buna ilaveten Hz. Muhammed'in çok eşliliği ve nedenleriyle ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. Konu sadece Hz. Hatice ile sınırlı tutulmuştur. Sürekli gündemde olan bu benzeri konuları yer vermeyen kitabın şüphesiz yetersiz kalması muhtemeldir. Bundan sonra hazırlanacak ders kitaplarında güncel tartışmaları da içine alan konuların ilave edilmesiyle öğrencilerin kitabın içeriğine yönelik beklentilerinin daha iyi karşılanabileceği söylenebilir. Benzer şekilde öğretmenlerle yapılan görüşmelerde de aynı görüşlerin ifade edilmiş olması siyer kitabının içerik bakımından yeniden gözden geçirilmesine duyulan ihtiyacın bir göstergesidir.

Tablo 20. Cinsiyete göre kitabın içeriğinin Hz. Muhammed'in hayatı hakkında yapılan tartışmaları çözümlemede yeterliliği

Denekler	Yetersiz		Kısmen yeterli		Yeterli		Toplam
	F	%	F	%	F	%	
Erkek	27	28,4	44	46,3	24	25,3	95
Kız	30	57,7	15	28,8	7	13,5	52
Toplam	57	38,8	59	40,1	31	21,1	147

Asymsig: ,002 Asym sig< 0.05

Kızlar kitabın içeriğinin daha çok yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 21. Ders kitabında Hz. Muhammed'in en çok vurgulanan yönü

Ders kitabında Hz. Muhammed'in hangi yönüne en çok vurgu yapılmaktadır	Frekans	%
Ahlaki yönden bir peygamber	85	58,2
Hoşgörülü bir peygamber	31	21,2
Mücadeleci bir peygamber	22	15,1
Taklit edilemeyecek bir peygamber	6	4,1
Savaşçı bir peygamber	2	1,4
Toplam	146	100

Öğrencilerin % 58,2'si ahlaki yönden bir peygamber, %21,2'si hoşgörülü bir peygamber, %15,1'i mücadeleci bir peygamber modeli seçeneğini tercih etmişlerdir. Öğrenciler kitapta en çok Hz. Muhammed'in ahlaki yönünün vurgulandığını belirtmişlerdir. Kitapta yer alan beş üiteden birinin bu konuya ayrılmış olması öğrencilerin bu tercihi anlaşılabilir kılmaktadır.

Hz. Peygamberin hoşgörüsüne kitapta çok değinilmemesine rağmen öğrencilerin ikinci sırada Hz. Muhammed'in hoşgörü yönüne vurgu yapıldığını belirtmeleri pek fazla gerçekçi görülmemektedir. Bu konu hakkında kitaptan verilebilecek az sayıdaki örneklerden biri olarak Hz. Muhammed'in Bedir savaşında esirlere iyi davranması, Mekke'nin fethinden sonra Mekkelileri cezalandırmaması gösterilebilir. Bu bağlamda öğrencilerin bu değerlendirmesi kitabın peygamberin hoşgörü yönüne yaptığı vurguyu ifade etmekten ziyade sahip oldukları peygamber tasavvurunun bir yansıması olarak görülebilir.

Hz. Peygamberin hayatı sıkıntı ve mücadelelerle doludur. Ancak Hz. Peygamber karşılaştığı güçlüklerle hiçbir zaman teslim olmamış sıkıntılar karşısında mücadele etmeyi hiçbir zaman bırakmamıştır. Kitabın Hz. Muhammed'in hayatını anlatması öğrencilerin onun mücadeleci yönünü keşfedebilmeleri için kâfidir. Özellikle Mekke dönemi ve Medine dönemi bu konuya ilişkin örneklerle doludur.

Tablo 22. Cinsiyet değişkenine göre ders kitabında Hz. Muhammed'in hangi yönüne en çok vurgu yapıldığı

Den.	Savaşçı		Taklit edilemeyen		Hoşgörülü		Ahlaki yönden örnek bir peygamber		Mücadeleci		Toplam
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	
Erkek	2	%2	3	%3,1	23	%24	60	%62,5	8	%8,3	96
Kız			3	%6,0	8	%16	25	%50,0	14	%28,0	50
Top.	2	1,4	6	4,1	31	21,2	85	58,2	22	15,1	146

Asym sig: ,017 Asym sig< 0.05

Ders kitabında Hz. Muhammed'in hangi yönüne en çok vurgu yapılmakta sorusuna kızlar daha çok mücadelecî yönünün vurgulandığını; erkekler ise hoşgörü ve ahlaki yönünün vurgulandığını belirtmişlerdir.

4.1.6. Kaynaklar ve Araç Gereçle İlgili Bulgular

Tablo 23. Öğrencilerin dersle ilgili kaynaklara ulaşma düşünceleri

Siyer dersi ile ilgili kaynaklara nasıl ulaşıyorsunuz?	Frekans	%
Okul kitaplığından faydalanıyoruz	61	41,8
İnternette	28	19,2
Evimizdeki kitaplardan	28	19,2
Ders kitabı dışında kaynak kullanmıyorum	25	17,1
Halk kütüphanesinden	4	2,7
Toplam	146	100

%41,8'i okul kitaplığını işaretlemişlerdir. Buna göre öğrencilerin yararlandığı en önemli kaynak okul kitaplıklarıdır. Okul kitaplıklarının geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi öğrencilerin daha geniş ve güvenilir kaynaklara erişebilmelerine ve derslere hazırlanırken bu kaynaklardan yararlanabilmelerine imkân sağlayacaktır.

Öğrencilerin %19,2 i kaynaklara ulaşmada internette faydalandıklarını belirtmişlerdir. Çoğunlukla klasik yöntem ve araçların kullanılmakta olduğu okullarımızda öğrencilerin %19,2'nin interneti derslerine yardımcı olabilecek bir kaynak olarak görmesi bilgisayar ve internetin eğitim öğretim uygulamalarında giderek daha yoğun bir biçimde kullanılmaya başlandığını göstermektedir. Öğretmenlerde bu gelişmeyi dikkate alarak bazen derslerde siyerle ilgili sitelere öğrencilerle birlikte girip internetin bu alana olumlu katkı yapması teşvik edilebilir.

%19,2'si evdeki kitaplardan faydalandığını belirtmiştir. Ailelerin eğitim seviyelerinin düşük olmasına rağmen öğrencilerin derslerinde yardımcı olarak evlerinde bulunan kitaplardan yararlandıklarını ifade etmeleri çelişkili durum yaratmaktadır. Ancak peygamberlerine olan sevgileri nedeniyle peygamberin hayatını konu alan kitaplara özellikle ilgi gösterdikleri ve evlerinde bu tür kitapları bulduklarını düşünülebilir.

%17'si kaynak kullanmadığını söylemişlerdir. Bu öğrencilerin siyer dersindeki verimliliğinin ve başarısının ders kitabına yardımcı kaynaklar kullanılarak artırılacağı düşüncesinden hareketle öğrencilerin diğer kaynaklardan yararlanmaları konusunda teşvik edilmeleri faydalı olabilir.

Tablo 24. Cinsiyet değişkenine göre Siyer dersi ile ilgili kaynaklara ulaşma durumu

Den.	Halkkütüp		Okul Kikıtaplığı		İnternette		Evimizdeki kitaplardan		Ders kitabı dışında kaynak kullanmam		Toplam
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	
Erkek	2	2,1	40	42,6	20	21,3	11	11,7	21	22,3	94
Kız	2	3,8	21	40,4	8	15,4	17	15,4	4	7,7	52
Top.	4	2,7	61	41,8	28	19,2	28	19,2	25	17,1	146

Asym sig: ,12 Asym sig< 0.05

Erkek öğrencilerin kızlara göre internetten daha çok faydalandıkları görülmektedir.

Tablo 25. Öğrencilerin ders kitabı dışında faydalandıkları eserler

Siyer derslerinde ders kitabı dışında sizin en çok faydalandığınız eser hangisidir?	Frekans	%
Hz. Muhammed ve Hayatı (Osman Keskiöğlü)	63	53,4
Hz. Muhammed'in Hayatı (Martin Lings)	25	21,2
Hz. Muhammed Ve Evrensel Mesajı	16	13,6
İslam Peygamberi (Muhammed Hamidullah)	13	11,0
Toplam	117	100

Öğrencilere tercih olarak bu kitapları sunmamızın gerekçesini şöyle izah edebiliriz. Osman Keskiöğlü'nun kitabı okul kütüphaneleri ve her yerde kolaylıkla bulunması, Martin Lingsin kitabı ise sonradan Müslüman olan bir isim olması, İbrahim Sarıçam'ın kitabı ise diğer kitaplardan en önemli farkı diğerlerine nazaran daha çok fazla harita ve resmin yer alması, Muhammed Hamidullah'ın kitabı ise İslam dünyasınca bilinen bir kaynak olması hasebiyle seçtik. Öğrencilerin bu yazarları tercih etmelerinin nedenleri

olarak; bu kitapların okul kütüphanelerinde ve piyasada kolayca bulunabilmesi veya seçeneklerde bu kitapların belirtilmiş olması nedeniyle tercih ettiklerini söyleyebiliriz.

Tablo 26. Cinsiyete göre Siyer derslerinde ders kitabı dışında en çok faydalanılan eserler

Denekler	Hz.Muhammed ve Hayatı		İslam Peygamberi		Hz. Muahmmedin Hayatı		HzMuhammed Ve Evrensel Mesajı		Toplam
	F	%	F	%	F	%	F	%	
Erkek	51	60,7	5	6,0	16	19,0	12	14,3	84
Kadın	12	35,3	8	23,5	9	26,5	4	11,8	33
Toplam	63	53,4	13	11,0	25	21,2	16	13,6	117

Asym sig: , 012 Asym sig< 0.05

Ders kitabı dışında faydalanılan eserlerde erkeklerin daha çok Hz. Muhammed'in hayatı isimli kitabı tercih ettikleri kızların ise farklı kitaplardan faydalandıkları görülmektedir.

Tablo 27. Siyer dersinde araç gereç kullanımı

Siyer derslerinde en çok kullandığınız araç gereç hangisidir?	Frekans	%
Hiçbirisi	93	62,0
Harita	48	32,0
Bilgisayar	8	5,3
Televizyon	1	,7
Toplam	150	100

Öğrencilerin % 62'si derslerde ders kitabı dışında herhangi bir araç gereç kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin ders kitabı dışında araçların kullanımı konusunu önemsememeleri veya bu araçları siyer dersi konularını işlerken nasıl kullanabileceklerini tam olarak bilmemeleri veya bu araçları bulmada ya da sınıf içinde kullanmada güçlüklerle karşılaşmaları siyer dersinde ders kitabı dışında fazla

araç gereç kullanılmamasının gerekçesi olabilir. Öğretmen görüşmesinde öğretmenlerin tamamının öğretim yöntemleri konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmeleri öğretmenlerin bu alanda yetersiz olduklarını göstermektedir. Gerekçesi her ne olursa olsun öğrenme ortamlarının çeşitli öğretim araçlarıyla zenginleştirilememesi öğrenmenin niteliğini ve öğrenme sürecini olumsuz yönde etkileyecektir.

4.1.7. Ders İşleme Yöntemiyle İlgili Bulgular

Tablo 28. Siyer dersinde 1.öncelikli kullanılan yöntemler

Siyer derslerinde daha çok nasıl ders işliyorsunuz? 1. öncelikli olarak işaretleyiniz?	Frekans	%
Öğretmenin anlatımı	129	86,6
Soru cevap yöntemi	7	4,7
Hikayelere dayalı öğretim	7	4,7
Öğretmen not tutturuyor	4	2,7
Örnek olay yöntemi	1	,7
Tartışma yöntemi	1	,7
Toplam	149	100

Ankete katılanların % 86,6'sı derslerin öğretmenin anlatımıyla işlendiğini belirtmişlerdir. Bu sonuç bize öğretim araçlarında olduğu gibi öğretim yöntemlerinde de yeni gelişmelerin takip edilmediğini veya kullanılmadığını göstermektedir. Oysa yapılan araştırmalar 'Öğrencilerin okuduklarının % 10'nu, işittiklerinin % 20'sini, gördüklerinin % 30'nu, hem görüp hem işittiklerinin % 50'sini söylediklerinin % 70'ni yapıp söyledikleri bir şeyin % 90'nı' hatırladıklarını göstermiştir.

Tablo 29. Siyer dersinde 2.öncelikli kullanılan yöntemler

Siyer derslerinde daha çok nasıl ders işliyorsunuz? 2. öncelikli olarak işaretleyiniz?	Frekans	%
Soru cevap yöntemi	32	22,1
Öğretmen not tutturuyor	27	18,6
Örnek olay yöntemi	24	16,6
Öğrenciler anlatıyor	20	13,3
Hikâyelere dayalı öğretim	18	12,4
Öğretmenin anlatımı	12	8,3
Tartışma yöntemi	8	5,5
Drama yöntemi	4	2,8
Toplam	145	100

Siyer dersinde öğretimin birinci öncelikli olarak %86,6 oranında öğretmenin anlatımıyla yapıldığı bir önceki tabloda görülmüştü İkinci öncelikli de ise öğretim yönteminin çeşitlendiğini görmekteyiz. Öğrencilerin %22,1'i soru cevap yöntemi , % 16,6'sı örnek olay yöntemi, % 18,6'sı öğretmenin not tutturması, % 13,3'ü öğrencilerin anlatımı, % 12,4'ü hikâyelere dayalı öğretim seçeneğini işaretlemişlerdir. Bir önceki tabloda her ne kadar öğretimin ağırlıklı olarak öğretmen merkezli olduğu görülse de bu tablo sonuçlarında öğretim yöntemlerinin çeşitlendiğini görmekteyiz. Öğretim yöntemlerinin çeşitlenmesiyle ders daha zevkli hale gelebileceği gibi öğretmenin aşırı yorulması azalacak ve öğrencilerin aktif hale gelmesiyle öğrencileri bilgileri içselleştireceklerdir.

Tablo 30. Cinsiyete göre siyer dersleri 2. öncelikli olarak nasıl işleniyor

Denek	Öğretmen anlatımı		Öğretmen not tutturuyor		Öğrenci anlatıyor		Drama Yöntemi		Soru cevap yöntemi		Örnek olay yöntemi		Tartışma yöntemi		Hikayeye dayalı öğretim	
	F	%	F	F	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Erkek	8	8,5	19	20,2	16	17,0	4	4,3	22	23,4	13	13,8	7	7,4	5	7,4
Kız	4	7,8	8	15,7	4	7,8			10	19,6	11	21,6	1	2,0	13	25,5
Toplam	12	8,3	27	18,6	20	13,3	4	2,8	32	22,1	24	16,6	8	5,5	18	12,4

Asym sig: ,009 Asym sig <0.05

Kız öğrencilerin 2. öncelikli olarak siyer dersinin işlenmesi hususunda erkeklere göre farklı yöntemleri tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 31. Siyer dersinde 3. öncelikli kullanılan yöntemler

Siyer derslerinde daha çok nasıl ders işliyorsunuz? 3. öncelikli olarak işaretleyiniz?	Frekans	%
Soru cevap yöntemi	40	28,6
Hikâyelere dayalı öğretim	38	27,1
Öğrenciler anlatıyor	21	15,0
Örnek olay yöntemi	19	13,6
Öğretmen not tutturuyor	10	7,1
Tartışma yöntemi	7	5,0
Öğretmenin anlatımı	4	2,9
Tarihi alan ve müzeleri kullanma yöntemi	1	,7
Toplam	140	100

Üçüncü sırada da birincinin aksine tek tip öğretim yerine öğretim yöntemlerinin çeşitlendiğini görmekteyiz. Üçüncü sırada çoğunlukla soru cevap yöntemi, hikayelere dayalı öğretim, öğrencilerin anlatımı, örnek olay yöntemi, olduğunu görmekteyiz Bu dersi verecek öğretmenlerin özellikle öğrenci merkezli öğretim yöntemleriyle ilgili hizmet içi eğitime tabi tutulmaları gerektiğini ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne diğer derslerde olduğu gibi farklı yöntemlerin uygulanmasında yardımcı olacak ders

araç gereçlerinin hazırlanmasına gerek olduğunu söyleyebiliriz. Farklı yöntemlerin kullanılmamasının sebebi öğretmenlerin yeni yöntemleri bilmemesi veya bu yöntemleri uygulamada gereksinim duyulan araç gerecin olmaması olabilir.

Tablo 32. Öğrencilerin siyer dersinin işlenmesi hususunda 1. öncelikli istedikleri yöntemler

Siyer dersinin daha çok nasıl işlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? 1. öncelikli işaretleyiniz.	Frekans	%
Öğretmenin anlatımı	97	65,5
Öğretmenin not tutturması	10	6,8
Hikâyelere dayalı öğretim	9	6,1
Tarihi alan ve müzeleri kullanma yöntemi	8	5,4
Öğrencilerin anlatımı	6	4,1
Tartışma yöntemi	6	4,1
Soru cevap yöntemi	5	3,4
Örnek olay yöntemi	5	3,4
Drama yöntemi	2	1,4
Toplam	148	100

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu öğretmen merkezli bir öğretim anlayışını benimsediklerini gösteren yöntemleri tercih etmişlerdir. Böyle bir tercihin nedeni olarak öğrencilerin yeni öğretim yöntemlerini çok iyi tanımamaları veya klasik yöntemlerin öğrenciler açısından daha az yorucu ve onları daha az çaba sarf etmeye teşvik eden yapısının öğrenciler üzerinde kolaylıkla değiştirilemeyecek alışkanlıkları ortaya çıkarmış olması gösterilebilir.

Tablo 33. Öğrencilerin siyer dersinin işlenmesi hususunda 2. öncelikli istedikleri yöntemler

Siyer dersinin daha çok nasıl işlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? 2. öncelikli işaretleyiniz.	Frekans	%
Öğretmenin not tutturması	36	24,8
Soru cevap yöntemi	27	18,6
Örnek olay yöntemi	20	13,8
Öğrencilerin anlatması	15	10,3
Hikâyelere dayalı öğretim	15	10,3
Tartışma yöntemi	11	7,6
Öğretmenin anlatması	10	6,9
Drama yöntemi	8	5,5
Tarihi alan ve müzeleri kullanma yöntemi	3	2,1
Toplam	145	100

İkinci sırada istedikleri öğretim yöntemlerinin çeşitlendiğini görmekteyiz. % 24,8 öğretmenin not tutturması, % 18,6 soru cevap yöntemi, % 13,8 örnek olay yöntemi, %10,3 Öğrencilerin anlatımını istedikleri görülmektedir. Öğrencilerin birinci sırada öğretmenin not tutturmasını istemesi öğrencilerin not kaygısını ön planda tuttuğunu ve kendilerinin çaba sarf etmeden bilgiye ulaşmak istedikleri biçiminde yorumlayabiliriz.

Tablo 34. Öğrencilerin siyer dersinin işlenmesi hususunda 3. öncelikli istedikleri yöntemler

Siyer dersinin daha çok nasıl işlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? 3. öncelikli işaretleyiniz.	Frekans	%
Hikâyelere dayalı öğretim	29	20,4
Soru cevap yöntemi	28	19,7
Örnek olay yöntemi	21	14,8
Tartışma yöntemi	20	14,1
Tarihi alan ve müzeleri kullanma yöntemi	14	9,9
Öğretmenin anlatımı	12	8,5
Öğrenciler anlatıyor	7	4,9
Öğretmen not tutturuyor	6	4,2
Drama yöntemi	5	3,5
Toplam	142	100

Üçüncü sırada da birincinin aksine tek tip öğretim yerine öğretim yöntemlerinin çeşitlendiğini görmekteyiz. Üçüncü tercihte sıralama şu şekilde olmuştur. Hikâyelere dayalı öğretim, soru cevap yöntemi, örnek olay yöntemi, tartışma yönteminin olduğunu görmekteyiz. Bu dersi verecek öğretmenlerin özellikle öğrenci merkezli öğretim yöntemleriyle ilgili hizmet içi eğitime tabi tutulmaları gerektiğini ve Din öğretimi genel müdürlüğünce diğer derslerde olduğu gibi farklı yöntemlerin uygulanmasında yardımcı olacak ders araç gereçlerinin hazırlanmasına gereksinim duyulduğunu söyleyebiliriz. Yeni yöntemlerin uygulanmaması öğretmenlerin yeni yöntemleri bilmemesi veya bu yöntemleri uygulamada ihtiyaç duyulan araç gerecin olmamasına bağlı olabilir

4.1.8. Ölçme ve Değerlendirme İle ilgili Bulgular

Tablo 35. Sınavların yapılış şekilleri

Siyer dersi sınavları daha çok hangi şekilde yapılıyor?	Frekans	%
Kısa cevaplı sorularla	70	49,3
Uzun cevaplı sorularla	64	45,1
Çoktan seçmeli test	4	2,8
Boşluk doldurmalı sorularla	3	2,1
Doğru yanlış seçenekli sorularla	1	,7
Toplam	142	100

Geleneksel araç ve yöntemler kullanılarak gerçekleştirilen siyer öğretiminin ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde de geleneksel tekniklerin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 36. Öğrencilerin istedikleri sınav türleri

Siyer dersi sınavlarınızın en çok soru türü ile yapılmasını isterdiniz?	Frekans	%
Kısa cevaplı sorularla	53	45,1
Çoktan seçmeli test	34	23,6
Doğru yanlış seçenekli sorularla	25	17,4
Boşluk doldurmalı sorularla	20	13,9
Uzun cevaplı sorularla	12	8,3
Toplam	144	100

Öğrencilerin de aynen öğretim yöntemlerinde olduğu ölçme ve değerlendirmede de en kolay yoldan not alma isteğinde olduklarını söyleyebiliriz. Ölçme değerlendirmeyle eksikliklerini görme, edindikleri bilgileri ölçmeden ziyade kolayca not alma eğiliminde olduklarını söyleyebiliriz.

4.1.9. Aktüalite İle İlgili Bulgular

Tablo 37. Çağrı filmini izleme durumu

Hz. Muhammed'in hayatını anlatan Çağrı isimli filmi izlediniz mi?	Frekans	%
İzledim.	113	75,3
İzlemedim.	37	24,7
Toplam	150	100

% 75,3 ü izlediğini belirtmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin Hz. Muhammed'in hayatına ilgilerini günlük hayatlarında da sürdürdükleri sonucuna ulaşabiliriz

Tablo 38. Ders kitabı dışında Hz. Muhammed'in hayatını anlatan kitap okuma durumu

Ders kitabı dışında Hz. Muhammed'in hayatını anlatan kitap okudunuz mu?	Frekans	%
Birden fazla kitap okudum.	71	47,3
Sadece bir kitap okudum.	38	25,3
Başladım ama bitiremedim.	32	21,4
Hiçbir kitap okumadım	9	6,0
Toplam	150	100

Sadece bir kitap ve birden fazla seçeneğini birleştirdiğimizde % 72,6 sınıfın en az bir kitap okuduğu sonucuna varırız. Bunun sonucunda siyer dersinin, öğrencilerin okul dışı hayatlarına da tesir yaptığını söyleyebiliriz

Tablo 39. Cinsiyete göre ders kitabı dışında Hz. Muhammed'in hayatını anlatan kitap okunma durumu

Denekler	Sadece bir kitap okudum.		Birden fazla kitap okudum		Başladım ama bitiremedim.		Hiçbir kitap okumadım		
	F	%	F	%	F	%	F	%	
Erkek	31	32,0	42	43,3	16	16,5	8	8,2	97
Kız	7	13,2	29	54,7	16	30,2	1	1,9	53
	38	25,3	71	47,3	32	21,4	9	6,0	150

Asym sig: ,012 Asym sig< 0.05

Ders kitabı dışında Hz. Muhammed'in hayatı hakkında kitap okumada kızların erkeklere oranla daha çok kitap okuduğu görülmektedir.

Tablo 40. Güncel tartışmaların Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili araştırmalara katkı durumu

Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili güncel tartışmalar sizlerin bu alanda daha çok araştırma yapmanıza katkı sağlıyor mu?	Frekans	%
Evet	73	49,0
Kısmen	56	37,6
Hayır	20	13,4
Toplam	149	100

Evet, kısmen seçeneklerini birleştirdiğimizde öğrencilerin % 86,6 sının Hz. Muhammed'in hayatını konu alan tartışmaları takip ettiği, bu tartışmalardan edindiği merak ve ilgiyi Hz. Muhammed'in hayatını anlatan kaynaklara yönelmek suretiyle değerlendirdiği, bu tartışmaları kendisi için bir öğrenme vesilesi haline getirdiği, bu tartışmalar sırasında ortaya konan görüş ve değerlendirmeleri siyer dersi için verimli ve güncel bir malzeme olarak kullandığı söylenebilir.

Tablo 41. Cinsiyete göre Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili güncel tartışmaların bu alanda daha çok araştırma yapılmasına katkısı

Denekler	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam
	F	%	F	%	F	%	
Erkek	47	48,5	32	33,0	18	18,6	97
Kız	26	50,0	24	46,2	2	3,8	52
Toplam	73	49,0	56	37,6	20	13,4	149

Asym sig: ,030 Asym sig< 0.05

Hz Muhammed'in hayatıyla ilgili güncel tartışmaların araştırma yapmaya katkı sağlama konusunda kızların erkeklere göre daha araştırmaya yöneldiği görülmektedir.

4.2. Öğretmen Görüşmesi ve Değerlendirilmesi

Siyer dersini okutmuş ve okutmakta olan 10 öğretmenle nicel görüşme yapılarak onlara şu sorular yöneltilmiş ve şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

Meslekteki kıdeminiz nedir? Sorusuna öğretmenler şu cevabı vermişlerdir. 6 öğretmen 7-8 yıl arasında, 1 öğretmende 1 yıl, 3 öğretmen 20 yılın üzerinde görev yaptıklarını belirtmiştir. Buradan hareketle bu dersi veren öğretmenlerin öğretmenlik tecrübesinin yeterli olduğunu ancak 20 yıl üzerinde hizmeti olanların özellikle öğretim yöntemleri konusunda her gün yeni gelişmelerin olduğu çağımızda yeni gelişmelere ayak uydurmada sıkıntı yaşayabileceklerini söyleyebiliriz.

Siyer öğretimi ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyacınızın olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız siyer dersi, içeriği mi yoksa öğretim yöntemleri mi? Sorusuna 7 kişi siyerin öğretim yöntemlerini ifade etmişlerdir. 3 kişi hem içerik hem yöntemleri cevabını vermişlerdir. Öğretmenlerin tamamının öğretim yöntemleri konusunda hizmet içi eğitime gereksinin duydukları anlaşılmıştır. Bu durum öğretmenlerin mesleki bakımdan kendi eksikliklerinin farkında olduklarını ve bu eksikliklerini giderme konusunda belirgin yönelim ve tutum içerisinde bulduklarını göstermektedir. Kuşkusuz 1999 siyer programında yapılan değişikliğin getirdiği yenilikler hakkında bilgi edinme isteğinin öğretmenlerin hizmet içi faaliyetlerine yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin, öğretim yöntemleri, yaklaşımları ve araçları alanında meydana gelen yeni gelişmeleri takip edememiş, kendilerini yeni bilgilerle

donatıp yeni ders araç ve gereçlerinin kullanımı konusunda becerilerini geliştirme imkânı bulamamış, eğitim öğretim faaliyetlerinin yoğunluğu içerisinde mesleki gelişimlerine yeterince zaman ayıramamış olmaları onların hizmet içi eğitim faaliyetlerine karşı ortaya koydukları ilgi ve hassasiyeti anlamada bize yardımcı olabilir.

Siyer ders programı hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Sorusuna şu cevabı vermişlerdir. 3 kişi programın yeterli olduğunu 7 kişi ise programın yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Güncel tartışmalarda gündeme gelen İslamda savaş, Hz. Muhammed'in birden fazla evlenmesi, peygamberin şekli ve şemali gibi konuların yer almaması eksiklik olarak görülmüştür. Bundan sonra hazırlanacak programlarda bizzat programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin belirttikleri düşünceler dikkate alınırsa hazırlanacak programın daha verimli hale gelebileceğini söyleyebiliriz.

Derse girmeden önce işleyeceğimiz konuyla alakalı hazırlık yapar mısınız? Faydalandığınız kaynakların isimleri nelerdir? Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamı hazırlık yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu dersin verimli olması için güzel bir durum; öğretmenlerin tercih ettikleri eserler ise Muhammed Hamidullah'ın İslam Peygamberi; Asım Köksal'ın İslam tarihi, İbrahim Sarıçam'ın Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Martin Ling'sin İslam peygamberi, Fettullah Gülenin Sonsuz Nur ve yazarları belirtilmeyen İslam tarihi kitaplarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ders kitabıyla yetinmeyip farklı kaynaklardan faydalandığını bunun dersin daha verimli olması için olumlu bir durum olduğunu söyleyebiliriz.

Sizce mevcut ders kitabının içeriği öğrencilerin Hz. Muhammed'in hayatını anlamaları için yeterli mi? Şayet mevcut ders kitabının yetersiz olduğunu düşünüyorsanız bunun sebepleri nelerdir? 9 kişi kitabın içeriğinin yetersiz olduğunu, konuların çok yüzeysel şekilde anlatıldığını detayına inmediğini Peygamberin kişiliğine daha çok yer verilmesinin gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin kitabın içeriğiyle ilgili verdikleri cevaplarla öğretmenlerin verdikleri cevapların paralel olduğu görülmektedir.

Mevcut ders kitabı Hz. Muhammed'in hangi yönüne daha çok ağırlık veriliyor? Çoğunluk ahlaki ve insani yönüne ağırlık verildiğini ifade etmiş Bu öğrencilerin tercihiyle uyumlu görünüyor. Kitabın sadece ahlaki yönüne bir ünite ter vermesi nedeniyle böyle değerlendirdiklerini söyleyebiliriz. Geri kalan ise savaşçı, yönüne

ağırlık verdiğini belirtmiştir. Bu kitabın diğer kitaptan ayrılan en önemli farkı savaş konularına daha az yer vermesidir. Savaşçı yönüne ağırlık verdiğini söyleyenler muhtemelen yeni kitabı yeterince dikkatli bir biçimde incelememiş ya da kitabın bu en temel özelliğini gözden kaçırmış olabilirler. Her durumda bu sonuç bazı öğretmenlerin siyer dersine karşı ilgi ve yaklaşımının ciddi bir şekilde sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

Siyer öğretiminde kullandığınız yöntem ve teknikler nelerdir? Tamamı anlatım ve soru cevap tekniklerini kullandıklarını 3 kişi ise bunlara ilaveten tartışma yöntemini kullandıklarını belirtmiştir. Bu sonucun öğrencilerin verdikleri cevaplarla da uyumlu olduğunu görüyoruz. Klasik yöntemleri kullanmalarının nedeni ikinci soruda tamamının öğretim yöntemleri konusunda hizmet içi eğitim talep etmelerinden de anlaşıldığı gibi öğretmenlerin büyük bir kısmının yeni öğretim yöntemleri konusunda gerek bilgi gerekse uygulama açısından desteğe ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Siyer öğretiminde kullandığınız araç gereçler nelerdir. 3 kişi harita diğerleri azda olsa cd kullandıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin siyer dersinde araç gereç kullanımının düşük olması bu dersle ilgili çok fazla araç gerecin bulunmamasıyla açıklanabilir. Ancak öğretmenlerin çoğunluğunun kolaylıkla her okulda bulunan haritayı bile kullanmamaları nedeniyle yukarıda belirttiğimiz düşünceden değil öğretmenlere klasik yöntemlerle ders anlatmanın daha kolay geldiğini veya bu ders için haritanın v.b. araç gerecin önemini kavrayamadıklarını söyleyebiliriz. Bu konuda öğretmenlerin verdikleri cevaplarla öğrencilerin verdikleri cevapların uyumlu olduğu görülmektedir.

Siyer dersi sınavlarında sorduğunuz soru türleri nelerdir? Öğretmenlerin tamamı bir yazılıyı uzun cevaplı ve kısa cevaplı sorular sorduklarını belirtmişler ikinci yazılı ise çoktan seçmeli ve doğru yanlış seçenekli sorularla yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin anketindeki sonuçla benzer bir durumun olduğunu görüyoruz.

Siyer dersi programında belirlenen amaçlara ulaşabilmek için diğer ders öğretmenleriyle işbirliği yapar mısınız? Yapıyorsanız hangi ders öğretmenleriyle işbirliği yapıyorsunuz? Tamamı başka öğretmenlerle işbirliği yaptıklarını belirtmişlerdir. İşbirliği yaptıkları öğretmenler, tarih ve meslek dersleri öğretmenleridir. Bu öğretmenlerle işbirliği yapmalarının nedeni siyerin daha çok bu derslerle ilişkili olduğunu düşünmeleri olabilir.

Siyer dersine öğrencilerinizin ilgisi nasıldır? Öğrencilerin ilgilerinin iyi olduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç öğrenci anketinden çıkan sonuçla aynıdır.

Sizce öğrenciler daha çok hangi konulara ilgi duyuyorlar? Öğretmenlerin çoğu öğrencilerin peygamberin kişiliği ve çocukluk ve gençlik dönemine ilgi duyduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar öğrenci anketiyle de uyumludur. Bu konuları kendi hayatlarında uygulayabileceklerini düşündükleri için Peygamberin kişiliğine daha çok ilgi duymuş olabilirler. Çocukluk ve gençliğine ilgi duymaları ise her birey için model gösterilen bir insanın o dönemdeki davranışlarını öğrenmek ve onunla benzetişim kurmayı arzu etmeleri olabilir.

Siz olsaydınız siyer dersi ile ilgili nasıl bir program yapardınız? Sorusuna çoğunluk şu cevabı vermişlerdir. Model kişiliğini ve insani yönünü öne çıkaran ve insanların da model alabileceği konular olan Hz. Muhammed'in arkadaşlarıyla, komşularıyla, ailesiyle, onun ibadet yönünü konu alan bir program ve bu programa uygun görsel materyal hazırlamayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. (kişisel görüşme, 2006)

SONUÇ VE ÖNERİLER

İmam hatip liselerindeki siyer öğretimini incelediğimiz bu çalışmanın sonunda siyer dersinde kullanılan program ve kitabın özellikleri, siyer müfredatında gerçekleşen değişikliklerin öğrenciler ve öğretmenler açısından getirdiği yenilik ve farklılıklar, öğrenci ve öğretmenlerin siyer öğretiminde kullanılan ve kullanılabilecek yöntem ve yaklaşımlar konusundaki görüş ve değerlendirmeleri üzerine çeşitli bulgulara ulaşılmış ve bazı temel farklılıklar ve benzerlikler tespit edilmiştir.

Çalışmamız sırasında tahlil ve tespit etmiş bulunduğumuz başlıca hususları şu şekilde sıralayabiliriz:

Eski siyer programı ve kitabı Hz. Peygamberin isminin geçtiği yerlerde sahiplenme ve saygı ifadesi olarak ‘peygamberimiz’, ‘sav’, gibi ifadeler kullanmıştır.

Yeni program ve kitap ise Hz. Peygamberin isminin geçtiği yerlerde ‘Hz. Muhammed’, ‘Hz. Peygamber’ gibi ifadeler kullanmıştır.

Eski siyer program ve kitabında geleneksel siyer terminolojisine uygun bir dil kullanılırken yeni program ve siyer kitabında ise daha fazla Türkçeleştirilmiş yeni bir siyer terminolojisinin oluşturulmaya çalışıldığını; hicret yerine göç, İsrâ yerine gece yolculuğu, Mescidi Nebi yerine Peygamber mescidi gibi ifadelerin kullanıldığını görmekteyiz.

Eski siyer kitabında ve programında askeri konular daha fazla yer alırken Yeni program ve kitapta ise askeri konuların azaltıldığı; savaşlara eski kitabın 45, yeni kitabın ise 15 sayfa ayırdığı; savaşların eski programda 14, yeni programda 5 konu başlığı altında verildiği görülmektedir.

Yeni siyer programı Hz. Muhammed’in kişiliği konusuna 15 sayfalık bir ünite ayırmıştır. Eski kitap ise bu konuyu 2 sayfada ele almıştır.

Eski program ve kitap konuları kronolojik sırayla verirken yeni program ve kitapta olaylar konu bütünlüğü içinde ele alınmıştır. Örneğin eski kitapta ‘hicretin 5. yılı olayları, hicretin 6. yılı olayları gibi bir sırayla verilen konular yeni kitapta müşriklerle ilişkiler, Yahudilerle ilişkiler, Hristiyanlarla ilişkiler gibi başlıklar altında bir bütünlük içerisinde verilmiştir.

Eski siyer programı siyer konularını Hz. Muhammed'in vefatıyla sona erdirmeyip, siyer konularına Hz. Ebu Bekir'in halife seçilmesini de eklemiştir.

Yeni siyer programı ise siyer konularını Hz. Muhammed'in vefatıyla bitirmiştir. Programı hazırlayanların siyer konularını belirlerken tartışmalı konulara yer verilmemesi ilkesine göre hareket ettiği söylenebilir. Çünkü hilafet konusuna Alevi ekol Sünni ekol gibi bakmamaktadır. Alevi ekol, ilk halifenin Hz. Ali olduğu görüşünü benimsemiştir. Programı hazırlayanlarında bu farklı düşünceleri dikkate alarak hilafet konusuna yer vermediği söylenebilir. .

Eski kitapta ayrıntılı olarak anlatılan askeri ve siyasi konular yeni kitapta daha yüzeysel bir biçimde ele alınmıştır. Buna karşın Peygamberin örnek ahlakının ve kişiliğinin yeni siyer ders kitabında önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

Yeni siyer ders kitabının peygamberlik anlayışı konusunda mucizeden arındırılmış bir peygamber anlayışı oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Kitapta Miraç konusuna değinilmemesi ve kitabın Bedir savaşında Müslümanların kazandığı zaferin nedenleri arasında sayılan ilahi yardımı göstermek için Ali İmran suresinin 123 ayetinin mealine yer verip dipnotta gösterilen ve meleklerin yardımını anlatan 124. ayetin mealine yer vermemiş olması; Huneyn savaşında ilahi yardımdan bahseden Tövbe suresinin 25. ayetinin mealini verip görülemeyen askerlerden bahseden 26. ayetin mealini vermemesi yeni Siyer kitabının hem mucizeden arınmış bir peygamber modeli hem de mucizeden arınmış bir din anlayışı oluşturma amacı doğrultusunda hazırlanmış olduğu görülmektedir.

Bu yeni anlayışa paralel olarak eski kitapta yer alan ve doğruluğu üzerinde uzlaşmaya varılamamış, kesinliği tartışma konusu yapılabilen bilgiler yeni siyer kitabına alınmamıştır.

Son olarak, yapılan incelemede yeni kitabın; eski kitapta çok az yer verilen resim ve haritalar açısından zengin bir içeriğe sahip olduğu görülmüştür.

2005–2006 eğitim-öğretim yılında Bolu ilinde bulunan İmam Hatip liselerinde siyer dersinin öğretimiyle ilgili yapılan anket çalışmasında şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

Öğrencilerin çoğu, kendi istekleriyle imam hatip lisesine gelmişlerdir. Ailelerin isteği ikinci sıradadır. İmam hatip lisesinde okuyan öğrencilerin ailelerinin eğitim seviyesi düşüktür.

Öğrenciler siyer dersine karşı ilgilidirler. Bu ilgiyi, öğretmenlerle yapılan görüşme sonuçlarında da görmekteyiz.

Öğrencilerin neredeyse yarısı dersin genel amaçlarından Hazreti Muhammed'in İslam'ı anlatma ve yaymada o dönemin tarihselliğini kavrayamadığı görülmektedir. Bunun nedeni öğrencilerin okul dışında edindikleri bilgiler veya öğretmenlerin ortaya koyduğu bakış açıları olabilir.

Programda olmadığı halde öğrencilerin programda olmasını istediği konular Hazreti Muhammed'in evlilik ve aile hayatı, Hazreti Muhammed ve bilim, Hazreti Muhammed'in gençlerle iletişimi yer almaktadır.

Öğrencilerin mevcut programda en fazla üzerinde durulmasını istediği konu Hazreti Muhammed'in kişiliğidir. Öğretmenlerin isteği de bu doğrultudadır.

Öğrenciler, kitabın dilini anlaşılır kabul ederken içeriğinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı sonucu öğretmenlerin görüşlerinde de görmekteyiz.

Öğrenciler ders dışı kaynaklara okul kütüphanesi, internet ve evlerindeki kitaplar yoluyla ulaşmaktadırlar. En çok faydalanılan kaynakların başlıcaları, HZ. Muhammed ve hayatı (Osman Keskiöğlü), HZ. Muhammed'in hayatı (Martin Lings), HZ. Muhammed ve evrensel mesajı (İbrahim Sarıçam) olarak ifade edilmiştir. Öğretmenler ise Asım Köksal Muhammed Hamidullah, Salih Suruç, İbrahim Sarıçam, Martin Lings gibi yazar ve araştırmacıların eserlerinden yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Siyer öğretiminde kullanılan ağırlıklı öğretim yöntemi öğretmenin anlatımına dayanan anlatım yöntemidir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplarda da bunun doğrulandığını görmekteyiz. Öğrencilerin de öğretim yöntemi olarak anlatım yöntemini tercih ettiklerini görmekteyiz.

Öğrencilerin önceden edindikleri bilgilerle derste edindikleri bilgilerin çatışmadığı, Öğrencilerin çoğunun, ders kitabı dışında Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili herhangi

bir kitap okuduğu, Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili yapılan tartışmaların öğrencileri araştırmaya yönelttiği öğrenciler tarafından ifade edilmiştir.

Bu çalışmanın sonunda; siyer dersinde kullanılan mevcut programın öğrencilerin ilgi ve beklentilerini karşılamada yetersiz olduğu, siyer dersinde öğretmen ve ders kitabı merkezli öğretim yapıldığı, siyer öğretimi sırasında kaynaklardan, araç ve gereçlerden yeterince yararlanılmadığı, ağırlıklı olarak anlatım yönteminin kullanıldığı, öğretmenlerin yeni yöntem ve yaklaşımlar konusunda yeterli bilgi sahibi olmadıkları, siyer öğretiminde tarih öğretiminde kullanılan yeni yöntem ve araçların az da olsa kullanılabilirdiği, siyer dersi için ayrılan sürenin artırılması gerektiği, siyer ders öğretmenlerinin diğer branş öğretmenleriyle işbirliği içerisinde çalıştıkları, siyer dersi programının genel amaçlarının bir kısmına ulaşamadığı, ders kitabının öğretmen ve öğrenciler tarafından yetersiz bulunduğu, öğrencilerin Hz. Muhammed'in hayatına ders dışında da ilgi gösterdikleri, öğrencilerin siyer dersinde başarılı, siyer konularına karşı ilgili oldukları, öğretmenlerin yeni öğretim yöntem ve teknikleri konusunda hizmet içi eğitime gereksinim duydukları ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma sırasında elde edilen bulgular doğrultusunda İmam Hatip Liselerinde siyer öğretiminin geliştirilebilmesi, daha verimli ve başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için;

Siyer dersi programında Hz. Muhammed'in aile hayatı, şekli şemali, gençlerle ilişkisi, Hz. Muhammed ve bilim, gibi öğrencilerin ilgisini çeken konulara yer verilmeli, Kitapta Hz. Muhammed'in kişiliğini anlatan bölümlerin ağırlığı artırılmalıdır.

Hazırlanacak ders kitaplarında kullanılacak dil konusunda İmam Hatip öğrencilerinin duyarlılıkları ve hassasiyetleri göz önünde bulundurularak daha fazla özen gösterilmeli, 'peygamberimiz, Hz. Muhammed (sav.) ' gibi öğrencilerin günlük yaşamları sırasında kullandıkları ifadeler benimsenerek öğrencilerin siyer konularına daha fazla yakınlık kurmaları ve kitaba karşı olumlu tutum geliştirmeleri sağlanmalıdır. Kitapta ortaya konacak peygamber modeli Kuran'ın ruhuna ters düşmeyecek bir model olmalı. Çünkü Hz. Muhammed'in hayatı Kuran'dan bağımsız ele alınamaz. Peygamberlik sadece rasyonalist bir tarih anlayışıyla açıklanamaz.

Siyer ders öğretiminde yeni yöntem ve araçlardan daha fazla yararlanılmalı, bunu sağlamak için ders öğretmenleri yeni yöntem ve araçların kullanılması ve uygulanması konularında hizmet içi eğitime tabi tutulmalıdır.

Öğrencilerin bilgisayar teknolojilerinden ve internet kaynaklarından daha verimli ve etkili bir biçimde yararlanabilmeleri sağlanmalı, siyer dersi öğretmenleri bu konularda kendi eksikliklerini gidererek teknolojik imkânlardan yararlanma ve ders saatleri dışında yapılacak inceleme ve araştırmalar konusunda öğrencilere öncülük etmeli, yol göstermelidir.

KAYNAKLAR

- AKYÜZ, Yahya (2001), *Türk Eğitim Tarihi*, 8. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.
- AYDIN, M. Zeki (2004), *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- AYHAN, Halis (1999), *Türkiyede Din Eğitimi(1920–1998)* , Marmara Üniversitesi İlahiyat Fak. Vakfı Yayınları, İstanbul.
- BERKİ, A. Himmet ve Osman Keskiöğlü (1993), *Hatemül Enbiya Hz. Muhammed ve Hayatı*, 14.Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- BİLGİN, Beyza ve Mualla Selçuk (1997), *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, 3. Baskı Gün Yayıncılık, Ankara.
- CANAN, M. Zeki (1977), *İslam Tarihi(I) Cahiliye Devri- Siyeri Nebi Halifeler Devri*, Yelken Matbaası, İstanbul.
- DERVEZE, İzzet (1989), *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, Çev. , Mehmet Yolcu, Yöneliş Yayınları, İstanbul.
- DEMİRCİOĞLU, İ. Hakkı (2005), *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- DODURGALI, Abdurrahman (1999), *Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.
- ERDEN, Münire (? ? ??), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- ERGÜN, Mustafa (1996), *Medreselerde Okutulan dersler ve Ders Kitapları*, A.K.Ü. *Anadolu Dil-Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, Afyon.
- <http://www.egitim.aku.edu.tr/moders.htm>, 06.02.2006
- ERGÜN, Mustafa Ve Ali Özdaş (1997), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Kaya Matbaacılık, İstanbul.
- <http://www.egitim.aku.edu.tr/metod02.htm>, 06.02.2006

- ERŞAHİN, Seyfettin (2005), ‘Osmanlı Toplumunun Hz. Muhammed Hakkındaki Bilgi Kaynakları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi’, *İslami Araştırmalar Dergisi*, Cilt 18, Sayı 3, s. 335–339.
- GÜNDOĞDU, Türker (2003), *Ortaöğretimde Tarih Derslerinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- HIZLI, Mefail (1992), “Siyer”, Editörler: KÖMÜRCÜ, D., Şamil İslam Ansiklopedisi, Şamil Yayınevi, Cilt 5 s. 428, İstanbul.
- HİZMETLİ, Sabri (1995), *Başlangıçtan İlk Dört halife Devri Sonuna Kadar İslam Tarihi*, Yeni Çizgi Yayınları, Ankara.
- KAYMAKCAN, Recep (2005), ‘İmam Hatip Liselerinde Dinler Tarihi Öğretimi’, Editör: Zengin, M, İmam Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim, Değerler Eğitim Merkezi Yayınları, İstanbul.
- KUR’AN-I KERİM VE ÖZLÜ TEFSİR (2004), Konya Kitapçılık, İstanbul.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla (1998), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, 9. Baskı, Alkım Yayınları, İstanbul.
- IGGER, Georg (2000), *Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme Yirminci Yüzyılda Tarih Yazımı*, Çev. , Gül Çağalı Güven, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- IYAZ, Kadı (1992), Şifai Şerif Tercüme ve Şerhi, Çev. , Suat Cebeci, Rehber Yayınları, Ankara.
- MADEN, M, KABLAN, M, A. Server (2006), *Lise Tarih 1*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) İslam Ansiklopedisi (1966), *İslam Âlemi Tarih, Coğrafya Lugatı*, Milli Eğitim Basımevi, Cilt 10, s. 699–670, İstanbul.
- MEMİŞ, Ekrem (1996), *Tarih Metodolojisi*, 3. Baskı, Öz Eğitim Yayınları, İstanbul.
- ÖCAL, Mustafa (1990), *Temel Eğitim ve Orta Öğretimde Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

- ÖZÜDOĞRU, Şükrü (2003), *Türkiye’de Kuruluşundan Bugüne İmam Hatip Liseleri ve Konya İmam Hatip Lisesi (1951–2001)* , Konya.
- SAFRAN, Mustafa (1997) *Tarih Öğretimi ve Çağdaş Müfredat Teorileri*, XII. Türk Tarih Kongresi, Ankara.
- SAFRAN, Mustafa (1994), (Belleten’den aktaran) *Tarih Öğretiminin Eğitimsel Amaçları*, C: LVII, S 220, s.827–842.
- SARIÇAM, İbrahim (2004), *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 2. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- TEKELİ, İlhan (2000), *Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması Atölye1*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- TOSUN, C, DOĞAN, R, A. Korkmaz (2001), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

EKLER

EK 1: İMAM HATİP LİSELERİ YENİ SİYER DERS PROGRAMI

I. İSLÂMİYET ÖNCESİ ARABİSTAN'DA SOSYAL, KÜLTÜREL, EKONOMİK YAŞAM, DİNSEL İNANÇ VE KABULLER

Sosyal Yaşam

Aile

Kabile ve Kabilgede Dayanışma Ruhu

Sosyal Sınıflar

Hürler

Köleler

Mevlâlar

Kültürel Yaşam

Yazı

Şiir

Tarih ve Soy Bilim

Astroloji, Kâhinlik ve Büyücülük

Ekonomik Yaşam

Ticaret

Panayırlar

Ziraat

Hayvancılık ve Avcılık

Dinsel İnançlar ve Kabuller

Allah İnanıcı ve Puta Tapma

Kâbe ve Hac

Ahiret Anlayışları

II. PEYGAMBERLİK ÖNCESİ HZ.MUHAMMED

Ailesi, Doğumu ve İlk Çocukluk Yılları

Gençlik Çağı ve Sosyal İlişkileri

Ficar Savaşı ve Erdemliler Birliğine Katılım

Siyah Taşın (Hacerü'l-Esved) Yerine Konulmasındaki Rolü

Ticaretle Uğraşı ve Hz. Hatice ile Evlilik

İçe Dönüş, Hıra Günleri ve Dinsel Bilincin Uyanışı

Kuranıkerim Çerçevesinde Hz. Muhammed'in Vahiy Öncesi Bilgi, Kültür ve Ahlâk Düzeyi

III. HZ.MUHAMMED'İN ÇAĞRISI: MEKKE DÖNEMİ

İlk Vahiy Deneyimi

Vahyin Kesintiye Uğraması ve Hz. Muhammed

Vahyin Yakın Çevreye İletimi

Vahyin Toplumun Bütününe İletimi

Hz. Muhammed'e Yöneltilen Eleştiriler ve Kuranıkerim'in Cevabı

Mecnun, Kâhin, Sihirbaz ve Şair Olduğu İddiaları

Söylediklerinin İnsan Ürünü Olduğu İddiası

Vahiy Alacak Özelliklerde Görülmemesi

İnanmayanların Mucize İstekleri

Müslümanlara Uygulanan İşkenceler, Sosyal Baskılar ve Habeşistan'a Göç

Mekke Halkının Haşim oğullarını Boykotu

Boykotun Sonu ve Hüzün Yılı

Sığınılacak Yeni Bir Yer Arayışı: Taif'e Yolculuk

Özgün Bir Tecrübe: Gece Yolculuğu (İsra)

Medinelilerle Görüşme ve Akabe Antlaşmaları

Medine'ye Göç (Hicret), İlk Cuma ve İlk Hutbe

IV. HZ.MUHAMMED'İN ÇAĞRISI: MEDİNE DÖNEMİ

Hz. Muhammed'in Medine'deki İlk Etkinlikleri ve Toplumsal Barışın Kurulması

Peygamber Mescidinin İnşası ve Sosyal Fonksiyonu

Nüfus Sayımı

Müslümanların Kardeş İlân Edilmesi

Toplumsal Düzenlemeler

Müşriklerle İlişkiler

Bedir Savaşı

Uhud Savaşı

Hendek Savaşı

Hudeybiye Antlaşması

Mekke'nin Fethi

Huneyn Savaşı ve Taif Kuşatması

Yahudilerle İlişkiler

Hristiyanlarla İlişkiler

Arap Yarımadası'nın Çeşitli Yörelerinden Hz. Muhammed'e Gelen Elçiler

Evrensel Çağrının Elçileri

Veda Haccı ve Hz. Muhammed'in Vefatı

V. HZ.MUHAMMED'İN KİŞİLİĞİ

Üstün Ahlâkî Özellikleri

Liderlik Özellikleri

Davasına İnanç

Kararlılık

İnsan Ayrımı Yapmama

Adaletli Oluş

Hoşgörü

Aile Bireyleriyle Olan İletişimi

Arkadaşlarıyla Olan İletişimi

Eğitimciliği

Hız. Muhammed'in Eğitim ve Öğretime Verdiği Önem

Hız. Muhammed'in Eğitim ve Öğretimde Kullandığı Yöntemler

Anlatım Yöntemi

Soru-Cevap Yöntemi

Örnek Olay Yöntemi

Tartışma Yöntemi

Yaparak, Yaşayarak Öğrenme-Öğretme Yöntemi

EK 2: ESKİ SİYER PROGRAMI

ÜNİTE: I

İSLAM'DAN ÖNCE ARABİSTAN YARIMADASI VE CAHİLİYE DEVRİ

Coğrafi Durum

Sosyal ve Ekonomik Hayat

Siyasi Hayat

Dini Hayat

Kültürel Durum

Mekke ve Kâbe'nin İdaresi

ÜNİTE: II

HAZRET-İ MUHAMMED (S.A.V.)'İN PEYGAMBERLİKTEN ÖNCEKİ HAYATI

Siyer-i Nebi

Hız. Muhammed (s.a.v.)'in Soyu ve Doğumu

Hız. Muhammed (s.a.v.)'in Çocukluğu

Hız. Muhammed (s.a.v.)'in Gençliği

Seyahatleri

Ficar Savaşına Katılması

Hıl-füdul Cemiyetinde Bulunması

Hız. Muhammed (s.a.v.)'in Evlilik Safhası

Ticaretle Uğraşması

Evlenmesi

Çocukları

Kâbe Hakemliği

ÜNİTE: II

HAZRET-İ MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİĞİNİN İLK YILLARI

İlk Vahyin Gelişi

İslâm'a Davet ve İlk Müslümanlar

Müşriklerin Kötülükleri

Habeşistan'a Yapılan Hicretler

Hz. Hamza ile Hz. Ömer'in Müslüman Oluşu

Hz. Hatice ile Ebu Talip'in Vefatları

Taif Yolculuğu

Miraç Olayı

Akabe Biatleri

ÜNİTE: IV

HİCRET VE MEDİNE DEVRİNİN İLK YILI

Hicreti Hazırlayan Sebepler ve Önemi

Medine'ye Hicret

Mescid-i Nebevî'nin İnşası ve Suffe Ashabı

Muhacirlerle Ensar Arasında Kardeşlik

Müslümanlarla Yahudiler Arasında Vatandaşlık

Peygamberimizin Hz. Ayşe İle Evlenmesi

Ezan Şeklinin Tespiti

Medine'de Müslümanları Bekleyen Tehlikeler

Medine'de İlk Nüfus Sayımı

İlk Seriyeler

ÜNİTE: V

HİCRETİN İKİNCİ-YEDİNCİ YILI ÖNEMLİ OLAYLARI

1. Hicretin İkinci Yılı Olayları (623–624)

Cihada İzin Verilmesi ve İlk Gazalar

Kıblenin Değişmesi

Batn-ı Nahle Vak'ası

Bedir Gazası

Bedir Gazasından Sonraki Olaylar

2. Hicretin Üçüncü Yılı Olayları (624–625)

Uhut Gazası

Uhut Gazasının Dışındaki Olaylar

3. Hicretin Dördüncü Yılı Olayları (625–626)

Reci Vak'ası-Biri Maune Faciası

Beni Nadir Gazası

Bu Yılın Diğer Önemli Olayları

4. Hicretin beşinci yılı olayları (626–627)

Hendek Gazası

Beni Kureyza Gazası

Bu yılın diğer önemli olayları

5. Hicretin altıncı yılı olayları (627–628)

Müreysi Gazası

Hudeybiye Antlaşması

Bu yılın diğer önemli olayları

6. Hicretin yedinci yılı olayları (628–629)

Hükümdarları İslâm'a Davet

Hayber'in Fethi

Kâbe'yi Tavaf

ÜNİTE; VI

HİCRETİN SEKİZİNCİ - ONBİRİNCİ YILI ÖNEMLİ OLAYLARI

Hicretin Sekizinci Yılı Olayları (629–630)

Mute Savaşı

Bazı Seriyyeler

Mekke'nin fethi

Huneyn Gazası ve Evtas Savaşı

Taif muhasarası

Bu Yılın Diğer Önemli Olayları

Hicretin Dokuzuncu Yılı Olayları (630–631)

Tebük Seferi

Bu Yılın Diğer Önemli Olayları

Hicretin Onuncu Yılı Olayları (631–632)

Arabistan'da Müslümanlığın Yayılışı

Veda Haccı

Hicretin Onbirinci Yılı Olayları (632)

Peygamberimizin Hastalanması ve İrtihali

Hz. Ebu Bekir'in Halife Seçilmesi

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Vefatının Akisleri

Peygamberimiz (S.a.v.) Terekesi

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Yüksek Ahlâkı

EK 3: ANKET FORMU (Öğrenciler)

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket İmam Hatip Liseleri'nde okutulan "Siyer Dersi Programı"nın ve öğretiminin bugünkü durumunu, sorunlarını tespit ederek daha yararlı, kaliteli ve başarılı bir siyer öğretimine esas olabilecek önerileri amaçlayan bir yüksek lisans tezine veri toplamak için hazırlanmıştır.

Bu ankette çoktan seçmeli, açık uçlu ve sıralamalı sorular bulunmaktadır. Çoktan seçmeli sorularda size uygun seçeneği (x) şeklinde işaretleyiniz. Sıralamalı sorularda ise sizin için en çok uygun olandan en az uygun olana doğru (1), (2), (3). Şeklinde sıralama yapınız.

İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ediyorum, sevgilerimi sunuyorum.

Bekir Yıldırım

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

1.Cinsiyetiniz nedir?

() Erkek () Kız

2. İlköğretim Okulu mezuniyet dereceniz nedir?

() Pekiyi () İyi
() Orta

3. Anne ve babanızın tahsil durumu nedir?

(Lütfen her biri için ayrı ayrı yazınız)

Anne Baba

() () Okuryazar değil
() () Okuryazar
() () İlkokul mezunu
() () Ortaokul mezunu
() () Lise mezunu
() () Yükseköğretim mezunu

4. İmam Hatip Lisesine gelmenizden en etkili ne olmuştur?

() Kendi isteğim () Arkadaşlarımdan teşviki
() Ailemin isteği () Öğretmenlerin teşviki

5. Siyer dersine karşı ilginiz nedir?

() Çok ilgiliyim. () İlgiliyim.
() Az ilgiliyim. () Hiç ilgi duymuyorum.

6. Hz. Muhammed'in yaşantısını yaşamak demek onun giyimde kuşamda yaşadığının aynısını bugün de yaşamak demektir.

() Katılıyorum. () Katılmıyorum.
() Kısmen katılıyorum.

7. Hz. Muhammed akli kullanmayı hep mucizelerle İslam'ı yaymıştır.

() Katılıyorum. () Katılmıyorum.
() Kısmen katılıyorum.

8.Siyer dersi programında mevcut olmadığı halde sizin programda bulunmasını istediğiniz konular nelerdir?

Lütfen önem sırasına göre 1,2,3şeklinde işaretleyiniz.

- Hz. Muhammed ve Bilim
 Hz. Muhammed'in Evlilik ve aile hayatı
 Hz. Hz. Muhammed'in gençler ve çocuklarla iletişimi
 Hz. Muhammed'in şekli ve şemali
 Başka (Lütfen yazınız).....

9.Siyer dersi programında en çok üzerinde durulmasını istediğiniz konu hangisidir?

- Hz. Muhammed'in çocukluğu ve gençliği
 Hz. Muhammed'in çağrısı ve Mekke dönemi
 Hz. Muhammed'in katıldığı savaşlar
 Hz. Muhammed'in kişiliği
 Hz. Muhammed'in diğer toplumlarla ilişkisi
 Başka (Lütfen yazınız).....

10.Siyer ders kitabında kullanılan dille ilgili görüşünüz nedir?

- Anlaşılır bir dil kullanılmıştır.
 Ağır bir dil kullanılmıştır.
 Kısmen anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

11. Siyer ders kitabında bulunan resim ve haritaların konuları anlamanıza ne kadar katkısı oluyor?

- Katkısı oluyor. Katkısı olmuyor.
 Kısmen oluyor.

12. Kitabın içeriği Hz. Muhammed'in hayatı hakkında yapılan tartışmaları çözümlemenizde yeterli mi?

- Yeterli Kısmen yeterli
 Yetersiz

13. Ders Kitabında Hz. Muhammed'in hangi yönüne en çok vurgu yapılmaktadır?

- Savaşçı bir peygamber
 Taklit edilemeyecek bir peygamber
 Hoşgörülü bir peygamber
 Mücadeleci bir peygamber
 Başka (Lütfen yazınız).....

14.Siyer dersinin ders saati sizce yeterli midir?

- Evet Hayır

15.Siyer dersi konularını tam olarak anlayabiliyor musunuz?

- Evet anlıyorum. Hayır anlamıyorum.
 Kısmen anlıyorum.

16. Siyer dersi ile ilgili kaynaklara nasıl ulaşıyorsunuz?

- Halk kütüphanesinden
 Okul kitaplığından faydalanıyoruz
 İnternette
 Evimizdeki kitaplardan
 Ders kitabı dışında kaynak kullanmıyorum.
 Başka (Lütfen yazınız).....

17. Siyer derslerinde ders kitabı dışında sizin en çok faydalandığınız eser hangisidir?

- Hz. Muhammed ve Hayatı(Osman Keskioglu)
 İslam Peygamberi(Muhammed Hamidullah)
 Hz. Muhammed'in Hayatı(Martin Lings)
 Hz. Muhammed Ve Evrensel Mesajı(İbrahim Sarıçam)
 Başka (Lütfen yazınız).....

18. Siyer derslerinde en çok kullandığınız araç gereç hangisidir?

- Harita Televizyon
 Tepegöz Bilgisayar
 Hiçbirisi

19. Siyer derslerinde daha çok nasıl ders işliyorsunuz? Lütfen üç seçenek seçip öncelik sırasına göre(1), (2), (3) şeklinde sıralayınız.

- Öğretmenin anlatımı
 Öğretmen not tutturuyor.
 Öğrenciler anlatıyor.
 Drama yöntemi
 Soru cevap yöntemi ile
 Örnek olay yöntemi
 Tartışma yöntemi ile
 Hikâyelere dayalı öğretim
 Resimlere dayalı öğretim
 Tarihi alan ve müzeleri kullanma yöntemi
 Başka (Lütfen yazınız).....

20. Siyer dersinin daha çok nasıl işlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Lütfen üç seçenek seçip öncelik sırasına göre(1), (2), (3) şeklinde sıralayınız.

- Öğretmenin anlatımı
 Öğretmenin not tutturması
 Öğrencilerin anlatımı
 Drama Yöntemi
 Soru cevap tekniği
 Örnek olay yöntemi
 Tartışma yöntemi
 Hikayelere dayalı öğretim
 Resimlere dayalı öğretimi
 Müzeleri kullanma yöntemi
 Başka (Lütfen yazınız).....

21. Siyer dersi sınavları daha çok hangi şekilde yapılıyor?

- Uzun cevaplı sorularla
 Kısa cevaplı sorularla
 Boşluk doldurmalı sorularla
 Doğru yanlış seçenekli sorularla
 Çoktan seçmeli test
 Başka (Lütfen yazınız).....

22. Siyer dersi sınavlarınızın en çok hangi soru türü ile yapılmasını isterdiniz?

- Uzun cevaplı sorularla
 Kısa cevaplı sorularla
 Boşluk doldurmalı sorularla
 Doğru yanlış seçenekli sorularla
 Çoktan seçmeli test
 Başka (Lütfen yazınız).....

23. Siyer dersinde öğrendiklerinizle, önceden Hz.Muhammed'in hayatı hakkında bildikleriniz arasında bir uyumsuzluk oluyor mu?

- Evet Hayır
 Kısmen

24 Cevabınız evet veya kısmen ise lütfen hangi konularda olduğunu yazınız?

25 Hz. Muhammed'in hayatını anlatan Çağrı isimli filmi izlediniz mi?

- İzledim. İzlemedim.

26 Ders kitabı dışında Hz. Muhammed'in hayatını anlatan kitap okudunuz mu?

- Sadece bir kitap okudum.
 Birden fazla okudum.
 Başladım ama bitiremedim.
 Hiçbir kitap okumadım.

27.Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili güncel tartışmalar sizlerin bu alanda daha çok araştırma yapmanıza katkı sağlıyor mu?

- Evet Hayır
 Kısmen

EK 4: YENİ PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI

1. İslâmiyet Öncesi Dönemde Arabistan'ın coğrafi durumunu, sosyal, kültürel ekonomik ve dinî özelliklerini bilme.
2. Hz. Muhammed'in vahiy gelmeden önceki yaşamını ve özelliklerini kavrama.
3. Hz. Muhammed'in vahiyle birlikte başlayan peygamberlik görevinin niteliğini, vahiy ve tarihsel olaylar ilişkisi içerisinde kavrama.
4. Hz. Muhammed'in İslâmiyet'i insanlara ulaştırmada izlediği yöntemleri tarihsel bağlamı içerisinde kavrama.
5. Hz. Muhammed'in hayatı ile ilgili bilgileri edinirken örnek kişiliğini kavrama

ÖZGEÇMİŞ

Bekir Yıldırım, 1974 yılında Çorum'un Uğurludağ ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu Uğurludağ'da, İmam Hatip Lisesini İskilip'te ve 1993 yılında İmam Hatip Lisesini Bitirdi. 1993 yılında 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesini kazandı. 1998 yılında buradan mezun oldu. 1999 yılında askerliğini kısa dönem olarak yaptı. 2000 yılında Siirt'te göreve başladı. 2003 yılında Bolu ili Göynük ilçesi Akşemsettin İmam Hatip Lisesinde göreve başladı. 2004 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Din Eğitimi bilim dalında yüksek lisansa başladı. Evli ve bir çocuk babasıdır.